မြန်မာနိုင်ငံမှဖြူးတိုးတက်ရေးအခြားနည်းလမ်း

ANOTHER DEVELOPMENT FOR BURMA

အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက်လက်ငင်းတာဝန်များ

Priorities in Transition

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီတပ်ပေါင်းစု၊
ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (လွတ်မြောက်နယ်မြေ) နှင့်
အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအစီအစဉ်နှင့် ဒက်ဟမ်မာရှိုးဖေါင်ဒေးရှင်းအဖွဲ့တို့မှ
ဦးဆောင်ကျင်းပခဲ့သော နှီးနှောဖလှယ်ပွဲ၏ အစီရင်ခံစာ

Report on a seminar organised by
NDF and UNLD–LA in collaboration with
the National Reconciliation Programme, and
the Dag Hammarskjold Foundation,

Chiang Mai, 2004

Available from:

UNLD-LA
P. O. Box - 49
Chiang Mai University
Chiang Mai, 50202
Thailand

and

Dag Hammarskjold Foundation
Ovre Slottsgatan 2
SE-753 10 UPPSALA, Sweden
Fax: +46-18-12 20 72
Email: secretariat@dhf.uu.se
Web site: www.dhf.uu.se

Layout & design: Sai Mawn
Cover: Mattias Lasson

Published by: NDF, UNLD-LA and
the Dag Hammarskjold Foundation

ISBN: 91-85214-41-8

Printed by: UNLD Press, Chiang Mai, 2004

မာတိကာ

contents

အမှာစကား 5
နိဒါန်း 9
"ဒက်ဟမ်မားရှိုးဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်
အခြားနည်းလမ်း ဟောပြောတင်ပြချက်များ၏အကျဉ်းချုပ်" 13
"အသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များနှင့်
အသွင်ကူးပြောင်းပြီးနောက် တွေ့ကြုံရမည့် ပြဿနာစိမ်ခေါ်ချက်များ" 17
"နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံဘောင်ကျော်ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများနှင့်
ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း၊ အနာဂတ်ပြဿနာစိန်ခေါ်ချက်များနှင့်
အခြားအမြင်ရှုထောင့်များ" 33
"ဒီမိုကရေစီတိုက်ပွဲတွင်း မီဒီယာ၏အခန်းကဏ္ဍ၊
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်
ပြည်သူလူထု၏ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်" 55
"ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာများ၊ အရှေ့တီမောအတွေ့အကြုံ"..... 75
"နိုင်ငံတကာမှ ဖိတ်ကြားဟောပြောစေသောပညာရှင်များ" 05

Preface 95
Introduction 97
The Dag Hammarskjold Foundation and Another
Development" 99
Kjell-Ake Nordquist: "Priorities in Transition and
Post-Transitional Challenges" 130
Walden Bello: "International Institutions, Transnational
Corporations and Globalisation: Future Challenges and
Alternative Perspectives" 130
Sheila Coronel: "The Role of Media in the Struggle for
Democracy, the Role of Media during Transition and
the Right to Know" 130
Emilia Pires: "Strategies for Development-
Experiences from East Timor" 137
International Resource Persons 149

အမှာစကား

"ဒီမိုကရေစီမြန်မာနိုင်ငံပေါ်ထွန်းရေး" ဤရည်မှန်းချက်ဖြင့်ပင် ကျနော်တို့လှုပ်ရှားတော်လှန်နေကြပါသည်။ ကျနော်တို့အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီလိုချင်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလိုချင်ပါသည်။ ကျနော်တို့နိုင်ငံအတွင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာ စောင့်ထိန်းသောအခြေအနေကို လိုချင်ပါသည်။ သို့သော် မျှော်မှန်းတောင့်တချက်များအားလုံးကို ပိတ်ဆို့ဟန့်တားနေသည်ကား၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စစ်အာဏာရှင်အစိုးရ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကို စစ်အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်နေခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း (၄၀) ကျော်ကြာမြင့်လာပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအနှစ် (၄၀) မှာ ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်သော၊ လူအများဆင်းရဲနုံချာရသော ဒုက္ခတွင်းရှိ အနှစ် (၄၀) ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ဒီမိုကရေစီရရှိရေးအတွက် လှုပ်ရှားနေကြသော တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ အင်အားအရကြီးမားများပြားပြီး၊ အမျိုးအစားအရလည်း မတူကွဲပြားခြားနားမှု များစွာရှိနေပါသည်။ သို့သော်လည်း ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ်လာစေရေးဟူသောအမြင်ပေါ်၌ တညီတညွတ်တည်းရှိကြပါသည်။ စစ်အာဏာရှင်စနစ်သည် မလွဲမသွေတနေ့တွင် မုချကျဆုံးရမည်ဖြစ်သည်။ ပြည်သူတို့၏အာဏာသည် ပြည်သူတို့၏လက်တွင်းသို့ မလွဲမသွေသက်ဆင်းစေရမည်ဖြစ်သည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန်လည်း နှစ်အတော်တန်ကြာနိုင်သေးသည်။ သို့သော် များမကြာမီ ကာလတွင်လည်း ဖြစ်လာနိုင်စရာအကြောင်းလည်းရှိနေပါသည်။ ဤအခြေအနေမျိုးဖြစ်လာပါကပေးအပ်လာသော အခွင့်အရေးအပေါ် အသုံးချ၍ မိမိတို့မျှော်မှန်းထားသော မိမိတို့ယုံကြည်ထားသော လူ့ဘောင်သစ်တရပ်တည်ထောင်ရန် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ထားကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤအခြေအနေသစ်တွင် မိမိတို့အနေဖြင့်စိန်ခေါ်မှုအသစ်များဖြင့်ကြုံတွေ့ကြရမည်ဖြစ်ပြီး၊ မိမိတို့ တိုင်းပြည်ပေါ်သို့ကျရောက်လာမည့် ဖိစီးမှုအသစ်မျိုးစုံကိုလည်း ကြုံကြရမည်ဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေသစ်အတွက် မပြင်ဆင်ထားပါက၊ ဤအခြေအနေတွင် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာမည့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအသစ်များအတွက် ယနေ့အခြေအနေကစ၍ မပြင်ဆင်ထားပါက၊ လူထုအများစုကြီးအနေဖြင့် ပြောင်းလဲနေသောခေတ်သစ်ပြောင်းမည့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များမှ တဖန် နောက်ချန်ထားရစ်စေသော အခြေအနေမျိုး ထပ်မံကြုံ တွေ့ကြရလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ နှစ်ကာလပေါင်းများစွာ အပတ်တကုတ်အားထုတ်ခဲ့ကြရသော တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုကြီး

အနေဖြင့် အလဟဿဖြစ်ရသော အခြေအနေမျိုးလည်း ကြုံကောင်း ကြုံနိုင်ပါသည်။ အခြေအနေသစ်တွင် နိုင်ငံခြားရှိကုမ္ပဏီကြီးများက မိမိတို့တိုင်းပြည်ရှိ သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို လာရောက်ချယ်လှယ်နေသောအနေအထားမျိုး၊ မိမိတို့၏ ပြည်ပပို့ကုန်များကို ထိန်းချုပ်ခံနေရသော အနေအထားမျိုးကိုလည်း အံ့အားသင့်ဖွယ်ကြုံရကောင်း ကြုံရနိုင်ပါသည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းကြီးများ၏ ကြွေးပင်လယ်အတွင်းနစ်နေရသော အခြေအနေမျိုးလည်း ကြုံတွေ့ရကောင်း ကြုံရနိုင်ပါသည်။ ဤအကြွေးများကြောင့် သူတို့ဥပဒေလိုက်နာနေရသည်မျိုး၊ မိမိတို့၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို သူများလွှဲပေးလိုက်ရသည်မျိုးလည်း ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ဤသို့ မဖြစ်စေရန် ပြင်ဆင်မှုများကို ယခုပင်စရပါလိမ့်မည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများချမှတ်ရာတွင် လူအများပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိမည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပျိုးထောင်ကြရပါလိမ့်မည်။ မိမိတို့တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဂိုဏ်းရာစဉ်လာတွေးခေါ်မှုများကို ထင်ဟပ်မည့် မိမိတို့ ဆန္ဒလိုလားချက်များကို ဖော်ဆောင်နိုင်မည့် မိမိတို့မျှော်မှန်းချက်များ လိုလားတောင့်တချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးမည့် ဖွံ့ဖြိုးမှု စီမံကိန်းမျိုးဖြစ်စေရပါလိမ့်မည်။ အနောက်နိုင်ငံကြီးများက သွတ်သွင်းလာသည့်၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းကြီးများက လိုက်နာစေရန် ချပေးမည့် ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံမျိုး မဖြစ်စေသင့်ပါ။ မိမိတို့အနေဖြင့် "အကြံတူနောက်လူသာစမြဲ" ဆိုသော စကားပုံအတိုင်း နောက်ကျမှဆောင်ရွက်ခွင့်ရသောကြောင့် အကျိုးအမြတ်လည်း များစွာရှိပါသည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် အခြားရှေ့ကသွားသောနိုင်ငံများ၏ အမှားမျိုးကို ထပ်မံမဖြစ်ပွါးစေရန် သင်ခန်းစာယူပြုပြင်နိုင်ကြမည် ကောင်းသောအတုယူနိုင်ကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ မူလစတင်စဉ်ကာလကပင် မိမိတို့လမ်းကို မိမိတို့သတ်မှတ်ရှာဖွေနိုင်ကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မျိုးစေ့ကိုပျိုးမိကြပြီ။ ကြီးထွားလာစေရန် ရေလောင်းပေါင်းသင်ဖို့သာ ရှိတော့သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် **"မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်း"** *"Another Development for Burma"* ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်မှ ဆောင်ရွက်သောစီမံချက်မှ မိမိတို့ရည်မှန်းချက်များနှင့် မိမိတို့နိုင်ငံအတွက်အရေးကြီးသော အခြားရွေးလမ်းများစသည့် ဆွေးနွေးချက်များကို စုစည်းတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့ရွေး ချယ်မှုသည် မိမိတို့နိုင်ငံ ရေရှည်အနာဂါတ်အတွက် အကျိုးသက်ရောက်စေလိမ့်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စများသည် မိမိတို့လက်ငင်းဆောင်ရွက်နေသော ဒီမိုကရေစီ

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ အာဏာရှင်စနစ် နိဂုံးချုပ်စေရေး စသော လုပ်ငန်းစဉ်များကဲ့သို့ပင်၊ လတ်တလောကပင် ကြိုစဉ်းစားထားရတော့မည့် အရေးကြီးသောကိစ္စများ ဖြစ်ပါသည်။

ဤစိမ်ခေါ်မှုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုအတွင်းမှ အင်အားစုများအကျယ်အပြန့် ပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီတပ်ပေါင်းစု (မဒတ) နှင့် ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (ယူအဲန်အယ်လ်ဒီ) လွတ်မြောက်နယ်မြေ — တို့က ကမကထပြုပြီး၊ အမျိုးသားပြန်လင့်သင့်မြတ်ရေးအစီအစဉ် *National Reconciliation Program* အောက်တွင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ပူးပေါင်းကူညီခဲ့ကြသော ဒက်ဟမ်မားရှိုးဖောင်ဒေးရှင်းကို များစွာကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ပါဝင်ပူးပေါင်းကူညီခဲ့ကြသော ကမ္ဘာအရပ်ရပ်မှ မြန်မာတိုင်းရင်းသားမိတ်ဆွေများကို ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်းဖော်ပြလိုပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာမှ အခြေခံ၍ အခြားသောဆွေးနွေးပွဲများဖြစ်လာစေရေးအတွက် စိတ်ဝင်စားမှုပေးလာနိုင်မည်၊ လှုံ့ဆော်ပေးလိမ့်မည်ဟု ယူဆပါသည်။ ပြည်တွင်းပြည်ပရှိ မြန်မာပြည်သူများအကြား ဤကဲ့သို့ ဆွေးနွေးပွဲများ ပြန့်နှံ့လာစေမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လျှောက်လှမ်းကြရမည့်လမ်းကို ရွေးချယ်ရန်အလုပ်မှာ လွယ်ကူသောတာဝန်မဟုတ်ပါ။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလနောက်ပိုင်း အခက်အခဲ စိန်ခေါ်မှုများသည် လက်ရှိစစ်အာဏာရှင်စနစ်နိဂုံးချုပ်စေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုကာလကဲ့သို့ပင် ပင်ပန်းခက်ခဲလိမ့်ဦးမည် ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီအစစ်အမှန်စနစ်ဖြစ်စေရေးအတွက်၊ ရေရှည်တည်တန့်ခိုင်မြဲစေရေးအတွက် ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တတ်နိုင်သလောက် ပြည်သူအများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူထုလူတန်းစာအလှာအသီးသီးမှ ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို လိုအပ်ပါသည်။ ဤအခက်အခဲစိန်ခေါ်မှုများကို ပြည်သူအများအားဖြင့် ရင်ဆိုင်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

စောဒေးဗစ်ထော

ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဆီမီနာညိုနိုင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ

နိဒါန်း

ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီရေးလှုပ်ရှားမှု ခေါင်းဆောင်များအတွက် စီစဉ်ပြုလုပ်သော အဆင့်မြင့်ဆွေးနွေးနှီးနှောပွဲတွင် ဟောပြောသည့် တင်ပြချက်များကို အကျဉ်းချုပ်မှတ်တမ်းအဖြစ် ပြန်လည်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းဆွေးနွေးနှီးနှောပွဲကို ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇန္နဝါရီလ (၈) ရက်နေ့မှ (၁၂) ရက်နေ့အထိ ထိုင်းနိုင်ငံ မဲဆောက်မြို့တွင် ဒက်ဟမ်မားရှိုးဖေါင်ဒေးရှင်းက အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအစီအစဉ်အဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက် ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (လွတ်မြောက်နယ်မြေ) အမျိုးသားဒီမိုကရေစီတပ်ပေါင်းစု (မဒတ) တို့နှင့်အတူ စီစဉ်ကျင်းပခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤအစည်းအဝေးသည် **"မြန်မာနိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အခြားနည်းလမ်း"** ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆက်လက်ကျင်းပသွားမည့် အစည်းအဝေးများ၏ ပထမဆုံးသောအစည်းအဝေးလည်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအစည်းအဝေးများ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာမူများနှင့် ပါတ်သက်သော အခြားအမြင်ရှုထောင့်များ အခြားနည်းလမ်းများကိုသိရှိလာနိုင်စေရန်နှင့် ပါဝင်တက်ရောက်ကြသူများအနေဖြင့်လည်း လတ်တလောဆောင်ရွက်နေသည့် တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှု၏ ပြင်ပကိစ္စရပ်ဖြစ်သော်လည်း၊ အရေးကြီးသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာပြဿနာများကို စဉ်းစားဆွေးနွေးနိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းရရှိကြစေရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဤဆွေးနွေးပွဲသို့ ဒက်ဟမ်မားရှိုး ဖေါင်ဒေးရှင်းမှ ဦးဆောင်သုဝန်ထမ်းများအပါအဝင် နိုင်ငံတကာ ဦးဆောင်ဆွေးနွေးသူ ပညာရှင်များ၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအစီအစဉ်အဖွဲ့မှ ဆောင်ဩရေးမှူးများ၊ စည်းရုံးရေးကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များအပါအဝင် ခေါင်းဆောင် စုစုပေါင်း (၃၀) ကျော်တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။ ဆွေးနွေးနှီးနှောပွဲသို့ အောက်ပါ ဦးဆောင်ဆွေးနွေးသူပညာရှင်များကို ဖိတ်ကြားခဲ့ပါသည်။

Dr. Kjell-Ake Nordquist -
အုပ်ဆာလာ တက္ကသိုလ်၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာသုတေသနဌာန။
Dr. Walden Bello -
Focus on the Global South အဖွဲ့၊ ဘန်ကောက်မြို့နှင့် မနီလာမြို့။
Sheila Coronel -
ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး သတင်းစာပညာ ဗဟိုဌာန၊ မနီလာမြို့။

Ms. Emilia Pires -
အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၊ စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန။

ဆွေးနွေးပွဲကို ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးသဘောသဘာဝ ဒီမိုကရေစီနှင့် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ခိုင်မာအောင်တည်ဆောက်ရာတွင် သတင်းမီဒီယာများ၏အခန်းကဏ္ဍ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း (ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာယှက်နွယ်မှု) နှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့ဆက်စပ်နေပုံ စသော ခေါင်းစဉ်များဖြင့် စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအပြီး အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၏ တွေ့ကြုံရသော စိတ်ဝင်စားဖွယ်အဖြစ်အပျက်များ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင်ကြုံတွေ့ကြရသည့် အခက်အခဲများကို) လည်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး၊ တက်ရောက်သူ ခေါင်းဆောင်အများကအထူးစိတ်ဝင်တစား ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲကို ဒေါက်တာ စဝ်ဇန်ယောင်ဟွေ၊ ခွန်းဒက်ဒီဘူးရီ နှင့် စောဒေးဗစ်တော တို့ကသဘာပတိများအဖြစ် ကမကထပြု ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ကြပြီး ဟောပြောချက်များကို ဒေါက်တာနိုင်အောင်၊ ဦးညီဒုနှန်းမြင့်နှင့် ဒေါက်တာဆလိုင်းလျန်မှုန်း ဆာခေါင်းတို့က မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုပေးကြပါသည်။

အစည်းအဝေးတွင် ဟောပြောတင်ပြချက်များမှာ —
Kjell-Ake Nordquist: "Priorities in Transition" and "Post-Transitional Challenge"
အသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းပြီးနောက် တွေ့ကြုံရမည့် ပြဿနာစိမ်ခေါ်ချက်များ။
Walden Bello: "International Institutions, Transnational Corporations and Globalization - Future Challenges and Alternative Perpectives"
နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံစုံကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများနှင့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း၊ ၎င်းတို့နှင့်ပါတ်သက်သော အနာဂတ်ပြဿနာ စိန်ခေါ်ချက်များနှင့် အခြားအမြင်ရှုထောင့်များ။

Sheila Coronel: " The Role of Media in the Struggle for Democracy", The Role of Media During Transition" and "The Right to Know"
ဒီမိုကရေစီတိုက်ပွဲတွင်း မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း မီဒီယာ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပြည်သူလူထု၏ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်။

Emilia Pires: "Strategies for Develpment - Experiences from East Timor"
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာများ၊ အရှေ့တီမောအတွေ့အကြုံ။

ဆွေးနွေးတင်ပြချက်များပါအမြင်များမှာ သက်ဆိုင်ရာဦးဆောင်ဆွေးနွေးသူ ပညာရှင်များ၏အမြင်များသာဖြစ်ပြီး၊ ဒက် ဟမ်းမားရှိုး ဖေါင်ဒေးရှင်း၏ အမြင်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြခြင်းမဟုတ်ပေ။ ဤတင်ပြချက် အကျဉ်းချုပ်များမှာ ဆွေးနွေးပွဲအတွင်းဖမ်းယူထားသော အသံသွင်းတိတ်ခွေများမှနေ၍ ဒက်ဟမ်းမားရှိုး ဖောင်ဒေးရှင်းမှ ဆီဆီလီယာ ဗွန် အိုတာ *(Cecilia von Otter)* က ပြန်လည် မှတ်တမ်းပြုစုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒက်ဟမ်းမားရှိုးဖေါင်ဒေးရှင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအခြားနည်းလမ်း

ဒက်ဟမ်းမားရှိုးဖေါင်ဒေးရှင်းကို ဦးသန့်အရင်ရှေ့ကတာဝန်ယူခဲ့သောကုလသမဂ္ဂ၏ ဒုတိယမြောက် အတွင်းရေးမှူးချုပ် ဒက်ဟမ်းမားရှိုး ကွယ်လွန်ပြီးသည့် နောက် သူ့ကိုဂုဏ်ပြုသည့်အနေဖြင့် ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ဤအဖွဲ့အနေဖြင့်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာနယ်ပယ်၌ အခြားရွေးချယ်စရာနည်း လမ်းများနှင့် ပါတ်သက်၍ အနှစ် (၃၀) ကျော်ကြာ တစိုက်မတ်မတ်လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ယနေ့ခေတ်တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံ များ၏ ပင်မရေစီးကြောင်းကို အကဲဖြတ်စစ်ဆေးနေရန်နှင့် အထူးသဖြင့် တောင် ကမ္ဘာဘက်ခြမ်းနိုင်ငံများ (ဖွံ့ဖြိုးဆဲနှင့် ဆင်းရဲသောနိုင်ငံများ — ပြန်ဆိုသူ) ၏အမြင်ကို အလေးပေးတင်ပြရန်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် တတိယစနစ် (လူထု အခြေပြုလူထုအဖွဲ့အစည်း) များနှင့် ခွဲခြားဘေးဖယ်ထားခြင်းခံထားရသော အင်အားစုများထံမှ ရှုထောင့်အမြင်များ၊ ဖြေရှင်းရန်နည်းလမ်းများကို အဓိက မီးမောင်းထိုးပြရန်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ကြောင်း အခြေခံအမျိုးမျိုးမှ လာကြသော တိုးတက်သောအင်အားစုများကို စုစည်းပြီး ဖေါင်ဒေးရှင်းအဖွဲ့က ကျယ်ပြန့်သောပြဿနာများအပေါ် အခြားသောအမြင်ရှုထောင့်မှ ဝေဖန်ဆန်း စစ်ခြင်း၊ ဆန်းသစ်သည့် စဉ်းစားတွေးခေါ်မှုများနှင့် အဖြေရှာခြင်းစသောလုပ်ငန်း များကို စေ့ဆော်ပေးရန်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။

"ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ" ဆိုသည့် အယူအဆကို ဒက်ဟမ်းမားရှိုးဖောင်ဒေးရှင်းက စုစည်းခဲ့ပြီး၊ ယနေ့ဘာလုပ် ကြမည်နည်း — ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ ဟုခေါင်းစဉ်ပေးထားသော အစီရင်ခံစာတစောင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ထိပ်တန်းပေါ်လစီချမှတ်သူများနှင့် ပညာရှင်များ (၁၂၀) ကျော် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင် ရွက်မှုဆိုင်ရာ ၁၉၇၅ ဒက်ဟမ်းမားရှိုး စီမံချက်၏ အဓိကသီးပွင့်လာသောရလာဒ် လည်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာကို ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ သတ္တမ အကြိမ်အစည်းအဝေးတွင် သီးခြားလွှတ်လပ်သောအစီရင်ခံစာတရပ် အနေဖြင့် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို ကမ္ဘာ့အဓိကဘာသာကြီး (၆) ဘာသာဖြင့် လည်း ဘာသာပြန် ထုတ်ဝေထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။

စီမံချက်တွင် အဓိကပါဝင်ပါတ်သက်ခဲ့ကြသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သုံးသပ်ချက် အရ "ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ" ဆို

သည်မှာ "ပြည်သူလူထုကို အဓိကဗဟိုချက်မအဖြစ် ထားရမည်ဖြစ်ပြီး လူသားတို့၏ ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်း နှစ်ခုလုံးအတွက် အခြေခံလိုအပ်မှုများကို ကျေနပ်ပြည့်ဝစွာခံစားရရှိစေရမည် ဖြစ်သည်။ ပို၍ကျယ်ပြန့်သည်အဓိပ္ပါယ်အရ ပြောရလျှင် နိုင်ငံရေးအရ ပြေလည်ကျေနပ်မှု ရရှိစေရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဤဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံကိန်းများသည် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးသော အခြေခံရှိရမည့်အပြင်၊ ရေရှေ့ဒေသအခြေခံနှင့် ကိုက်ညီသော ပြည်တွင်းဖြစ်လည်း ဖြစ်စေရမည်။ ဂေဟဗေဒစနစ် (အပင်နှင့်သတ္တဝါ သဘာဝပါတ်ဝန်းကျင် ဆက်နွယ်မှုဆိုင်ရာစနစ်) အရလည်း လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်ရပါမည်။ ထို့ပြင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျသော နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအပေါ်တွင်အခြေပြု၍၊ အခြားသော ရည်မှန်းချက်များကို ရရှိနိုင်အောင်ဖန်တီးပေးနိုင်သော နည်းလမ်းလည်း ဖြစ်ရမည်"။ ဤသို့ဖြစ်ပေါ်စေရန်မှာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အခြားရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းဖြင့်သာ ဖြစ်နိုင်ဘွယ်ရာရှိသည်ဟု ထိုပညာရှင်များကခံယူကြပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်အခြားနည်းလမ်း သည် လူမှုရေးအရ၊ လိင်အရ၊ လူမျိုးအရ၊ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအခြေအနေအရ ခွဲခြားဆက်ဆံဖိနှိပ်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်မည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုရှာဖွေ တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်လည်း၊ အရေးပါ သောကိစ္စတရပ်အဖြစ် အကျုံးဝင်ပါသည်။ ထို့အပြင် လူအများပါဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဗဟုဝါဒ (လူမျိုးစုံအယူဝါဒပေါင်းစုံအတူရှင်သန်နေထိုင်ရေးဝါဒ) သဘောဆောင်သည့် ဖြစ်စဉ်လည်းဖြစ်ပါသည်။

ဤဖေါင်ဒေးရှင်းအဖွဲ့သည် "ယနေ့ဘာလုပ်ကြမည်နည်း" ဟူသော အစီရင်ခံစာကို ၁၉၇၅ ခုနှစ်၌ ဖော်ထုတ်တင်ပြပြီးခဲ့သည့် အချိန်မှစ၍ ယင်းအစီရင်ခံစာတွင်အဆိုပြုထားခဲ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အခြားနည်းလမ်းဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများကို ကဏ္ဍအလိုက် ဖက်စုံထောင့်စုံအမြင်များဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာစေရေးအတွက် တစိုက်မတ်မတ်အာရုံထား ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအမြင်များကိုလည်း လက်ရှိဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ဖောင်ဒေးရှင်းအဖွဲ့ကြီး၏ ဤ မဟာဗျူဟာအမြင်များကို ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ၊ သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ၊ မျိုးရိုးဗီဇရင်းမြစ်များကိစ္စ၊ ဇီဝနည်းပညာဆိုင်ရာ၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေကြေးပေါ်လစီနှင့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးမူများစသည့် ကဏ္ဍအသီးသီးအတွက် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆက်လက် အသေးစိတ်ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပါသည်။

ဖောင်ဒေးရှင်း၏ လတ်တလောအဓိကလုပ်ဆောင်နေသောလုပ်ငန်းများ

လတ်တလောအနေဖြင့် အောက်ပါစီမံချက် နယ်ပယ်သုံးခုနှင့် သက်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းများအပေါ် အဓိကဇောင်းပေး လုပ်ဆောင်နေပါသည်။

- Nanotechnology ကဲ့သို့သော နည်းပညာသစ်များပေါ်ပေါက်လာသောကြောင့်၊ လူမှုရေးနယ်ပါယ်နှင့် သဘာဝပါတ်ဝန်းကျင်တွင် မည်သို့မည်ပုံထိခိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေမည်ကို ရှုစမ်းရှာဖွေသောဆွေးနွေးပွဲများ ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ (၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ် နိုင်ငံတကာဆွေးနွေးပွဲတခု ကျင်းပခဲ့ပြီး၊ ၂၀၀၁–၂၀၀၃ ခုနှစ်အတွင်း ဒေသဆိုင်ရာဆွေးနွေးပွဲများကို ဆက်လက်ကျင်းပ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်)။
- ပြည်ပရောက် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားသူများနှင့် **"မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ"** ခေါင်းစဉ်ဖြင့် နှီးနှောဖလှယ်ပွဲများ ကျင်းပသောစီမံချက်တရပ် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ယင်းဆွေးနွေးပွဲများ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အနာဂတ် ဒီမိုကရေစီမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ဆောင်ရွက်ကြရမည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံချက်များအတွက် အခြားရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ၊ မဟာဗျူဟာများကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားဆွေးနွေးလာကြစေရန်၊ လှုံ့ဆော်မှုတရပ်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- "အနာဂါတ်မှာ မည်သို့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း" (What Next) ဆိုသည့် စီမံချက်ကိုလည်း ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ဤစီမံချက်သစ်က **"ဒီနေ့ဘာလုပ်ကြမည်နည်း"** စီမံချက်စတင်ခဲ့ချိန်မှစ၍ လွန်ခဲ့သော (၂၅) နှစ်တာကာလအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၏ အသိသုတများကို အခြေခံပြီး၊ ပို၍အရေးကြီးသည့် အခြားအမြော်အမြင်သစ်များ၊ အနာဂါတ်တွင် ကြုံလာရနိုင်ဖွယ်ရှိသော စိန်ခေါ်မှုအသစ်၊ ပြဿနာအသစ်များကို ရှာဖွေစူးစမ်းရန် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်နေသော စီမံချက်ဖြစ်ပါသည်။ အနာဂတ်မှာ မည်သို့ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း ဆိုသည့်စီမံချက်ဖြင့် လာမည့်နှစ်ကာလများအတွင်း ကမ္ဘာကြီးအားအမှန်တကယ် အကျိုးသက်ရောက်၊ ရိုက်ခတ်မှုရှိလာနိုင်သည့် အခြားတွေးခေါ်မြော်မြင်မှုများကို ဖေါ်ထုတ်ခြင်း၊ စုစည်းမွမ်းမံခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဖြန့်ဖြူးခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စများကို ဖြည့်စွမ်းပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ထို့အပြင် ဖေါင်းထေးရှင်းအဖွဲ့ကြီးအနေဖြင့် များစွာကျယ်ပြန့်သောပြဿနာများကို ကူညီဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက်၊ ဆောင်ရွက်နေသော စီမံချက်အများအပြားကိုလည်း ဆက်လက်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များနှင့်
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြီးနောက်ကြုံတွေ့ရမည့်စိမ်ခေါ်ချက်များ

ရှဲလ်-အော်ကာ နေ့ဒ်ကွစ်
အုပ်ဆာလာ တက္ကသိုလ်ငြိမ်ချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာသုတေသနဌာန

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြီးနောက်ကြုံတွေ့ရမည့်စိန်ခေါ်ချက်များ

ရှဲလ်-အော်ကာ နော့ဒ်ကွစ်
အုပ်ဆာလာတက္ကသိုလ် ငြိမ်ချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာသုတေသနဌာန

တင်ပြချက် ပထမပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အတွင်း၌ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များနှင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်သော ပြဿနာစိန်ခေါ်ချက်များကို ယေဘူယျသုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။ ဒုတိယပိုင်းမှာမူ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြီးနောက်ပိုင်း ကာလများတွင် အများအားဖြင့် ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသော ပြဿနာများကိုဆွေးနွေးထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် တာဝန်ခွဲဝေမှု၊ တာဝန်ယူမှု ပိုင်းဆိုင်ရာပြဿနာများ၊ စစ်လျော်ကြေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအပိုင်းတွင်မူ အစုလိုက် ဆွေးနွေးမှုများ၏ ရလာဒ်အနှစ်ချုပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင်ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များ

ပဋိပက္ခမှန်သမျှတို့တွင် ယေဘူယျအားဖြင့် အပိုင်းသုံးပိုင်းပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ပဋိပက္ခဖြစ်စေသောပြဿနာများ၊ ပဋိပက္ခတွင်း ဆောင်ရွက်ကြပုံလုပ်ထုံး၏အပြုအမူများနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာလူတို့၏သဘောထား တို့ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် တခုအပေါ်တခု အပြန်အလှန်သြဇာသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ — ကျနော်တို့ စစ်ဆင်ရေးတခု (ပဋိပက္ခ အပြုအမူ) လုပ်သည့်အခါ ယင်းစစ်ဆင်ရေးက ကျန်သည့်အစိတ်အပိုင်းများအပေါ် သြဇာသက်ရောက် စေပါသည်။ ဥပမာ — ပြင်းထန်သောသဘောထားများဖြင့် တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ထိုအတွက်ကြောင့်ပင် အမုန်းသံသရာလည်နေရခြင်းများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤအဆိုးသံသရာကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန်ဆိုလျှင် ကျနော်တို့သည် ပဋိပက္ခ၏ အစိတ်အပိုင်းတခုခုကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကိစ္စတရပ်ကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက်ဆိုလျှင် ကျနော်တို့အနေဖြင့် ပဋိပက္ခ၏ အစိတ်အပိုင်းသုံးခုလုံးကိုပြောင်းလဲပစ်လိုက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဟုဆိုသည့် အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ ထိုပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ပါတ်သက်နေသော အဓိကဇာတ်ကောင်များက ပြောင်းလဲတော့မည်ဟု စိတ်ပိုင်းဖြတ်ထားပြီးနောက်၊ ပြောင်း

လဲမှုအစီအစဉ်များ စတင် အခြေတည်မိသောကာလနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ သစ်တရပ်ကို စတင်ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည့် အချိန်ကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ အားဖြင့် — ဖွဲ့စည်းပုံအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေသစ် တရပ်ကို ရေးဆွဲခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်စရာလုပ်ငန်းများ အကြောင်း ကျနော်တို့ပြောကြသည့်အခါ၊ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်စရာ လုပ်ငန်း များကို အခြေခံအကြောင်းရင်း (၃) ခုဖြင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်ပါသည်။ ဤ အကြောင်းအရင်း (၃) ခုမှာ —

- ၎င်းလုပ်ငန်းများသည် လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်ဟု မိမိကယူဆပြီး၊ မိမိဆင်ခြေဖြင့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သည်ဟုယူဆသော လုပ်ငန်းများ။
- ဒုတိယအကြောင်းရင်းမှာ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်စရာလုပ်ငန်းများမှာ သမုတိသဘောဆန်ပြီး၊ မိမိအကဲဖြတ်ချက်အရ (သို့မဟုတ်) မိမိခံယူ ထားသော အတွေးအခေါ်အရ အခြေခံလုပ်ဆောင်သောလုပ်ငန်းမျိုး ဖြစ်သည်။
- တတိယအားဖြင့် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်စရာလုပ်ငန်းများကို မိမိတွင် ရှိသော လူအားလွှဲအားအကန့်အသတ်အပေါ် အခြေခံ၍ (ဥပမာ — လူဦးရေမလုံလောက်ခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုအရအကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးရပ်ဘဝအရအကန့်အသတ်ရှိခြင်း) ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလကို ဖွဲ့စည်းပုံသဘောအရရှုမြင်ခြင်း

လူအဖွဲ့အစည်းအများစုကို ဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာအရ အလွှာသုံးခုအဖြစ်ခွဲခြား ရှုမြင် နိုင်သည်။ အထက်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များ၊ အလယ်အလတ်ပိုင်း နှင့် အောက်ခြေ လူထုများအပိုင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဤအလွှာအသီးသီးတို့တွင် သူတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်များ ရှိပါသည်။ အလယ်အလတ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များသည် မဟာဗျူဟာအရ အရေးကြီးပါသည်။ အကြောင်းမှာ သူတို့သည် ထိပ်ပိုင်းခေါင်း ဆောင်များဖြစ်ဖို့အခွင့်အလမ်းရှိပြီး၊ အောက်ခြေလူထုအပိုင်းနှင့် ထိပ်ပိုင်း ခေါင်းဆောင်များကို ဆက်စပ်ပေးနိုင်သောကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ အလယ် အလတ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များသည် သဘာဝအရကိုကပင် ထိပ်ပိုင်းနှင့် အောက် ခြေကိုဆက်သွယ်ပေးသူများဖြစ်သည်။ အောက်ခြေခေါင်းဆောင်များသည်

ပြည်သူလူထုအများစုကို ထိတွေ့ဆက်ဆံ၍ မိမိမူဝါဒများကိုချပြရန် အစွမ်းဆောင်နိုင်ဆုံးသော အခွင့်အလမ်းရှိသည့် အရေးကြီးသည့် အင်အားစုများဖြစ်ကြသည်။ ဒီမိုကရေစီလှုံ့အဖွဲ့အစည်းတရပ် လည်ပတ်ရေးအတွက် အရေးအပါဆုံးသော အင်အားစုများလည်းဖြစ်ကြသည်။ ဤအလွှာသုံးခုလုံးသည် နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်လာသောအခါ အကျိုးသက်ရောက်မှုခံကြရပြီး၊ ယင်း ဖြစ်စဉ်၏ အစိပ်အပိုင်းများအဖြစ်ပါဝင်လှုပ်ရှားကြရပါသည်။ သို့ကြောင့်ပင် မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှု ကဲ့သို့သော တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုများသည် အလွှာ (၃) လွှာလုံးကို အပြောင်းအလဲနှင့်ပါတ်သက်၍ သတင်းပေးရန်၊ သိရှိနေစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အလွှာ (၃) ခုစလုံးတွင် ပြည်တွင်းပြည်ပ ဆက်စပ်မှုကောင်းကောင်းရှိနေရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်လာသောအခါ မြန်မာနိုင်ငံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတခုလုံး အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ပြောင်းလဲမှုနှင့်အညီ လိုက်ပါဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

အခြားပြဿနာတခုမှာ အလွှာ (၃) ခုလုံးကြားတွင် ရှိနေသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကိစ္စများ ဖြစ်သည်။ အောက်ခြေအလွှာများနှင့် အလယ်အလတ်အလွှာများအနေဖြင့် အထက်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များအကြား သဘောတူညီမှုရရှိချက်များ၊ နိုင်ငံရေးအခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများနှင့်ပါတ်သက်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များ အဆက်မပြတ်ရရှိနေရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံရေးအခြေအနေ အထွေထွေဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများနှင့် ပါတ်သက်၍ စိတ်အားထက်သန်စွာ၊ အကောင်းပြင်ထားကာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုအတွက် အရေးပါသော မဟာဗျူဟာအရ ဆုံးဖြတ်ရွေးချယ်မှုသည် **"အောက်ခြေမှ အထက်သို့"** သွားသည့်ပုံစံမျိုးဖြင့် အပြောင်းအလဲကို သယ်ဆောင်သွားမလား (သို့မဟုတ်) အထက်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များအတွင်း သဘောတူညီချက်ကို အရင်ရအောင်ယူမလားဆိုသည်ကို ရွေးချယ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ (သို့မဟုတ်) ချဉ်းကပ်မှုပုံစံ နှစ်ခုလုံးဖြင့်လည်း ပေါင်းစပ်လုပ်ကိုင်သော နည်းလမ်းကိုလည်းရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။

မိမိ၏ဆန့်ကျင်ဖက်အင်အားစုများ (ဆွေးနွေးဘက်များ) မည်သည့်အချိန်တွင် အလျော့ပေးမည်နည်း

ပဋိပက္ခအခြေအနေတွင် ရန်ဖက်ဖြစ်နေကြသော အင်အားစုများ စစ့်စပ်ဆွေးနွေးပွဲစားပွဲဝိုင်းသို့ တက်လာနိုင်သော အခြေအနေကို ရှင်းလင်းပြရန် အယူအဆတရပ် ရှိပါသည်။ ဤအခြေအနေကို **"နှစ်ဖက်အထိနာနေသော မျှခြေအနေအထား"** (Hurting stalemate) ဟုခေါ်ပါသည်။ သဘောမှာ ပိုနေမြဲကျားနေမြဲအနေအထားကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် ပေးဆပ်ရမည့် တန်ဘိုးများ များသည်ထက်များလာသော အခြေအနေဖြစ်သည်။ တချိန်တည်းတွင်ပင် မိမိအသာစီးရအောင် အခြေအနေကို မလုပ်နိုင်၊ တိုးတက်ပြောင်းလဲမယူနိုင်တော့သော အခြေအနေဖြစ်သည်။ ထိုအနေအထားတွင် အကောင်းဆုံးအဖြေမှာ အခြေအနေကို လက်တွေ့ကျကျရှုမြင်တတ်သော အင်အားစုလက်ထဲ၌တည်ရှိသည်။ မိမိဆွေးနွေးဘက် (ယခင်ရန်ဖက် အင်အားစုများထဲမှ) ဆွေးနွေးပြေလည်နိုင်သော အင်အားစုကိုချဉ်းကပ်၍ သူ၏အကြမ်းဖက်ဖြေရှင်းလိုသောအပြုအမူကို ပြောင်းစေ၍ ဆွေးနွေးပွဲစကားဝိုင်းဆီသို့ တက်လာစေရေးပင် ဖြစ်သည်။

ရေရှည်ဖြစ်နေသော ပြည်တွင်းစစ်ပွဲကို အဆုံးသတ်ခြင်း (ကျောင်းသင်ခန်းစာ ဥပမာ)

နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတခုတွင် အရေးအကြီးဆုံးသော အပိုင်းမှာ ထိုလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းက လုံခြုံရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကို ရှုမြင်ပုံပင်ဖြစ်သည်။ ဤရှုမြင်ပုံများနှင့်ယှဉ်လျက် အခြားသောအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖြစ်စဉ်များသည် သဘောတရားအရပြောရလျှင် အစီအစဉ်တကျဖြစ်ပေါ်တတ်သည့် သဘောရှိသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် ပထမဦးဆုံး ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အပိုင်းကဏ္ဍမှာ အခြေခံဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်များ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအမြင်ဖက်အပိုင်းအရပြောရလျှင် ပဋိပက္ခတွင် အဓိကပါဝင်ပါတ်သက်နေသော နိုင်ငံရေးဖာတ်ကောင်များက အပြောင်းအလဲကြီးကြီးမားမားလုပ်ရန် သဘောတူလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြေခံကျသည့် သဘောတူညီချက်များ ဖြစ်ပေါ်လာစေသည့် ကနဦးဆွေးနွေးပွဲစကားဝိုင်းများစတင်နိုင်ခြင်းသည်ပင် အလွန်အရေးပါလှသည့် အောင်မြင်မှုများဖြစ်သည်။ ဤဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်ဖို့ဆိုပါက အဓိကစဉ်းစားကြရ

မည့်အချက်မှာ သဘောတူညီချက်များရရန် မည်သူတွေက အဓိကဆွေးနွေးဖက်ဇာတ်ကောင်များဖြစ်သည်ကို ရှာဖွေသတ်မှတ်ရန်ဖြစ်သည်။ ယေဘူယျ ကိုင်စွဲသင့်သောနည်းလမ်းတခုမှာ သဘောတူညီချက်ရပြီးပါက ပြန်လည်ဖေါက်ဖျက်နိုင်သူဆိုပါက ဤသဘောတူညီချက်ချမှတ်ရာ ဆွေးနွေးပိုင်ခွင့် ဘေးဖယ်ထားရန်ပင်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးဘက်အပိုင်းအမြင်ဖက်ကပြောရလျှင် အခြေခံသဘောတူညီချက်ရရန် ဆိုသည်မှာ နေရာဒေသအားလုံး၌ အပစ်အခတ်များရပ်စဲထားရေးပင်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးမရှိလျှင် လူအများက ဆက်လက်စိုးရိမ်ကြောင့်ကြနေကြမည် ဖြစ်ပြီး ထိုသံသယများကြောင့်ပင် ဆွေးနွေးပွဲမှ ထွက်ခွါသွားကြသည်လည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းတွင် ဒုတိယအရေးအကြီးဆုံးကဏ္ဍမှာ အစိုးရသစ်တရပ်ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန်အတွက် ပြင်ဆင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအရဆိုလျှင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ကြားဖြတ်အစိုးရ အမျိုးအစားတခုခုကို ဖွဲ့စည်းလေ့ရှိကြပါသည်။ လုံခြုံရေးအပိုင်းအရဆိုပါက တပ်မတော်သစ်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့သစ်အတွက် တပ်သားသစ်များစုဆောင်းခြင်းနှင့် လေ့ကျင့်ပေးခြင်းတို့ပါဝင်လေ့ရှိ ပါသည်။

နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းတွင် တတိယအရေးအကြီးဆုံးအပိုင်းကဏ္ဍမှာ နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံတရပ်ကို ဖွဲ့စည်းဆင်ယင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအပိုင်းအရဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခြင်း ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်တရပ်ကို အတည်ပြုခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။ လုံခြုံရေးအပိုင်းအရဆိုလျှင် တပ်မတော်သစ်နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့များပြန်လည်ဖွဲ့စည်းပေးခြင်းကိစ္စများကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းတွင် စတုတ၀။အရေးကြီးသောအပိုင်းကဏ္ဍမှာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံသစ်များကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖွဲ့စည်းနေရာချခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအပိုင်းအရဆိုလျှင် အစိုးရဌာနများ၊ အေဂျင်စီများကို လိုအပ်သလို ထပ်မံဖွဲ့စည်းနေရာချထားခြင်းများပါဝင်ပြီး လုံခြုံရေးအပိုင်းအရဆိုလျှင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့သစ်များကို လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းဖြင့် အရည်အသွေးပြည့်၀သည့်၊ မိမိလုပ်ငန်းကိုသာ ကျွမ်းကျင်လုပ်ဆောင်သည့်အင်အားစုများ ဖြစ်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း တို့ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်း၏ အရေးကြီးသောပဉ္စမအပိုင်း ကဏ္ဍမှာ လူမှုရေးအရ၊ နိုင်ငံရေးအရ ယုံကြည်မှုရရှိလာစေရန် တည်ဆောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအပိုင်းအရဖြေလျှင် အစိုးရသစ်သည် အဂတိလိုက်စားခြင်းများရှိ – မရှိ ။ နိုင်ငံသားများအပေါ် တရားမျှမျှတတနှင့် တန်းတူရည်တူဆက်ဆံခြင်းရှိ – မရှိ ဆိုသည့်အချက်များနှင့်သက်ဆိုင်ပါသည်။ လုံခြုံရေးအပိုင်းအရဆိုလျှင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များက လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိရန်နှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် လွတ်လပ်စွာ၊ နိုင်ငံရေးဩဇာနှင့် သီးခြားကင်းလွတ်စွာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိရန် ဖြစ်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်တွင် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ကြရန်အတွက် နောက်ဆုံးပြဿနာမှာ အတိတ်ကို မည်သို့နားလည်သဘောပေါက်နိုင် ကြမည်နည်း ဟူသောကိစ္စဖြစ်သည်။ အားလုံးကောင်းမွေဆိုးမွေခံဖြတ်သန်းခဲ့ကြသော အတိတ်သမိုင်းကို မည်သို့ မည်ပုံအဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ပြန်လည်ဖော်ပြမည်နည်းဟူသော ပြဿနာပင်ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ရှေးရှုသည့်ဖြစ်စဉ်အတွင်းကြုံတွေ့ရမည့် ပြဿနာ (၃) ခု –

- ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အပြောင်းအလဲအတွက် လှုပ်ရှားခဲ့ကြသော အဖွဲ့အစည်းအားလုံးအနေဖြင့် မိမိကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖြစ်သောအခါ၊ အမှန်တကယ်ပြောင်းလဲမှုများ စတင်သောအခါ အတူတကွလိုက်ပါနိုင် – မလိုက်ပါနိုင်ဆိုသော ပြဿနာဖြစ်သည်။ သူတို့အတွက် အကျိုးအမြတ်တစုံတရာကြည့်၍ ကျန်နေနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ရေသာခို လှေကြံလိုက်သူများရှိနေနိုင်သည်။ ထိုသူများကို မည်ကဲ့သို့ကိုင်တွယ်ဆက်ဆံ ကြမည်နည်း။
- တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားနေစဉ်ကာလက တော်လှန်ရေးအတွင်းအတူရပ်တည် ရုန်းကန်နေခြင်းကပင် အချင်းချင်းညီညွတ်မှုနှင့် ခွန်အားကို ဖြစ်စေပါသည်။ ဤတော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုအနေဖြင့် (အထူးသဖြင့် တပ်ပေါင်းစုဖြင့် စုဖွဲ့လှုပ်ရှားမှုမျိုးအခြေအနေတွင်) ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကိုရောက်ရှိရန် နီးကပ်လာသည့်အချိန်၌ သဘောထားကွဲလွဲမှုများကြုံရနိုင်ပါသည်။ အချင်းချင်း တပ်ပေါင်းစု စုဖွဲ့လှုပ်ရှားရာမှ လမ်းခွဲကြရမည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့လမ်းမခွဲမီအခြေအနေမျိုး၌ မည်သို့သော အောင်မြင်မှုရသည်အထိ အတူတကွ ဆောင်ရွက်

သင့်သည် စသောအချက်ကို တင်ကြို၍ သတောတူထားရန် လိုပါသည်။ ဤအချက်အပေါ် စွဲမြဲစွာရပ်တည်၍ တိုက်ပွဲ၏ နောက်ဆုံးအချိန်အထိ လှုပ်ရှားမှုကို အစွမ်းကုန်အားဖြည့်သွားကြရန် လိုအပ်ပါသည်။

- နိုင်ငံတခုတွင် မိမိဖြတ်သန်းခဲ့ရသောအတိတ်ကိုပြန်လည် သုံးသပ်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးနှင့်တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်သော နေရာတခု ရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် မိမိဆုပ်ကိုင်ရပ်တည်ထားချက်များကို လွယ်လွယ်စွန့်ပစ်တတ်၊ တန်ဖိုးမထားခံရသော အခြေအနေကြုံရသည်လည်းရှိပြီး အခြားသော အင်အားစုများ၏ အမြင်များကိုလည်း အလေးထားဖော်ပြရန် မေ့လျော့နေတတ်ကြပါသည်။ သို့သော် အချို့သောပြဿနာများသည် အုပ်စုတခု၏ အကျိုးစီးပွား၊ လူမျိုးတမျိုး၏အကျိုးစီးပွားထက်ပို၍ အမျိုးသားတရပ်လုံးအကျိုးစီးပွားနှင့် သက်ဆိုင်နေသောကိစ္စများ ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ယင်းပြဿနာမျိုးကို ဆက်လက်ဆွေးနွေး သင့်ကြပါသည်။ နောက်နောင်တွင် မီးပွါးမှမီးလောင်သည့်နယ် ကြီးမားသည့် နိုင်ငံရေးပြဿနာများ ဖြစ်မလာမီ ထိုပြဿနာများ၏အဖြေကိုရှာနိုင်ရန်အတွက် ဆွေးနွေး နှီးနှောအမြင်ဖလှယ်နိုင်သော **"တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးစင်မြင့်"** တခု ဖန်တီးထားပေးသင့် ပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြီးနောက် ကြုံတွေ့ရမည့် ပြဿနာစိမ်ခေါ်ချက်များ

မြန်မာပြည်တွင် အပြောင်းအလဲကိုမြင်တွေ့လိုသော မိမိတို့အင်အားစုများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဖြစ်ပေါ်လာပါကမည်သည့်အခြေအနေများကြုံရနိုင်မည်ကို မျှော်မှန်းထားသင့်သည့် ပြဿနာတခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ တွေးဆထားချက်သည် ပြဿနာအတွင်း ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင်နေရသော သူများ၏အတွင်းပိုင်းအမြင်ရှုဒေါင့် ဖြစ်ပါလိမ့်သည်။ သို့သော် ပြင်ပက လေ့လာစောင့်ကြည့်နေကြသောသူများ၏ အမြင်တွင်မူ နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုသည်မှာ မသေချာ မရေရာသော အလွန်သတိ ထားပြီးစောင့်ကြည့်နေကြရမည့် ကာလတခုအဖြစ် မြင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလသည် နွှင်းယှဉ်ချက်အရ သိတ်မကြာသင့်ပါ။ ယင်းကာလသည် "ပုံမှန်" အခြေအနေမျိုးကဲ့သို့လည်း မဖြစ်စေသင့်ပေ။

ယခုဆက်လက် ဆွေးနွေးမှုတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလနောက်ပိုင်းတွင် မည်သို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပျက်နိုင်သည်၊ တက်လာသော အစိုးရသစ်အနေဖြင့် မည်သည့်ပြဿနာများ အဓိကရင်ဆိုင်ကြရမည်ကို ဆက်လက်ဆွေးနွေး တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

– ပုံမှန်အခြေအနေပြန်လည် ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း

နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖြတ်သန်းပြီးသည်နှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏အရေးကိစ္စကိုတဖြေးဖြေး နောက်တန်းသို့ ပို့လိုက်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ဦးစားပေးအဖြစ် ဆက်လက်စဉ်းစားကြတော့မည် မဟုတ်ပေ။ ဤသို့ဖြင့် မိမိတို့ကိုထောက်ခံ ပံ့ပိုးနေသော အရင်းအမြစ်များ လျော့နည်းကျဆင်းလာနိုင်သောအခြေအနေတွင် ရေနည်းနည်းကို သူသောက်မည်ငါသောက်မည် ဆိုသည့် ပဋိပက္ခမျိုးကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် တတ်နိုင်သ၍ စောစွာ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းကိစ္စများကို ကြိုတင်သဘောတူသတ်မှတ်ထားနိုင်ပါက အကောင်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။ အလားတူကောင်းမွန်သည့် နည်းလမ်းတခုမှာ မိမိ၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကိုယ်ပိုင်မဟာဗျူဟာချမှတ်ထားခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းများ အလှူရှင်နိုင်ငံများ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်အောင် ထိန်းထားရန်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ပုံမှန်ထောက်ပံ့ကူညီမှုများဆက်လက်ရရှိနေအောင် ပြင်ဆင်ထား နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသစ်အဖို့ မိမိ၏ဘဏ္ဍာရေးအခြေခံပေါ်တွင်ပင် ရပ်တည်ရှင်သန်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် ယခုအချိန်မှစ၍ မိမိ၏ဘဏ္ဍာရေးအခြေခံကို စူးစမ်းလေ့လာထားသင့်သည့် အချိန်ဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးပြီးချိန်ကာလသည် မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ နိုင်ငံတကာမိသားစု အလယ်တွင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် တင့်တင့်တယ်တယ် ရပ်တည်သင့်သောအချိန်အခါလည်း ဖြစ်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက် ဆံရာတွင် မိမိရပ်တည်ချက်ကို မိမိဖာသာပြဋ္ဌာန်းနိုင်သော နိုင်ငံတခုအဖြစ် ဖန်တီးယူကြရမည်ဖြစ်သည်။

– စစ်လျော်ကြေးနှင့် စစ်ကြောင့်ပျက်စီးရမှုများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးကိစ္စများ

ခေတ်သစ်မြန်မာပြည်သမိုင်းသစ်နှင့် ပါတ်သက်၍လည်းကောင်း၊ သမိုင်းဆိုးမွေကောင်းမွေများက လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ရိုက်ခတ်ချက်များနှင့် ပါတ်သက်၍လည်းကောင်း မဖြစ်မနေဖြေရှင်းကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်အတွင်း၌သာ သက်ဆိုင်သော ကိစ္စတခုမဟုတ်ပေ။ နှစ်ပေါင်းများစွာ ချိုးကြာမြင့်အောင်ဖြေရှင်းကြရမည့် စိမ်ခေါ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတွက်ကြောင့်ပင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နောက်ပိုင်းစိမ်ခေါ်ချက် ပြဿနာတခုအဖြစ်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအချိန်ကတည်း ကစ၍ ဤစိမ်ခေါ်ချက်များကိုဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤပြဿနာများမှာ —

- ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံတွင်းအဓမ္မပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်း ခံကြရသော သူများကို ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်း။
- အခြေခံအဆောက်အဦများကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း။
- အကြမ်းဖက်မှုနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသော စိတ်သောကနှင့် လူမှုဒုက္ခများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးခြင်း။
- ရန်ဖက်ဖြစ်ခဲ့သော စစ်သားများကို ပြန်လည်ပေါင်းစည်းစေခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

တော်လှန်ရေးတပ်မတော်များထဲတွင် နှစ်ရှည်လများ နေထိုင်ခဲ့ကြရသော ရဲဘော်ဟောင်းများအနေဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ အိုးအိမ်မှ ခွဲခွာခဲ့ကြရသူများဖြစ်သလို၊ ဘဝအတွက်ကိစ္စများစွာကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ကြရသူများဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းအနေဖြင့် ဤတိုက်ပွဲအတွက် များစွာဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ခဲ့သူများ၊ ဘဝအခွင့်အရေးများစွာကို ဆုံးရှုံးခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။ ပညာရေးရပ်ဆိုင်းခဲ့ကြရသည်။ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းများ၊ လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်မှုများ လစ်ဟင်းခဲ့ကြသည်။ ဤရဲဘော်များတွင် စိတ်ဓာတ်ကြံခိုင်မှုမြင့်မားသော်လည်း ပုံမှန်ဘဝအတွင်း ပြန်ဝင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်မှုနည်းသူများဖြစ်နေကြသည်။ ကျင်လည်သောလုပ်သားများ မဟုတ်ကြ။ ပုံမှန်ဘဝနှင့် မစပ်မဟပ် ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ဤအင်အားစုများသည် ကူညီထောက်ပံ့မှု မရရှိပါက ပြဿနာဖြစ်လာနိုင်သည်။ သူတို့အဖို့ နောက်ထပ်တဖန် ပြန်လည်လက်နက်စွဲကိုင်ရန် ဝန်လေးမည် မဟုတ်ကြပေ။

– တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာပြဿနာ

အထက်ကဖော်ပြချက်များ၌ ပဋိပက္ခ၏ ယေဘူယျအစိပ်အပိုင်း (၃) ခု ဖြစ်သော ပဋိပက္ခဖြစ်စေသောပြဿနာများ၊ ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ လူများ၏အပြုအမူများနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာလူတို့၏ သဘောထားများအကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ် သည်။ ဤအရာကိစ္စများကို ဖြေရှင်းရာ၌ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းနည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် လည်းကောင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အစိပ်အပိုင်းများအားလုံးအတွင်း၌ တည်ငြိမ် လုံခြုံမှုရစေအောင် စီမံကိုင်တွယ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူမှုရေးအရ ယုံကြည်မှု ရရှိစေရန် တည်ဆောက်ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖြေရှင်းသွားကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်းနှင့် အသွင်ကူး ပြောင်းရေးကာလပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် လူမှုရေးအရယုံကြည်မှု ရစေရန် အတွက် မိမိတို့ မဖြစ်မနေဖြေဆိုကြရမည့် မေးခွန်းမှာ **"မည်သည့်ကိစ္စများ ဖြစ်ခဲ့သနည်း"** ဆိုသောကိစ္စ ဖြစ်သည်။ **"မြန်မာနိုင်ငံ၏သမိုင်းသစ်ကို မည်သူ တွေကရေးသားမည်နည်း၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူများအားလုံးအတွက် (သို့မဟုတ်) အခြား ပြည်နယ်များမှ ပြည်သူအသီးသီးအတွက် အားလုံးက လက်ခံနိုင်သော သမိုင်းစာအုပ်တအုပ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည်လား"** ဆိုသည့် မေးခွန်းများပင် ဖြစ်သည်။

ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အခက်ခဲဆုံးပြဿနာမှာ တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှု ပိုင်းဆိုင်ရာပြဿနာပင်ဖြစ်တော့သည်။ ဖြစ်ပျက်ခဲ့ရသည့် ကိစ္စပြဿနာများ အတွက် တစုံတဦးပေါ်မှာသာ တာဝန်ရှိပါသလား ဟူသောမေးခွန်းမျိုးဖြစ်သည်။ တာဝန်ရှိမှုနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ အပြင်ဖက်က မြင်သောအမြင်များ ရှိနိုင် သလို၊ ပြည်တွင်းလူထုများက မြင်သောအမြင်များလည်းရှိနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ သော တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့်ပါတ်သက်သောကိစ္စ၊ လူမှုရေးအရ ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ခြင်းသောကိစ္စနှင့် အမျိုးသားအချင်းချင်း ပြန်လည်သင့်မြတ် ရေးကိစ္စများနှင့်ပါတ်သက်၍ ဖြေရှင်းပုံ ဖြေရှင်းနည်း အများအပြားရှိပါသည်။ လူ့ကျင့်ဝတ်အခြေပြုမှုစံ၊ အနိမ့် – အမြင့် အပေါ်မူတည်၍လည်းကောင်း၊ တရား ဥပဒေအခြေပြုမှုစံအရ အနိမ့် – အမြင့် အပေါ်မူတည်၍လည်းကောင်း၊ မတူ ကွဲပြားသောကိစ္စများကို ချဉ်းကပ်ပုံ ချဉ်းကပ်နည်း (၄) မျိုးဖြင့် သုံးသပ်ဆုံးဖြတ် နိုင်ပါသည်။

လူ့ကျင့်ဝတ်အခြေပြု	တရားဥပဒေအခြေပြုပုံစံ	
	နိမ့်	မြင့်
နိမ့်	လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် (ဥပမာ–လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများ)	လူမှုရေးအရည္ဘာတာချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း (ဥပမာ–မိုဇမ်ဘစ်)
မြင့်	စစ်ရာဇဝတ်ခုံရုံးများ (ဥပမာ–ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်း)	အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးကော်မရှင် (ဥပမာ–တောင်အာဖရိက)

– လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်

လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများတွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များ ဖောဖော သီသီပေးခဲ့ကြသည်။ အစိုးရဟောင်းက အာဏာမလွှဲအပ်မီအချိန်၌ တာဝန်ရှိခဲ့သူများ မည်သူ့ကိုမျှ တရားစွဲဆိုအရေးယူခြင်းမပြုရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချထားကာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။

– လူမှုရေးအရ ည္ဘာတာချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း

အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံအချို့တွင် (ဥပမာအားဖြင့် – မိုဇန်ဘစ်နိုင်ငံတွင်) ဤနည်းလမ်းကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမှာ စစ်သားအဖြစ်အဓမ္မစုဆောင်းသိမ်းသွင်းခြင်းခံခဲ့ရသော ကလေးသူငယ်များကို အပြစ်ယူ၍မရ၊ သူတို့၏ ကျေးရွာများတွင်သာမာန်အရပ်သားများအဖြစ် ပြန်လည်ပေါင်းစည်း နေထိုင်နိုင်စေရန် ဤကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကလေးစစ်သားများကို လူမှုရေးအရည္ဘာတာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးလိုက်သည်။ သူတို့၏ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအခြေအနေအရ တရားဥပဒေစံများအဝိုင်း ဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

– စစ်ရာဇဝတ်မှုခုံရုံး

ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်း၏ စစ်ပွဲများအတွင်းဖြစ်ပွားခဲ့သော အမှုများအတွက် စစ်ရာဇဝတ်ခုံရုံးများကို ဥရောပတွင် ယခုအခါကျင့်သုံး စစ်ဆေးဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်သည်။ ဤခုံရုံးများသည် တရားဥပဒေစံအရ ဆောင်ရွက်ခြင်းသာ

ဖြစ်ပြီး၊ လူမှုကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာစံအရ ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပေ။ လူမှုရေးအရ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်မျိုး၊ ခွင့်လွှတ်ခြင်းမျိုး လည်းမရှိပေ။

– အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးကော်မရှင်

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ပုံစံတမျိုးဖြစ်သည်။ လူမှုကျင့်ဝတ်စံအရ ဖြေရှင်းလိုမှုနှင့် တရားဥပဒေကြောင်းအရ ဖြေရှင်းလိုမှုပုံစံကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ **"အမှန်ကိုဖွင့်ဟ ဝန်ခံပါက၊ အပြစ်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပြုမည်ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ပွါးခဲ့သော ပြဿနာများအပေါ်တာဝန်ခံပါက တရားစွဲအပြစ်ပေးခြင်းမှ သက်သာကင်းလွတ်ခွင့်ပြုမည့်ပုံစံဖြစ်သည်"**။

အထက်ဖော်ပြပါပုံစံများအနက် အတိတ်ကာလကဖြစ်ပျက်ခဲ့သော ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်များအတွက် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းမည်ဆိုသည်မှာ ထိုနိုင်ငံ ၏ရွေးချယ်မှု နိုင်ငံသားတို့၏ သဘောဆန္ဒနှင့် ဝေလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာအပေါ် ခြံသာ မူတည်ပေသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများအနေဖြင့်မူ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတမူ တည်း ဖြစ်စေရန် အားထုတ်ကြိုးစားအားထုတ်နေသော်လည်း၊ တာဝန်ရှိမှုနှင့် ပါတ်သက်၍ ရှင်းလင်းသော သဘောထားမျိုးချမှတ်ပေးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်နေ သော်ငြားလည်း ရွေးချယ်ရမည့်နည်းလမ်းသည် ကာယကံရှင်နိုင်ငံသားများနှင့်သာ ပို၍သက်ဆိုင်ပါသည်။ တာဝန်ရှိမှုပြဿနာကို မည်သည့်နည်းဖြင့်ရှင်းရှင်း၊ နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ် တစုံလုံးကို မထိခိုက်စေရန် ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းသွားရန်မှာ ပို၍အရေးကြီးသောကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့်ကိစ္စမဆို ဖြေရှင်းကြရာ၌ အပေးအယူရှိရှိ စေ့စပ်ဆွေးနွေးကြရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ဤကိစ္စများအတွက် မိမိတို့သုံးစွဲနေကြသော စကားတရပ်ရှိပါသည်။ ၎င်းမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု (Transitional justice) ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီသည် ပင်မအခြေခံပြဿနာ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် မည်သို့သော အခြားပြဿနာများကမှ ဒီမိုကရေစီအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို မထိခိုက်စေသင့်ပေ။

အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲရလာဒ်များ၏ အနှစ်ချုပ်

အတိုက်အခံအင်အားစုများအားလုံးက လက်ခံနိုင်သော စစ်အာဏာရှင်ဆန့်ကျင်ရေး ဘုံမဟာဗျူဟာတခုကို ရေးဆွဲရန်လိုအပ်ကြောင်း၊ အစုတစုက ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ထိုမဟာဗျူဟာအရ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံတကာဖိအားတိုးမြှင့်စေရန် ဆောင်ရွက်ရေးလည်း လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာပြည်တွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် ပို၍လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက် နိုင်ခွင့်ရစေရန်၊ ပို၍နေရာရလာစေရန် အာရုံစိုက်ဖန်တီးသင့်ကြောင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းသို့ တိုက်တွန်းပြောဆိုရာ၌ လက်ရှိစစ်အစိုးရသည် နိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းရှိသော အစိုးရတခုမဟုတ်ကြောင်း သဘောပေါက်လာစေရန် တိုက်တွန်းစည်းရုံးသွားရန် လိုပါသည်။ စစ်အစိုးရ ကို စီးပွားရေးအရ၊ သံတမန်ရေးအရ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများဖြင့် အင်အားနည်းချိန့်စေပြီး၊ တပြိုင်နက်တွင် လက်နက်ကိုင်အင်အားစုများမှ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ အရှိန်အဟုန်တိုးတက်ဆောင်ခြင်းရွက်သွားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် ချဉ်းကပ်စည်းရုံးရာ၌ မြန်မာနိုင်ငံအရေးကို လုံခြုံရေးကောင်စီအဆင့်အထိ ရောက်အောင် ရည်မှန်းချက်ထား၍ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သွားသင့်ပါသည်။

အခြားဆွေးနွေးချက်တခုတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နေရာများ ရရှိလာစေရေးအတွက် ဖန်တီးကြရာ၌၊ အတိုက်အခံခေါင်းဆောင် (ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် — ဘာသာပြန်သူ) အနေဖြင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးအတွက် တိကျသော မူကိစ္စများ ပြဋ္ဌာန်း၍ ဆွေးနွေးပွဲစားပွဲပေါ်သို့စတင်တင်ပြရေးဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါ နဝတ (နအဖ) စစ်အစိုးရအနေဖြင့် မဖြစ်မနေသူမ၏ အဆိုပြုချက်များကို တုန့်ပြန်လာရတော့မည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂအထူးသံကိုယ်စားလှယ်မှ အဆိုပြုသော "အမျိုးသားညီလာခံ" တခုကျင်းပရန်ဆိုသည့် အဆိုပြုချက်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စကို နိုင်ငံရေးတိုးစစ်တခုဆင်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းတရပ်အဖြစ် မြင်သင့်ပါသည်။ မအောင်မြင်သည့် ယခင် အမျိုးသားညီလာခံကိုသာ မြင်၍စဉ်းစားနေကြမည့်အစား၊ မိမိတို့ အတိုက်အခံအင်အားစုများအနေဖြင့် အခြားညီလာခံတခုအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ၊ အစီအစဉ်များကို ပြင်ဆင်သင့်ပေသည်။ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် မိမိတို့တုန့်ဆိုင်းနေကြရမည်နည်း။ ဤသို့ မိမိတို့ကစတင်ခြင်းအားဖြင့်လည်း ဘေလုံးက မိမိတို့ခြေထဲ ကန်ခွင့်ရသည့် အခြေအနေကိုပေးလာမည်ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာနိုင်ငံတော်သစ်တွင် စီးပွားရေးဘဝအခြေအနေ ပုံမှန်ပြန်ဖြစ်လာရေးအတွက် အဖြေရာစဉ်စားကြသောအခါ အများစုက မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအခြေခံသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကိုသာ အခြေခံ၍ ရှေ့ဆက်သွားရန်လိုအပ်သည်ဟု မြင်ကြပါသည်။ သဘာဝပါတ်ဝန်းကျင် မပျက်စီးစေသော ခရီးသွားလုပ်ငန်းကိုလည်း ဖွင့်ပေးသင့်ပြီး၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကိုလည်း ဖိတ်ခေါ်ရန် လိုအပ်မည်ဟု သုံးသပ်ဆွေးနွေးကြပါသည်။ မြန်မာပြည်သည် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကြွယ်ဝဆဲဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံတော်နှင့် ပြည်နယ်များ၏ ဝင်ငွေသည်လည်း ဤအခြေခံပေါ်က ရရှိနိုင်သေးသည်ဟု မြင်ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ နိုင်ငံအချင်းချင်းအပြန်အလှန်ချေးငွေနှင့် ထောက်ပံ့ငွေများကို ရရှိစေရန် ဆွဲဆောင်နိုင်ဖွယ်ရာရှိပါသည်။ လက်ရှိ အကောက်ခွန်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး၊ ပြင်ဆင်ချဲ့ထွင်ရန်လည်း လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ မြန်မာနိုင်ငံအကောက်ခွန်စနစ်၊ ဥပဒေများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံခြားမှ ကျွမ်းကျင်သူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ နိုင်ငံခြားအစိုးရအရာရှိများကိုလည်း ဖိတ်ကြားအကူအညီတောင်းသင့်သည်ဟု မြင်ကြပါသည်။

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊
နိုင်ငံဘောင်ကျော်ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများနှင့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း။
အနာဂါတ်စိမ်ခေါ်မှုများနှင့်အခြားအမြင်ရှုဒေါင့်များ

ဒေါက်တာ ဝေါလ်ဒန် ဘဲလ်လို
Focus on Global South

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံဘောင်ကျော်ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများနှင့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း။ အနာဂါတ်စိမ်ခေါ်မှုများနှင့်အခြားအမြင်ရှုဒေါင့်များ

ဒေါက်တာ ဝေါလ်ဒန် ဘဲလ်လို
Focus on Global South

တင်ပြချက်ပထမပိုင်းတွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစီးပွားရေးစနစ်နှင့် ကမ္ဘာတဝှမ်း ဆက်စပ်နေသောစီးပွားရေးအကြောင်းတို့ကို တင်ပြထားပါသည်။ ဒုတိယပိုင်းတွင် အဓိကနိုင်ငံတကာဌေကြေးဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော နိုင်ငံတကာဌေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ် နှင့် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း (အာဆီယံ) တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံသမိုင်းအကျဉ်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံတို့ကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ တတိယအပိုင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာရှိသော အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းကို အကြမ်းဖျဉ်း တင်ပြထားပါသည်။ နောက်ဆုံးအပိုင်းတွင်မူ အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးမှုရလာဒ်များ အနှစ်ချုပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစီးပွားရေးစနစ် – အဓိက ထူးခြားချက်လက္ခဏာများနှင့် အားနည်းချက်များ။

နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း၏ လွန်ခဲ့သောအနှစ်ငါးဆယ်ကို ယေဘူယျအားဖြင့် စစ်အေးခေတ်နှင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းမှစ၍ စစ်အေးလွန်ခေတ်ဟူ၍ခွဲခြားသတ်မှတ်ကြပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေကာမူ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးအမြင်အရဆိုလျှင် ယင်းကာလကိုပင် လွန်ခဲ့သော ၁၉၄၀ ခုနှစ်များ မှ ၁၉၈၀ ဝန်းကျင်အထိ **"ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း အကြိုခေတ်"** နှင့် ၁၉၈၀ မှ ယနေ့ကာလအထိကို **"ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းခေတ်"** ဟူ၍ အကြမ်းဖျဉ်း အားဖြင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ဂလုပ်ဘယ်လိုက်ဇေးရှင်း အကြိုခေတ်၏ ယေဘူယျဖော်ပြချက်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ လွှမ်းမိုးချယ်လှယ်မှုအောက်ရှိ အမျိုးသားအရင်းရှင်စနစ်ခေတ် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့မြောက်ခြမ်းရှိ နိုင်ငံများ (သို့မဟုတ်) ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများ၏ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းအကြိုခေတ် စီးပွားရေးအခြေအနေကို ပြန်လေ့လာကြည့်ပါက အောက်ပါထူခြားချက်လက္ခဏာများကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

- လက်ဝါးကြီးအုပ်အရင်း၏ လွှမ်းမိုးမှု၊
- ဗဟိုအစိုးရ၏ ခိုင်မာသောစျေးကွက်အပေါ် ထိန်းချုပ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းများနှင့် စျေးကွက်အပေါ်အစိုးရမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လုပ်ကိုင်နေမှု၊
- လုပ်အားနှင့် အရင်းအကြားရှိ လူမှုရေးအရအပြန်အလှန် အပေးအယူပြမှု စသည့်အချက်များဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကိုကြည့်ပါက ထိုနိုင်ငံများကို တီထွင်ထားသော ဝေါဟာရအရ **"နိုင်ငံတော်က အထောက်အပံ့ပြုထားသော အရင်းရှင်အစိုးရများ"** သတ်မှတ်ဖော် ပြလေ့ရှိကြပါသည်။ ဤနိုင်ငံများ၏ အဓိကထူခြားချက်လက္ခဏာများမှာ –

- လူအဖွဲ့အစည်းတွင် အဓိကလွှမ်းမိုးထားသော လူတန်းစားမှာ မြေပိုင်ရှင်ကြီးများ၊ ကမ္ဘာ့မြောက်ခြမ်း (ဖွံ့ဖြိုးပြီး) နိုင်ငံများ၏ အရင်းနှင့် မဟာမိတ် ဖွဲ့ထားကြသော ဘဏ္ဍာအရင်းရှင်၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းရှင် လူတန်းစားများသာဖြစ်သည်။
- ယင်းစီးပွားရေးများသည် နိုင်ငံခြားမှသွင်းကုန်ကိုအစားထိုးနိုင်ရန် အတွက် စက်မှုထုထောင်ရေးကိုလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ပြည်တွင်းဝယ်လိုအား (စျေးကွက်) ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်ရည်ရွယ်သည့် ထုတ်လုပ်ရေးစနစ်များ ဖြစ်သည်။ သွင်းကုန်အပေါ် အခွန်အကောက်ကို အဆမတန်မြှင့်ထားကာ သွင်းကုန်ပမာဏ (ကိုတာ) ကန့်သတ်သောစနစ်ကို အသုံးပြုလေ့ရှိကြသည်။
- နိုင်ငံရေး အရောင်အသွေးမည်သို့ပင်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော် (အစိုးရ)၏ အခန်းကဏ္ဍသည် စီးပွါးရေးလုပ်ငန်းများတွင် အလွန်အရေးပါခဲ့သည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်ခြင်းမှသည် ကုန်စည်ဖလှယ်ခြင်း၊ ကုန်စည်ဖြန့်ဖြူးခြင်းအထိ စီးပွားရေးဘဝ၏ နယ်ပယ်မှန်သမျှတွင် အစိုးရကဝင်ရောက်စွက်ဖက်သည်။

၁၉၈၀ ဝန်းကျင်မှစ၍ နောက်ပိုင်း ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းခေတ်ကို ပြောင်းလာသောအခါ အဓိကကျသော ထူးခြားချက်လက္ခဏာများပြောင်းလာသည်ကို တွေ့ကြရသည်။ ၎င်းတို့မှာ —

- နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှုအတွက် အကြီးအကျယ်ချုပ်ကိုင်မှုများ လျော့ချပေးခြင်း (တံခါးဖွင့်ပေးခြင်း) [1] နှင့် အမျိုးသားစက်မှုလုပ်ငန်းများကို ကာကွယ်ပေးသည့် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးနံရံများ ပြိုကျသွားခြင်း၊
- ဘဏ္ဍာရေးစီးဆင်းမှု အကြီးအကျယ်ချုပ်ကိုင်မှုများလျော့ချ၍ လွတ်လပ်လာခြင်း[2]၊ ဘဏ္ဍာရေးစီးဆင်းမှုကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသော အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားပစ်လာခြင်း၊
- နိုင်ငံတကာ တိုက်ရိုက်ရင်နှီးမြှုတ်နှံမှုများ လွတ်လပ်စွာ စီးဆင်းခွင့်ရလာခြင်း၊
- သို့သော်လည်း လုပ်အားများရွှေ့ပြောင်းမှုအပေါ် တင်းကြပ်သည့် ကန့်သတ်ချက်များ ဆက်လက်တည်ရှိနေခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် **"အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာ (နိုင်ငံရေး၊ စီးပွါးရေး၊ ဥပဒေရေးရာ) ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်"** (Structural Adjustment Program) ဟုခေါ်သည့် အစီအစဉ်များအောက်တွင် ယင်းသို့သော ကုန်သွယ်ရေးလွတ်လပ်မှု၊ ဘဏ္ဍာရေးစီးဆင်းမှု လွတ်လပ်လာခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုတ်နှံမှု လွတ်လပ်လာခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ **"အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာပြန်လည် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်"** ကို မြောက်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများမှာရော၊ တောင်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများမှာပါ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ မြောက်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများတွင် ဤပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု အစီအစဉ်ကို (ရေဂင်ဝါဒ/သက်ချာဝါဒ) ဟုခေါ်ကြသည်။ ဤအယူအဆအရ အစိုးရကလူမှုဖူလုံရေး ကိစ္စများတွင် ဆောင်ရွက်ပေးနေမှု ရပ်ဆိုင်းစေရန်ဖြစ်ပြီး၊ ဈေးကွက်အတွင်း အစိုးရကဝင်ရောက်စွက်ဖက်နေမှုကို ဖယ်ရှားရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် လုပ်အားနှင့် အရင်းအကြား အပြန်အလှန် ညှိနှိုင်းမှုကိုအဆုံးသတ်စေရန်နှင့် အရင်းရှိသူဖက်က အသာစီးရစေရန်ဖြစ်သည်။

တောင်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများတွင်မူ နိုင်ငံတော်ကထောက်ပံ့ထားသော စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များအစောပိုင်းကာလတွင် ကြွေးမြီအကျပ်တည်း နှင့် ရင်ဆိုင်လာရသောအခါ ချေးငွေနှင့် အထောက်အပံ့များရရန်အတွက် **"အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်"** (Structural Adjustment Program) ကို လိုက်နာလုပ်ဆောင်ခဲ့ကြခြင်း

ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ ယင်းနိုင်ငံအတော်များများသည် ၁၉၈၀ ခုနှစ် စောစော ပိုင်းမတိုင်ခင်က အဆမတန်ချေးယူထားခဲ့ကြသော သူတို့၏ ကြွေးမြီများကို ပြန် မပေးဆပ်နိုင်ကြတော့ပေ။ ထိုအခါ မြီရှင်ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ပြန်လည်ပေးဆပ်နိုင်ရန်အတွက် တခုတည်းသောနည်းလမ်းမှာ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ရလမ်းသာဖြစ်တော့သည်။ ချေးငွေသစ်များ ရရှိနိုင်ဖို့ဆိုလျှင် ယင်းနိုင်ငံများတွင် ထိရောက်သည့် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု များလုပ်ကြရန် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်များမှနေ၍ တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးမလုပ်ပါက ငွေချေးရန်မဖြစ်နိုင်။ ဤ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့တို့၏တွန်းအားနောက်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ သဘောထားပါသည်။ ဤသို့တောင်းဆိုခဲ့သော "အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင် ရာပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" (Structural Adjustment Program) တွင် အပိုင်း (၃) ပိုင်း ပါရှိသည်။

- ကုန်သွယ်ရေးစနစ်ကို ထိရောက်စွာထိန်းချုပ်မှုများ လျော့ချပေးခြင်းနှင့် တံခါးဖွင့်လွှတ်လပ်မှုပေးခြင်း၊
- ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၊ ကုန်စည်ဖလှယ်မှုနှင့် ကုန်စည်ဖြန့်ဖြူးမှုတို့တွင် နိုင်ငံ တော်၏ ပါဝင်စွက်ဖက်နေမှုအခန်းကဏ္ဍကို သိသိသာသာ လျော့ချနိုင် စေခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပယ်ဖျက် ပေးခြင်း၊
- နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဖျက်သိမ်းပြီး၊ ယခင်က နိုင်ငံ တော်ပိုင်ကဏ္ဍများကို ပုဂ္ဂလိကပိုင်အဖြစ်လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်း၊ နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများကို ဖျက်သိမ်းစေခြင်း စသောကိစ္စများ ပါဝင်သည်။

ထိုအချိန်က အားအနည်းဆုံးဒေသများမှာ တောင်ကမ္ဘာဖက်ခြမ်းနိုင်ငံ များဖြစ်သည်။ အာဖရိကတိုက်ရှိနိုင်ငံများနှင့် လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများတွင် "အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာပြန်လည်ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" (Structural Adjustment Program) ကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရပြီး၊ ဤဒဏ်ကို အဆိုးဆုံးခံခဲ့ကြရသည်။ အာဖရိကတိုက်နှင့် လက်တင်အမေရိကတို့ တွင် ယခုအချိန်အထိ စီးပွားရေးထိုင်းမှိုင်းနေခြင်း၊ စီးပွားရေး (လူတန်းစား) မညီမျှမှု အလျင်အမြန်ကြီးထွားလာခြင်း၊ ဆင်းရဲချို့တဲ့မှုသတ်မှတ်မျဉ်းအောက် ကျရောက်သည့် လူဦးရေအချိုးအစားကြီးမားလာနေခြင်းတို့က ထိုပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်များ၏ ဆိုးမွေကြောင့်ဟု သတ်မှတ်ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

ဤဖြစ်စဉ်၌ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ချွင်းချက်ထားရမည့် ဒေသတခုတော့ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ အရှေ့အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ ဖြစ်ကြပြီး၊ **"စီးပွားရေးကျားနိုင်ငံများ"** ဟုတင်စား ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ယင်းဒေသနိုင်ငံများ၏ စီးပွါးရေးစနစ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံမှာ လက်တင်အမေရိကနှင့် ခပ်ဆင်ဆင်တူပြီး၊ အစိုးရ၏ ပါဝင်စွက်ဖက်မှုရော၊ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် ကာကွယ်ပေးထားမှု သဘောလက္ခဏာများပါ ဆင်တူကြသည်။ သို့သော်လည်း ကျားနိုင်ငံများက ပို့ကုန်တင်ပို့ရေးကို တွန်းအားပေးလုပ်ဆောင်ကြပြီး၊ အစိုးရများက ဤပို့ကုန်တင်ပို့ရေးအတွက် စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ကျားကန်ပံ့ပိုး ပေးကြသည်။ ကျားနိုင်ငံများသည် လုပ်အားဈေးပေါပေါရ သောကြောင့် လုပ်အားအခြေပြု ထုတ်လုပ်ရသော ထုတ်ကုန်များကိုထုတ်ကာ တင်ပို့ရေးကို ထက်ထက်သန်သန်လုပ်ဆောင်ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လုပ်အားအခြေပြုစနစ်မှ အဆင့်မြင့်သည့် အရင်းအနှီးအခြေပြုထုတ်လုပ်သော ကုန်စည်များကိုထုတ်လုပ်လာနိုင်သည်။ ထိုထွက်ကုန်များကို မြောက်ကမ္ဘာဖက်ခြမ်းဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့ကြသည်။ မြောက်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများက အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများမှ တင်သွင်းကုန်များအပေါ်ကန့်သတ်မှုများ တုန့်ပြန်ခဲ့ကြသောအခါ ကျားနိုင်ငံများအခက်ကြုံရတော့သည်။ ကျားနိုင်ငံများက (၁၉၈၀) ခုနှစ်ကာလများအတွင်းက လွတ်လပ်သောဈေးကွက်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများလုပ်ရန် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ ပေးလာ သည့် ဖိအားများကို အာခံနိုင်ခဲ့သည့်အကြောင်းမှာ ဂျပန်နိုင်ငံမှ အရင်းအနှီးများစီးဝင်လာနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နှင့် ဥရောပကုန်သွယ်ဖက်များက (ဂျပန်နိုင်ငံမှကုန်သွယ်မှုရှင်းတမ်း အဆမတန်ပိုငွေပြနေသည့်အပေါ် ဖိအားပေးရန်အတွက်) ယန်းငွေတန်ဘိုး ပြန်လည်သတ်မှတ်ရန် ဖိအားပေးခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် တိုးမြင့်လာသော ဂျပန်ယန်းငွေ၏တန်ဘိုးက ဂျပန်ကုမ္ပဏီများအတွက် ပြည်တွင်း၌ကုန်ထုတ်လုပ်ရန် အကုန်အကျများစေခဲ့သည်။ ဂျပန်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် နိုင်းယှဉ်ချက်အရဆိုလျှင် လုပ်အားခသက်သာသော တရုတ်ပြည်၊ တိုင်ဝမ်နှင့် တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံများသို့ ထုတ်ကုန်လုပ်ငန်းများ သွားရောက်ထုတ်လုပ်ရန် အကြောင်းဖြစ်စေခဲ့သည်။

၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်တို့၏ရင်းနှီးမြုတ်နှံမှုအတိုင်းအတာ တဖြေးဖြေးလျော့နည်းကျဆင်းလာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထိုအချိန်တွင် ရေဂင်/သက်ချာခေတ်အတွင်းဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် မြောက်ကမ္ဘာဖက်ခြမ်းနိုင်ငံများတွင် အခြားနေရာများသို့စီးဆင်းရန် ငွေကြေးအရင်းအနှီးများ စောင့်ဆိုင်း

နေခဲ့ကြသည်။ ထိုငွေကြေးအရင်းအနှီးများက အချိန်မြန်မြန်နှင့် ရေတိုအတွင်း အမြတ်များများ ရရှိရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုတ်နှံနိုင်မည့် နေရာကိုရှာလာကြသည်။ လောင်းကစားဆန်သော ငွေကြေးကိုစျေးကစားသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (Speculative Funds) ရှိလာကြသည်။ အဆိုပါ စီပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ဖိအားကြောင့် အမေရိကန်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများရှိ အစိုးရများအနေဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများလုပ်ဆောင်လာကြရသည်။ စီးပွါးရေးလုပ်ငန်းများတွင် နိုင်ငံတော်က ပါဝင်စွက်ဖက်ထိန်းချုပ်မှုကိုလျော့ချလာကြရပြီး၊ ငွေကြေးအရင်းစီးဆင်းမှုနှင့် ပါတ်သက်၍ ထိန်းချုပ်ထားသောစည်းမျဉ်းများကို ဖယ်ရှားပေးခဲ့ကြရသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်ကာလအကြားမှာပင် ငွေကြေးစျေးကစားသည့် အရင်းငွေ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ၁၀၀) ခန့် အရှေ့အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသများသို့စီးဝင်ခဲ့ပြီး အိမ်ယာမြေလုပ်ငန်း၊ စတော့စျေးကွက်နှင့် မြေရောင်းဝယ်ရေးစျေးကွက် တို့ကဲ့သို့သော ငွေဖြစ်လွယ်သောလုပ်ငန်းကဏ္ဍများတွင် ရင်းနှီးမြှုတ်နှံခဲ့ကြသည်။ လုပ်ငန်းကဏ္ဍအနည်းငယ်တွင် စုပြုံ၍ ငွေလုံးငွေရင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုတ်နှံနေသောအခါ ရောင်းလိုအားနည်း၍ ဝယ်လိုအားများပြီး စျေးကွက်ပျက်တော့သည်။ ယင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကိုပါ ပြုံလဲပျက်စီးစေခဲ့ပါသည်။ စီးပွားရေးအခြေပျက်သွားခြင်းနှင့်အတူ ရင်းနှီးမြှုတ်နှံသူများက အထိတ်တလန့်ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် နွေရာသီတွင် ငွေကြေးကစားသည့် စီးပွားရေးသမားများက ဤအခြေအနေကိုအခွင့်အကောင်းယူ၍ အမြတ်ထုတ်နိုင်ရန်ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပါသည်။ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ၁၀၀) ကို ယင်းဒေသမှ ရုတ်တရက်ပြန်လည်ထုတ်ယူကာ အခြားနေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်းထား လိုက်သည်။ ထိုအခါ ထိုနိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးဘုံးဘုံး လဲတော့သည်။ မြီစားကြွေးယူထားသူကုမ္ပဏီများက ထိုကြွေးငွေများကို ပြန်မဆပ်နိုင်တော့သဖြင့် နောက်ဆုံးနည်းလမ်းမှာ အစိုးရများက ထိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံပိုင်သိမ်းခဲ့ကြရပြီး၊ သူတို့၏အကြွေးများကို လက်လွှဲပြောင်းယူလိုက်ကြရတော့သည်။ အစိုးရများအနေဖြင့်လည်း ထိုသို့ဆောက်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ဓနအင်အားလည်းမလုံလောက်သောကြောင့် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) က ပေးလာမည့် **"ကယ်ဆယ်ရေးရံပုံငွေ"** များကိုစောင့်ဆိုင်း ကြရတော့သည်။ ဤ "ကယ်ဆယ်ရေးရံပုံငွေ" များနှင့်အတူ ယခင်စောစောပိုင်းက အာဖရိကနှင့်လက်တင်အမေရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံများတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရသော **"အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်**

ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" (Structural Adjustment Program) ကိုလိုက်နာဆောင်ရွက် ကြရတော့သည်။ "အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" (Structural Adjustment Program) များမှ လွတ်မြောက်နေခဲ့သည် ကမ္ဘာ၏တခုတည်းသောဒေသဖြစ်သော ဤဒေသသည်လည်း အများနည်းတူ ဤလမ်းကြောင်းပေါ် လိုက်ကြရပြန်တော့သည်။

ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းနှင့် လစ်ဘရယ်လိုက်ဇေးရှင်းခေါ် တခါးဖွင့်သည့် စီးပွားရေးစနစ်တို့က စီးပွါးရေးဘာသာရပ်ဖြင့်ပါတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏ ကောင်းကွက်ကိုထောက်ပြငြင်းခုန် လေ့ရှိကြပါသည်။ စျေးကွက်ကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် ခွင့်ပြုထားခြင်းအားဖြင့် စျေးကွက်က ဥစ္စာဓနကို အများသို့ဖြန့်ခွဲရောက်ရှိစေနိုင်ပြီး၊ ပို၍ချမ်းသာကြွယ်ဝသော ဘဝဖြစ်စေအောင် ဖန်တီးပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဤသည်မှာ သဘောတရားရေးရာအရ ငြင်းခုံမှုတရပ်သာဖြစ်ပြီး၊ ဤသဘောတရားသည်လည်း မည်သည့် လူတန်းစား၏အကျိုးစီးပွါးအတွက်အကျိုးဆောင်ပေးနေသော သဘောတရားဖြစ်ကြောင်း သဘောပေါက်နားလည်ထားရန် များစွာအရေးကြီးပါသည်။

နိုင်ငံတကာငွေကြေးဘဏ္ဍာရေး၊ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းကြီးများ — ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် တောင်ကမ္ဘာဘက်ခြမ်းနိုင်ငံများ အပေါ်အကျိုးသက်ရောက်စေမှု။

နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့ (အိုင်–အမ်–အက်ဖ်)၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (ဒဗလျူ–တီ–အို) နှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း (အာဆီယံ)

နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့ (အိုင်–အမ်–အက်ဖ်)

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးကာလတွင် အိုင်–အမ်–အက်ဖ် အဖွဲ့ကို ဖွဲ့ခဲ့စဉ်ကာလက ရည်ရွယ်ချက်မှာ ငွေကြေးစနစ်အမျိုးမျိုးအကြား တည်ရှိနေသော ဖလှယ်မှုနှုန်း ထားကို တည်ငြိမ်မှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်သည် ရွှေတန်ဘိုး အပေါ်အခြေပြုထားပြီး၊ ဒေါ်လာတန်ဘိုးနှင့် ချိတ်ဆက်ထားပါသည်။ (သို့ဖြင့်အမေရိကန်ဒေါ်လာသည် ကမ္ဘာ့အရံငွေကြေးဖြစ်သွားစေခဲ့ပါသည်။) ၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သမ္မတ ရစ်ချတ်နစ်ဆင်လက်ထက်၌ ဒေါ်လာနှင့် ရွှေတန်ဖိုးချိတ်ဆက်ထားခြင်းကို ဖြတ်တောက်လိုက်ပြီး၊ ငွေကြေးတန်ဖိုးကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်မျှောထားသော ငွေကြေးလောကကို စတင်ခဲ့ပါသည်။ အိုင်–အမ်–အက်ဖ် သည် ၎င်း၏ မူလတာဝန်မရှိ တော့သော်လည်း၊ တာဝန်အသစ် အခန်းကဏ္ဍသစ်တခုကို ရခဲ့ပါသည်။ မိမိတို့၏ ထုတ်ကုန်တန်ဘိုးထက် ပိုမို၍ နိုင်ငံခြားမှတင်သွင်းနေကြရသော နိုင်ငံများအနေဖြင့် ငွေစာရင်းရှင်းတမ်းတွင် လိုငွေစာရင်းပြ လာခဲ့ကြပါသည်။ ဤလိုငွေကိုပေးဆပ်ရန်အတွက် ပြင်ပဘဏ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ငွေချေးယူ၍ပေးခဲ့ကြရပါသည်။ အိုင်–အမ်–အက်ဖ် အဖွဲ့အနေဖြင့် ထိုဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ ကုန်သွယ်ရေးတွင် မတန်တဆကုန်သွယ်တင်သွင်းခြင်းမပြုစေရန်၊ တနည်း ငွေကြေးစာရင်း ရှင်းတမ်းများနှင့်ပါတ်သက်၍ လိုငွေပြမှု မများစေရန်၊ စသော ချမှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လိုက်နာ–မလိုက်နာသည်ကို စောင့်ကြည့်ရသော တာဝန်ကိုယူရပါတော့သည်။ အိုင်–အမ်–အက်ဖ် အဖွဲ့အနေဖြင့် ဤတာဝန်ကိုယူခဲ့ ရခြင်းမှာ စီးပွားအခြေမပျက်စေရေးအတွက် အရေးပေါ်ချေးငွေများ ထုတ်ပေး နိုင်စွမ်းရှိသောကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။

၁၉၈၀ ခုနှစ်များအတွင်းက အိုင်–အမ်–အက်ဖ် အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို တိုးချဲ့ခဲ့သည်။ စီးပွားရေးအရလွတ်လပ်မှုရှိရေး၊ ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်မှုများကို လျော့ချပေးရေးနှင့် ဖက်စုံလုပ်ငန်းများပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုလုပ်ရေးတို့ကို တွန်းဆော်သော တစုံလုံးအရဆိုလျှင် "အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" (Structural Adjustment Program) ကို အဓိကအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် မောင်းနှင်နေသည့် ကိုယ်စားလှယ်ဌာန ဖြစ်လာသည်။ ဤ "အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" အနေဖြင့် မိမိတို့၏လူနေမှုစနစ်လည်ပါတ်ဆောင်ရွက်နေပုံ ပုံစံ၏အတွင်းကျကျအထိ ဝင်ရောက်၍ ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်စေသည်။ အခြေခံကျသော မိုက်ကရိုစီးပွားရေးနှင့် မက်ကရိုစီးပွားရေးပေါ်လစီများပြောင်းလဲရေးကို တောင်းဆိုလျက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းများစွာ ပြောင်းလဲရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်စေခဲ့သည်။

၁၉၉၀ ခုနှစ်များတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဖိအားပေးတောင်းဆိုချက်ကြောင့်၊ အိုင်–အမ်–အက်ဖ်အဖွဲ့တွင် နောက်ထပ်အဓိကဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းတာဝန်ရလာခဲ့သည်။ ယင်းလုပ်ငန်းမှာ ငွေကြေးအရင်းအနှီးများကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ထားမှုမှ ကင်းလွတ်စေရေးအတွက် တွန်းအားပေး ရေးဖြစ်သည်။ ဥပမာ — ငွေကြေးအရင်းအနှီးများအား လုံးဝဥဿုံ လွတ်လပ်စွာ စီးဆင်းခွင့်ပေးရေး၊ အရင်းအနှီးငွေကြေးများ၏ဘဏ်စာရင်း (Account) နှင့် သက်ဆိုင်သောကိစ္စများတွင် လုံးဝလွတ်လပ်စေရေးနှင့် အရင်းစီးဆင်းမှုကို ကန့်သတ်ထားမှုများဖယ်ရှားပစ်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank)

၁၉၅၀ ခုနှစ်များတွင် စစ်ဒဏ်ခံခဲ့ရသော ဥရောပပြန်လည်ထူထောင်ရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အဖွဲ့မှရည်ရွယ်ချက်ပြောင်းလဲကာ ကမ္ဘာ့ဘဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ၎င်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြောက်ကမ္ဘာခြမ်းမှ အရင်းအမြစ်များ တောင်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများသို့ စီးဆင်းစေရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများ ပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းတခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရေးဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တွင် မြောက်ကမ္ဘာဖက်ခြမ်းနိုင်ငံများသည် အဓိကကျသောနိုင်ငံများဖြစ်ပြီး၊ အကြောင်းမှာ အရင်းထည့်ဝင်ကြေးစနစ်အရ အများစုထည့်ဝင်ထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တွင် အဆုံးအဖြတ်ပြုလုပ်သည့်အခါ မဲပေးနိုင်သည့် အင်အားသည် ထည့်ဝင်သည့်အရင်းအပေါ်အခြေခံထား၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၁၉၆၀ ခုနှစ်များနှောင်းပိုင်းနှင့် ၁၉၇၀ ခုနှစ်များရောက်သောအခါ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ထောက်ပံ့ရေးဘတ်ဂျက်ငွေပမာဏ အဆမတန် ကြီးမားလာခဲ့သည်။ ဖက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသော ပင်မအဖွဲ့အစည်းကြီးဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အထောက်အပံ့အများစုသည် အစိုးရများမှတဆင့် ဖြတ်သန်းသွားကြရသည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များအတွင်း ရောက်လာသောအခါ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အာဏာရလာသည့် လက်ျာဂိုဏ်း၊ လွတ်လပ်သောစျေးကွက်စီးပွါးရေးစနစ်ကို ထောက်ခံအားပေးသူများက ကမ္ဘာ့ဘဏ်အပေါ် ဝေဖန်မေးခွန်းထုတ်လာခဲ့ကြသည်။ တချို့က ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကိုဖျက်သိမ်းပစ်ရန်ပင် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အနေဖြင့် အစိုးရများမှတဆင့် အကူအညီပေးသောကြောင့် ခိုင်မာသော ဗဟိုအစိုးရများဖြစ်လာစေရန် ဖန်တီးပေးနေပြီး ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒကျင့်သုံးရန်အတွက် အခြေအနေနှင့်အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးနေသည်ဟု မြင်လာကြသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး၌ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အနေဖြင့် "အခြေခံအဆောက်အဦ ဆိုင်ရာပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်" များကို ၎င်း၏လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းစေခြင်းဖြင့်၊ ၎င်း၏လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ပြောင်းလဲစေလျက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ဖျက်သိမ်းမခံရစေရေးအတွက် ကယ်တင်နိုင်လိုက် ကြသည်။ မူလတာဝန်ဖြစ်သော ဖွံ့ဖြိုးမှုအကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများအစား၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်သည် စီးပွားရေးတံခါးဖွင့်ပေးစေရေးအတွက် မောင်းနှင်တိုက်တွန်းနေသော အင်အားစုတရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO)

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့သည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်ကထဲက ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရန်ရှိသော်လည်း၊ နောက်အနှစ် (၅၀) အကြာ ၁၉၉၅ ခုနှစ်ကျမှသာ တကယ်အကောင်အထည်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ဤကာလအတောအတွင်း ဂတ် (GATT)[3] ခေါ် သွင်းကုန်ဆိုင်ရာ အကောက်ခွန်နှင့် ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာအထွေထွေ သဘောတူညီချက်အဖွဲ့ အနေဖြင့်ရှိခဲ့သော်လည်း၊ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု များစွာအားနည်း ခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များ အစောပိုင်းတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ စီးပွားရေးသည် ကုန်သွယ်မှုအပေါ်ပိုမို မှီတည်လာပြီး ပို့ကုန်များအတွက် ဈေးကွက်များလိုအပ်လာခဲ့သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ကုန်သွယ်မှုကို ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ပိုမိုခိုင်မာတောင့်တင်းသော ကမ္ဘာ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်ရှိရမည်ဆိုသည့် အယူအဆပြန်လည်အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ရှစ်နှစ်ကြာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီးနောက် ဥရုဂွေးစားပွဲဝိုင်းအစည်းအဝေးအပြီးတွင်၊ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီး (ဒဗလျူ–တီ–အို) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီး၏ သဘောတူညီချက်များအရ ကုန်သွယ်မှုတွင် အရေအတွက်အရကန့်သတ်မှုများကို တရားမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သလို၊ ယင်းတို့အစား သွင်းကုန်အပေါ်စည်းကြပ်သည့် အခွန်စနစ်အဖြစ်သာ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်နိုင်ကြတော့သည်။

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီးအနေဖြင့် သဘောတူညီချက်များတွင် နယ်ပယ်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကို လွှမ်းခြုံထားပြီး၊ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာကုန်သွယ်မှု (ရေရရှိရေးမှသည် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအထိ) များအထိပါဝင်သည်။ ဒဗလျူ–တီ–အို အဖွဲ့သည် ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများအပြင် ကုန်သွယ်မှုနှင့်ဆက်နွယ်သော ပြဿနာများကိုပါ လွှမ်းခြုံဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် —

- ကုန်သွယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ရင်းနှီးမြှုတ်နှံမှုပဏာမဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ (TRIMs)[4]
- ကုန်သွယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော နည်းပညာဆိုင်ရာ မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ (TRIPs)[5] စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ရင်းနှီးမြှုတ်နှံမှုပဏာမဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ (TRIMs) အရဆိုလျှင် ဒေသဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် သတ်မှတ်သောခွဲတမ်းစနစ်မျိုးကို ထူထောင်ရန်မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ စက်မှုလုပ်ငန်းများ

ထူထောင်ရေးအတွက် (မိမိလုပ်ငန်းအကျိုးစီးပွါးကိုကာကွယ်ပေးသော) ကိစ္စ များကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခြင်းပြုနိုင်တော့မည်မဟုတ်ပေ။ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော နည်းပညာဆိုင်ရာ မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ (TRIPs) သည် နည်းပညာပြန့်ပွါးမှုကို ကာကွယ်ရန်ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ရပ်မျိုး ဖြစ်သည်။ (အထူးသဖြင့် အာရှနိုင်ငံများအတွက် ထိန်းချုပ်ရန်ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်) တင်းကျပ်သည့် နည်းပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မှတ်ပုံတင်စည်းမျဉ်း များပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် နည်းပညာများပြန့်နှံ့နေမှုကိုတားဆီးသည်။ (TRIPs) သည် စက်မှုနည်းပညာများတုပ၍ စက်မှုလုပ်ငန်းထူထောင်ခြင်းမျိုးကို ဥပဒေ အရ တားမြစ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည် သဘာဝအရ အသိပညာများ ပြန့်နှံ့မှုကိုကန့်သတ်လိုက်သဖြင့် အသစ်ဖန်တီးထားသော ဥပဒေများ ဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏အမြင်အရဆိုလျှင် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီ ချက်များသည် အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပနိုင်ငံများရှိ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်ဆိုင်ရာဈေးကွက်များကို လွန်စွာမှ ကာကွယ်တားဆီးပေးမှုများ ဆောင်ရွက်ထားပြီး၊ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်မူ ၎င်းတို့ ပိုလျှံသောထွက်ကုန်များကို စုပြုံတင်ပို့နိုင်ရန် ဈေးကွက်များကို အတင်းဖွင့် ပေးခိုင်း နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီးအနေဖြင့် "တနိုင်ငံ၊ မဲတမဲ" စနစ်အရ ထိန်း ချုပ်ထားသည်ဆိုသော်လည်း လက်တွေ့ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင်မူ အင်အားကြီး နိုင်ငံ (၄) နိုင်ငံနှင့် အခြားနိုင်ငံ (၁၇) နိုင်ငံ၊ (၁၈) နိုင်ငံတို့က ချယ်လှယ်ဆုံးဖြတ် နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြသည့် နေရာတွင်မူ "အခန်းစိမ်းလုပ်ငန်းစဉ်" (The Green Room Process) ဟုခေါ်ဆိုနေကြ သည့် ဆွေးနွေးပွဲများသို့ လက်ရွေးစင်နိုင်ငံအချို့ကိုသာ ဖိတ်ကြားဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချနေကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အာဆီယံအဖွဲ့ (ASEAN)

အာဆီယံအဖွဲ့၏အဖြစ်ဆိုးမှာ စီးပွားရေးစီမံကိန်းများကအမြဲတစေ နိုင်ငံရေးကိစ္စများ၏ လက်အောက်ရောက်သွားတတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အာဆီယံကို စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်က ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေးအဖွဲ့တခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အာဆီယံအဖွဲ့အတွင်း၌ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မဟာဗျူဟာအရကို ထင်ထင်ရှားရှားကွဲပြားမှုများ ရှိနေကြသည်။ နိုင်ငံအချို့ (ဥပမာ– အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှား) က အာဆီယံကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်ရေးစနစ် ထူထောင်ခြင်းအားဖြင့် ဆောင်ရွက်လိုသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား ယခင် "ကျားနိုင်ငံများ" ၏အောင်မြင်မှုစနစ်ကို ပြန့်ပွါးစေရန်ဆောင်ကျဉ်းပေးသည့် ပုံစံတခုအဖြစ်မြင်ကြသည်။ အခြားနိုင်ငံများ (စကာ်ပူ) ကမူ အာဆီယံကို နိုင်ငံတကာလွတ်လပ်သောကုန်သွယ်ရေး၏ ရှေ့ပြေးအဖွဲ့တခုဟု ရှုမြင်ကြသည်။ အာဆီယံ၏ဒေသဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးစီမံချက်အရ အာရှလွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်ရေးဒေသ[6] (Asia Free Trade Area) ကို ထူထောင်ရန်ဖြစ်သော်လည်း၊ တကယ်တန်း (AFTA) ဖြစ်မြောက်လာစေရန် လောလောဆယ်အားဖြင့် မည်သူမျှ အမှန်တကယ်အားထုတ်မှုမျိုး မရှိပေ။

အာဆီယံအဖွဲ့၏ တူညီသောအခြေခံပြဿနာမှာ ဤဒေသအတွင်း နေထိုင်ကြသော ပြည်သူလူထုများက အာဆီယံစီမံချက်ကို သူတို့နှင့် မသက်ဆိုင်သလို သဘောထားနေကြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အာဆီယံသည် နိုင်ငံရေးထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်တစုနှင့် တတ်သိပညာရှင် ထိပ်ပိုင်းတစု၏ စီမံချက်အဖြစ်သာ ဆက်လက်တည်ရှိနေပြီး၊ အာဆီယံအဖွဲ့အတွင်း ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းလည်း မရှိသေးပေ။ အာဆီယံအဖွဲ့က အချိန်ဖြုန်းနေချိန်တွင် အခြားဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့များက များစွာအကောင်အထည်ပေါ် ခရီးရောက်ခဲ့ကြပြီး၊ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၏တကယ့်အင်အားတရပ်အဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများအတွက် မေးစရာမေးခွန်းမှာ — မိမိတို့နိုင်ငံများအဖို့ တရုတ်နိုင်ငံ၏ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများအတွက် ဈေးနာကြီးတခုအဖြစ် ပြောင်းနေပြီလား ဆိုသည့် မေးခွန်းပင်ဖြစ်တော့သည်။ အာဆီယံကဲ့သို့သော ဒေသဆိုင်ရာစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းမျိုးရှိဖို့တော့ လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိရောက်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ မလုပ်ဆောင်နိုင်ပါက အာဆီယံသည် ဘာမျှအသုံးကျလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အခြားရွေးစရာလမ်းကြောင်းမှာ မည်သည့်လမ်းဖြစ်နိုင်သနည်း။ ရွေးချယ်ရာတွင် မည်သည့်အချက်များကို အခြေခံ၍ရွေးချယ် မည်နည်း။

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် "အကြံတူလျှင်နောက်လူသာစမြဲဆိုသည့် အကျိုးအမြတ်မျိုး" ရရန်အခွင့်အလမ်းရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ နောက်ကျမှပြုပြင်ပြောင်းလဲခွင့်လုပ်ရသောကြောင့် ရေမှလမ်းထွင်သွားသူများ၏ ကောင်းကျိုး ဆိုးပြစ်များကို သင်ခန်းစာယူနိုင်သော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည် (၂၅) နှစ် ကြာကာလများအတွင်း တောင်ကမ္ဘာခြမ်းနိုင်ငံများကိုတွန်းအားပေးခဲ့သော ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံအမျိုးမျိုးကို အသေအချာ ဆန်းစစ်သင်ခန်းစာယူရန် အရေးကြီးပါသည်။

- **ကမ္ဘာ့စီးပွါးရေးနှင့် ဆက်စပ်ထားသောကုန်ထုတ်လုပ်မှုပုံစံ။** မိမိတို့၏ စီးပွားရေးသည် ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာစီးပွါးရေးစနစ်နှင့် ချိတ်ဆက်ပေါင်းစပ်ထားပြီး ကမ္ဘာကြီး၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုများတာဝန်ခွဲဝေလုပ်ကိုင်မှုအရထုတ်လုပ်နေခြင်းနှင့် စျေးကွက်အရလည်းပေါင်းစည်းထားသော ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- **ခေတ်သစ်လစ်ဗရယ်ပေါ်လစီများ။** ကုန်သွယ်မှုများကို လွတ်လပ်စွာခွင့်ပြုထားခြင်း၊ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှုများမှ လျော့ပေါ့ပေးရေးနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်လက်သို့ လုပ်ငန်းများလွှဲပြောင်းပေးရေး။
- **ထုတ်ကုန်တင်ပို့မှုကိုအလေးပေးခြင်း။** ပို့ကုန်များလက်ခံမည့် စျေးကွက်များကို မိမိကုန်ထုတ်လုပ်ရေးစနစ် မောင်းနှင်အားအင်ဂျင်တခုအဖြစ် ရှုမြင်သောစနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်တွင်းဝယ်လိုအားကို အလေးထားမတွက်ပါ။
- **နိုင်ငံခြားအရင်းအနှီးများအပေါ် မှီခိုမှု။** နိုင်ငံခြားအရင်းအနှီးများကိုနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးပါသော မဟာဗျူဟာအဆုံးအဖြတ်အဖြစ် ရှုမြင်ပုံမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- **ကြွေးမြီတင်ရှိမှု။** ပို့ကုန်ကိုအလေးပေးသည့် ခေတ်သစ်လစ်ဗရယ်သဘောတရားအရ စီးပွါးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ပုံစံတွင် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် အိုင်–အမ်–အက်ဖ်၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဘဏ်များ၊ ပုဂ္ဂလိကငွေကြေးအရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းများ၏ ငွေကြေးအရင်းအနှီးများအပေါ် များစွာမှီခိုနေရပြီး ကြွေးမြီများဖြင့် တနင့်တပိုးဝန်ပိ နေတတ်ပါသည်။

- **သဘာဝရင်းမြစ်ကို အလေးထားအသုံးပြုမှု။** ပြိုင်ဆိုင်မှုတွင် အသာစီးရနိုင်ရန်အလေးထားပြီး၊ သဘာဝရင်းမြစ်များကို မတန်တဆထုတ်ယူသုံးစွဲမှု ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ မိမိတို့အသာရနိုင်ခြေမှာ သဘာဝရင်းမြစ်များ ဖောဖောသီသီရှိသောကြောင့်ဟု ယူဆပုံမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- **လုပ်အားကို အလေးထားအသုံးပြုမှု။** နိုင်ငံတွင်လုပ်အားပေါများသောကြောင့် စက်မှုလုပ်ငန်းထူထောင်ခြင်းကို လုပ်အားများများအသုံးပြုရသောနယ်ပယ်များအပေါ် အလေးထားအာရုံစိုက်ထုတ်လုပ်မှုမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်– လူသုံးကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ငန်းများဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မိမိတို့နိုင်ငံများအနေဖြင့် အရင်းအမြစ် ကြွယ်ဝသော်လည်း လူအင်အားရှားပါးသော ဒေသများသို့ လုပ်အားတင်ပို့သော စီးပွားရေးပုံစံမျိုးကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။
- **စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးကိုအလေးထား၍ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို လက်အောက်ခံအဖြစ်ယူဆခြင်း။** မြို့ပြဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကို အာရုံစိုက်သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသကို လျစ်လျူပြုထားခြင်း၊ အကြောင်းမှာ **"စက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကပထမ"** ဟူသော အယူအဆမျိုးကို လက်ကိုင်ထားကာ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ထိုင်းမှိုင်းစေခဲ့ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

မေးခွန်းထုတ်စရာကိစ္စများမှာ — အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံတွင် မိမိတို့အနေဖြင့် အလားတူစီးပွါးရေးစနစ်ဖွဲ့စည်းပုံမျိုးဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်လိုပါသလားဆိုသော ကိစ္စဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတခုအဖို့ မိမိစီးပွါးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဗဟိုအစိုးရအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် စီမံချက်များရေးဆွဲလုပ်ဆောင်ရန်မှာ လိုအပ်ကို လိုအပ်သောအခြေအနေ ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးမူဝါဒများ၏ ရည်မှန်းချက်များက မည်သို့ဦးတည်သင့်သည် မည်သည့်အရာကိစ္စများ ဖြစ်သင့်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ပြီး အာဏာပိုင်များက လုပ်ဆောင်ရဦးမည်ဖြစ်သည်။ လူအများသာတူညီမျှအကျိုးခံစားခွင့်ရရှိရေးလော၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအား မပြိုကွဲရလေအောင် ထိန်းသိမ်းရေးလော၊ အပျက်သဘောမဆောင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပုံစံကို ဖန်တီးလိုသလော၊ ဖက်စုံဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လော၊ စီမံကိန်းဆိုသည်မှာ ဈေးကွက်ကို လက်နက်ကရိယာတခု အဖြစ်အသုံးချ၍ တိုးတက်မှုရှာခြင်းလော၊ ဈေးကွက်၏လက်သို့ အကုန်ထိုးအပ်ကာ မိမိတို့၏

လူ့အခြေခံတန်ဘိုးများနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ဈေးကွက်၏လက်အောက်ခံသဖွယ်ထားရှိခြင်းလော စသည်ဖြင့် မေးခွန်းများစွာ ဆက်လက်မေးဖွယ်ရှိပါသည်။

စီးပွားရေးစနစ်ဆိုသည်မှာ ပြောရလျှင်များစွာနိုင်ငံရေးနှင့် ယှက်နွယ်ဆက်စပ်နေသော ဖြစ်စဉ်တခုဖြစ်ပါသည်။ မည်သူက ဘာကိုပိုင်ဆိုင် ရရှိသနည်း။ မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ပိုင်ဆိုင်ရရှိသနည်း။ မည်သည့်ပုံ မည်သည့်နည်းဖြင့်ပိုင်ဆိုင်ရရှိသနည်း။ စသဖြင့်မေးခွန်းများကို ဖြေဆိုရပါမည်။ စီးပွားရေးပညာကို တနည်းအားဖြင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဘောဂဗေဒဟုလည်း ခေါ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ယနေ့စီးပွားရေးပညာသည် ကိန်းဂဏန်းသင်္ချာသဘောဆိုင်ရာဖက်သို့ အတော်လေးရွေ့လျောလာပါသည်။ သဘောတရားများကို လက်တွေ့အဖြစ်အကောင်အထည်ဖော်သောပုံစံသို့ ပြောင်းလဲလာပါသည်။ စီးပွားရေးပညာရှင်များလက်သို့ မိမိတို့နိုင်ငံများ၏စီးပွားရေးကို ထိန်းကျောင်းမောင်းနှင်ရန် ထိုးအပ်လိုက်ကြသောအခါ စီးပွါးရေးပညာရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပါ ပျက်စီးရပါတော့သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုပညာရှင်ဆိုသူများသည် စီးပွါးရေးပညာဆိုသည်မှာ များစွာနိုင်ငံရေးပြဿနာများနှင့် ဆက်စပ်ယှက်နွယ်နေသည်ကို မမြင်ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စီးပွါးရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် မဖြစ်မနေဆုံးဖြတ်ချမှတ်ပေးရမည့် သော့ချက်ကျသော ကိစ္စများရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ —

- ဈေးကွက်နှင့်နိုင်ငံတော်၏ကဏ္ဍအကြား ထိန်းညှိပေးခြင်း။
- စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းကဏ္ဍအကြား ထိန်းညှိပေးခြင်း။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို အဓိကလုပ်ငန်းအဖြစ် ဦးဆောင်သွားရန် မူချမှတ်မည်လော။
- ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် တိုင်းပြည်၏ဝင်ငွေကို ပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာမူများ၊
- ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းထူထောင်ရေးတို့အတွက် ကုန်သွယ်ရေးပေါ်လစီများ ချမှတ်ခြင်း။ မိမိ၏မွေးကင်းစ စက်မှုလုပ်ငန်းတိုးတက်ရှင်သန်ကြီးထွားစေရေးအတွက် သွင်းကုန်ခွန်စနစ်နှင့် သွင်းကုန်ကိုတာ ကန့်သတ်သောစနစ်ကို အသုံးပြု၍ကာကွယ်ပေးမည်လား။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ပါက ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီး၏ မူများနှင့် ထိပ်တိုက် ပြဿနာတွေ့လာတော့မည် ဖြစ်သည်။

- **နိုင်ငံတော်မှပံ့ပိုးပေးခြင်း။** ဒေသအဆင့်ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများကို ဖြစ်နိုင်သရွေ့ ဆက်လက်ရှင်သန်နေစေရန် ဗဟိုအစိုးရမှပံ့ပိုးမှုများပေးနေရဦးမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများကို ဗဟိုတနေရာတည်းမှ ချုပ်ကိုင်ထုတ်လုပ်ခြင်းမျိုး မဖြစ်စေသင့်ပဲ၊ ဒေသအသီးသီး အဆင့်အသီးသီး၌ ဖြန့်ခွဲထုတ်လုပ်နိုင်စေရန် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျော့ချပေးရမည်ဖြစ်သည်။
- **ဂေဟဗေဒ (သဘာဝပါတ်ဝန်းကျင်) နှင့် လူအဖွဲ့အစည်း။** ဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်းများကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေသော်လည်း သဘာဝပါတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဟဇာတ မဖြစ်သဖြင့်၊ ပါတ်ဝန်းကျင်ကို ပျက်စီးစေမည် ဆိုပါက တိုးတက်မှုသည် ရေတိုသဘောသာ ဆောင်လိမ့်မည်။ ကာလကြာလာသည်နှင့်အမျှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများသည်လည်း ပြန်လည်ပျက်စီးရသည်နှင့် ကြုံရလိမ့်မည်။

အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အကြံပြုရသော် —

- ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းပုံစံကို မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ စီးပွါးရေးအရ မည်ကဲ့သို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သနည်း။ နည်းပညာအရ မည်ကဲ့သို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း။ ကုန်သွယ်မှုပြုကြရာတွင်လည်း ပြည်ထောင်စု၏အချို့နေရာများက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရနိုင်သော်လည်း အချို့သော ဒေသများ၊ ပြည်နယ်များက ထိခိုက်နစ်နာနေရသော ပုံစံမျိုးကိုလည်း ရှောင်ရှားရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ဒီမိုကရေစီ မြန်မာနိုင်ငံတော်သစ်အနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့ငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ် စသော နိုင်ငံစုံအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မည်သို့မည်ပုံဆက်ဆံရေးမျိုးထူထောင်ထားရှိမည်ဆိုသည်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်း၍ ကြိုတင်တွေးဆထားသင့်သော မေးခွန်းများဖြစ်ပါသည်။

အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးမှုရလာဒ်များ အနှစ်ချုပ်နှင့် မေးခွန်းများ သုံးသပ်ချက်များ

နိဒါန်းအပိုင်းတွင် ပါဝင်တက်ရောက်သူများက လယ်ယာမြေနှင့် ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာများကို အမျိုးသားစီးပွားရေးစနစ်တွင် မည်ကဲ့သို့ပေါင်းစပ်နိုင် မည်နည်းဟုမေးမြန်းကြသည်။ ဒေါက်တာ ဝေလဒါနိဘဲလ်လိုက ယင်းကိစ္စသည် အမျိုးသားစီးပွားရေးစနစ်အတွင်း မည်သည့်ပိုင်ဆိုင်မှုပုံသဏ္ဌာန်မျိုးကို ခွင့်ပြု မည်နည်း ဆိုသည့်အချက်နှင့် ပါတ်သက်သောပြဿနာဖြစ်သည်ဟု ဖြေသည်။ များသောအားဖြင့် ခွင့်ပြုထားလေ့ရှိကြသော ပိုင်ဆိုင်မှုပုံသဏ္ဌာန်များမှာ နိုင်ငံတော်ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင် ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများ၊ သမဝါယမအဖွဲ့များ၊ ရပ်ကွက်ကျေးရွာပိုင်ဆိုင်မှုများ (အုပ်စုလိုက် ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ပြုမှုပုံစံ)နှင့် နိုင်ငံဘောင်ကျော် ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ပေးခြင်း တို့ဖြစ်သည်။ ဤပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံအားလုံးကို အမျိုးသားစီးပွားရေးစနစ် အတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ခွင့်ပြုသင့်သည်။ သို့သော် ပြဿနာမှာ ဤပိုင်ဆိုင်မှုများကို မည်သည့် အချိုးအစားနှင့် ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုမည်နည်းဆိုသည့်အချက်ဖြစ်သည်။ သူတို့ကို ခွင့်ပြုထားသည့် အခန်းကဏ္ဍ၏အတိုင်းအတာ၊ တရားဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုပေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအရသတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ချက်များ စသည်တို့ကို မည်သို့စီစဉ် ထားမည်နည်းဆိုသော အချက်ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးနိုးနှောပွဲတွင် ပါဝင်တက်ရောက်သူများက လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍနှင့် စက်မှုကဏ္ဍအကြား မည်ကဲ့သို့ထိန်းညှိသင့်သနည်း။ စိုက်ပျိုးရေး ကိုအခြေခံသော စက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပါတ်သက်သော ထူခြားသော လက္ခဏာများက မည်ကဲ့သို့ရှိသနည်း စသဖြင့် ထပ်မံရှင်းလင်းပေး ပါရန် တောင်းဆိုကြသည်။ ဒေါက်တာ ဝေလ်ဒါနိဘဲလ်လို က စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ လယ်ယာမြေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ဝင်ငွေခွဲဝေ ဖြန့်ခွဲမှုတို့သည် အခရာကျသောပြဿနာများဖြစ်သည်ဟု ရှင်းပြသည်။ သို့သော် ရင်ဆိုင်ကြရမည့် ပြဿနာတခုမှာ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဖော်ပြပါ အချက်များကို စေ့ဆော်သည့်တွန်းအားအနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ရေရှည်တည်တံ့ အောင် ထိန်းသိမ်းမည်နည်းဆိုသည့် ကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။ ဝယ်လိုအားကိုမြှင့်ပေး ရုံသက်သက်ဖြင့် အလုပ်ဖြစ်မည်မဟုတ်။ တခါတရံစက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုတ်နှံသည့်ငွေရင်းအမြောက်အများ လိုအပ်တတ်သည်။ ငွေရင်းငွေနှီး ရဖို့နည်းလမ်းတခုမှာ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှဖြစ်ပြီး ချေးငှါးခြင်း လုပ်ရလိမ့်မည်။

သင့်အတွက် ကြေးမြီများတင်လာလိမ့်မည်။ အခြားဖြစ်နိုင်သော နည်းလမ်းတခုမှာ အခွန်ငွေများကို စနစ်တကျကောက်ခံပြီး ဝင်ငွေစုဆောင်းခြင်းနှင့် ရသည့် ဝင်ငွေကို ရင်းနှီးမြုတ်နှံမှုအဖြစ် ပြန်ပြောင်းသုံးစွဲသည့်နည်းဖြစ်သည်။ ဤနည်းသည် အကောင်းဆုံးဟုထင်ရသော်လည်း ချမ်းသာသူများအပါအဝင် လူတိုင်းထံမှ အခွန်ငွေကို စနစ်တကျကောက်ခံရန် လိုအပ်မည်။ သို့သော် အာရှနိုင်ငံအများစုအဖို့ ကြုံတွေ့နေကြရသောပြဿနာမှာ အကောက်ခွန်များကို ထိထိရောက်ရောက်နှင့် စနစ်တကျမကောက်ခံနိုင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

NOTES:

1. Liberalization of International Trade.
2. Liberalization of Financial flows.
3. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)
4. Trade Related Investment Measures (TRIMs)
5. Trade Related Property Rights (TRIPs)
6. Asian Free Trade Area (AFTA)

ဒီမိုကရေစီတော်လှန်ရေးအတွင်း၌ သတင်းမီဒီယာ၏ အခန်းက
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၌ သတင်းမီဒီယာ၏အခန်းက နှင့်
လူထုများ၏သိရှိပိုင်ခွင့်

ရှီအီလာ ကိုလိုနယ်
Center for Investigative Journalism ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ။

ဒီမိုကရေစီတော်လှန်ရေးအတွင်း၌
သတင်းမီဒီယာ၏အခန်းက ၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၌
သတင်းမီဒီယာ၏အခန်းက နှင့်လူထုများ၏သိရှိပိုင်ခွင့်

ရှီအီလာ ကိုထိုနယ်
Center for Investigative Journalism ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ။

ပထမပိုင်း ဆွေးနွေးချက်များတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပေါ်လာစေရန် လှုပ်ရှားတိုက်ပွဲဝင်နေစဉ်ကာလအတွင်း၌ သတင်းမီဒီယာများ ဆောင်ရွက်နိုင်သော အခန်းကဏ္ဍကိုဆွေးနွေးထားပြီး၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများကို ဥပမာပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ဒုတိယပိုင်း ဆွေးနွေးချက်များတွင် နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ပြောင်းလဲမှု ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း သတင်းမီဒီယာများမှ ဆောင်ရွက်နိုင်သော အခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြထားပါသည်။ တတိယပိုင်းတွင် ပြည်သူအများ၏ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး (The Right to Information) နှင့် ပါတ်သက်၍ ဆွေးနွေးထားပါသည်။ လက်တွေ့ကျသော အကြံပြုချက်များ၊ သတင်းနှင့်မီဒီယာလုပ်ငန်းများနှင့် ပါတ်သက်သော ဥပဒေများ၊ သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ ကျင့်ဝတ်များကို စတုတ္ထပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ နောက်ဆုံးပိုင်းတွင် အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးမှုများမှ ထွက်ပေါ်လာသော ရလာဒ်အနှစ်ချုပ်ကို တင်ပြထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီတော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုအတွင်း၌ သတင်းမီဒီယာများ၏အခန်းကဏ္ဍ

မည်ကဲ့သို့သော အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မျိုး၌မဆို အာဏာရှင်အစိုးရများက အာဏာနှင့်သတင်းကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ချုပ်ကိုင် ထားလေ့ရှိကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော လက်ဝါးကြီးအုပ်ထိန်းချုပ်မှုမျိုးကို အစိုးရအဖွဲ့မှဖြစ်စေ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တဦးကဖြစ်စေ၊ ထိန်းချုပ်ထားတတ်ပြီး လူထုများက မည်ကဲ့သို့သောသတင်းမျိုး သိရှိသင့်သည် ဟူသော ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို ထိုအာဏာရှင်များက ပြုလုပ်ပါသည်။ အာဏာရှင်အစိုးရများ ကျဆုံးရသည်နှင့်အမျှ ထိုကဲ့သို့အာဏာနှင့် သတင်းများ အပေါ်ထိန်းချုပ် ချုပ်ကိုင်မှုများသည်လည်း တစစီပြိုကွဲသွားလေ့ရှိပါသည်။ အာဏာရှင်များ၏ သတင်းချုပ်ကိုင်မှုများအပေါ် ဆန့်ကျင်နေသော အင်အားစု များသည် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အတွင်း၌ ရှိနေတတ်ပြီး ထိုအင်အားစု

များသည် ယနေ့ကာလတွင်ပို၍ အင်အားကောင်းလာကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့ အားကောင်းလာသည့် သတင်းမီဒီယာအင်အားစုများ၊ လူပ်ရှားမှုများကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းစဉ်ကာလ၌ရော၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ အသွင်ကူးပြောင်း စဉ်ကာလ၌ပါ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ကြရပါသည်။ အာဏာရှင်စနစ်မပြုတ်ကျမီ ကာလကပင် တိုင်းပြည်အတွင်း၌ လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာမျိုးစေ့များ အပင်အညှောက်ပေါက်နေသည်ကို မြင်ခဲ့ကြရပါသည်။ ဖိနှိပ်သောအစိုးရများ၊ အာဏာရှင်အစိုးရများက သတင်းများကို ထိန်းချုပ်ထားကြခြင်းမှာ ပြည်သူလူထုများက သတင်းမှန်များကို သိရှိလာသည်နှင့်အမျှ ထို သတင်းများကို လူထုအချင်းချင်း လက်ဆင့်ကမ်းဖြန့်ဝေလာသည်နှင့်အမျှ အာဏာရှင်များအဖို့ ဒုက္ခကြုံကြ ရတော့မည်ကို သိသောကြောင့်ပင်။ သတင်းများသိရှိလာသည်နှင့်အမျှ သတင်း အချက်များပြည့်စုံ၍ ပိုစဉ်းစားလာနိုင်သော ဆွေးနွေးပွဲများ၊ ငြင်းခုန်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူထုအများက နိုင်ငံအတွင်းဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေကိုသိရှိလာနိုင်ပြီး ဆွေးနွေးငြင်းခုန်မှုများဖြစ်လာကာ နောက်ဆုံး အစိုးရက သူတို့အလိုကျဆောင်ရွက်စေလိုသော ကိစ္စများကို ငြင်းပယ်ဆန့်ကျင်လာကြမည် ဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်များကြောင့် လူထုများက တက်တက်ကြွကြွမိမိအရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသော နိုင်ငံသားများဖြစ်လာနိုင်စေသကဲ့သို့ လူထုအများစုပေါင်း လှုပ်ရှားကြရေးအတွက် စုစည်းမိလာ စေနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အာဏာရှင်အစိုးရများက အောက်ပါနည်းများဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ထိန်းချုပ်လေ့ရှိကြပါသည်။

- သတင်းများ ဆင်ဆာစီစစ်ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ ဥပဒေများကိုသုံး၍ သတင်းမီဒီယာများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ လူထုအများ သတင်းများရရှိရန်အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခြင်း။
- သတင်းစာများ၊ ရုပ်မြင်သံကြားဌာနများနှင့် ရေဒီယိုထုတ်လွှင့်မှုများနှင့် အခြားသောသတင်းဖြန့်ဝေနိုင်သော ဌာနများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ထိန်းချုပ်ထားခြင်း။
- လူထုများ၏ သတင်းမီဒီယာများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခွင့်ကို ထိန်းချုပ်ထားခြင်း။
- ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းမီဒီယာများ၏လှုပ်ရှားမှုများကို မျက်လုံးဒေါက်ထောက်အနီးကပ်ကြည့်နေကာ မည်သို့သော သတင်းမျိုးကိုသာ အသိပေးသင့်သည်ဟု ညွှန်ကြားမှုများ ပြုလုပ်နေခြင်း။

- ခေါင်းမာသည်၊ သဘောထားတင်းမာသည်ယူဆရသော သတင်းစာဆရာများ၊ စာရေးဆရာများ၊ အနုပညာရှင်များ၊ လူထုများကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်းနှင့် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုများပြုခြင်း၊ သူတို့၏စာများ၊ အနုပညာလက်ရာများ၊ စာအုပ်များ၊ အစီအစဉ်များကို ဖော်ပြခွင့် ပိတ်ပင်ခြင်း။

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် စာနယ်ဇင်းများနှင့် အခြားသော သတင်းမီဒီယာများသည် ကိုလိုနီစနစ်ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကာလများတွင်လည်းကောင်း၊ ဒီမိုကရေစီရေးလှုပ်ရှားမှုကာလများတွင်ပါ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ သူတို့ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသော လှုပ်ရှားမှုများမှာ —

- အုပ်ချုပ်သူအာဏာပိုင်များ၏ အာဏာအလွန်အကျွံအသုံးပြု ဆောင်ရွက်မှုများ၊ အာဏာအလွဲသုံးစားမှုများကို ဖော်ထုတ်ဖွင့်ချခြင်း၊ လာဘ်စားမှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ အကြောင်းကိုတင်ပြပြောဆိုခြင်း။
- အုပ်ချုပ်သူအစိုးရများမှအပဖြစ်သော အခြားရွေးချယ်စရာခေါင်းဆောင်များ၊ အင်အားစုများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း။
- အာဏာရှင်များ၏ အာဏာသြဇာကိုအတိုက်အခံပြုသော လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ အောင်မြင်မှုများကို လူအများသိနိုင်အောင် တင်ပြပေးခြင်း။ လူအများပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် တိုက်တွန်းခြင်းအားဖြင့် အတိုက်အခံအင်အားစုများ အင်အားကောင်းလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- အတိုက်အခံအင်အားစုများ၏ အဖွဲ့ဝင်များအချင်းချင်းအကြားဆက်စပ်မှုရှိစေခြင်း၊ သူတို့၏ သတင်းစကားများကို အဖွဲ့ဝင်များအကြား၊ လူထုအကြား အများကြားစေအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။
- လူထုများ၏ ဒေါသကိုထွက်ပေါက်ရစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။ (အထူးသဖြင့် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်နိုင်သော အင်တာအက်တစ်ဗ်မိဒီယာများဖြစ်သည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်စာမျက်နှာများမှတဆင့် ဆန္ဒဖော်ပြမှုများ၊ လှုပ်ရှားမှုများ ခေါ်ဆိုနိုင်စေရန် စီစဉ်ထားခြင်း)၊ ထို့အပြင် လူထုများက သူတို့၏ဒေါသများကို သတင်းမီဒီယာစာမျက်နှာများ၊ ထုတ်လွှင့်မှုများမှတဆင့်လည်း ပြန်လည်တင်ပြနိုင်စေရန် စီစဉ်ပေးနိုင်သည်။

- အာဏာရှင်စနစ်မှ အခြားစနစ်တခုကို ပြောင်းလဲလိုက်ရုံမျှဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် လွတ်လပ်သော၊ ဒီမိုကရေစီကျသော သတင်းမီဒီယာများ သူ့ဖာသာအလိုအလျောက် ပေါ်ပေါက်လာလေ့မရှိ။
- လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာများက ကူညီပံ့ပိုးပါက၊ လူထုထင်မြင်ချက်များကြားသိရစေရန်ကူညီဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါက ဒီမိုကရေစီကျသော လူထုအသင်းအပင်းများ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်ပို၍ လွယ်ကူသည်။ ထိုသို့ ပေါ်ပေါက်လာစေရေးအတွက် ပို၍အထောက်အကူပြုသည်။
- လူထုများက သတင်းဌာနများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် သူတို့လုပ်ငန်း၏ တန်ဖိုးကို အသိအမှတ်ပြု ထောက်ခံပံ့ပိုးမှသာလျှင်၊ လွတ်လပ်အမှီအခိုကင်းသော သတင်းမီဒီယာဌာနများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ထို လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို အကျိုးပြုသော အင်အားစုတရပ် ဖြစ်လာစေနိုင်သည်။ (ဥပမာ အားဖြင့် — ကမ်ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် လူထုများက လွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများကို ထောက်ခံအားပေးမှု အနည်းငယ်သာရှိခဲ့ပြီး အများစုမှာ အသက်ရှင်သန်ရေးအတွက်သာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကိစ္စများကို အာရုံစိုက်နေခဲ့ကြရသည်။ သတင်းမီဒီယာများ လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ မဆောင်ရွက်နိုင်မှု ကိစ္စသည်သူတို့အရေးမဟုတ်ဟု မြင်နေခဲ့ကြသည်)။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလသတင်းမီဒီယာများ၏အခန်းကဏ္ဍ

စနစ်တခုမှ စနစ်တခုသို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလများဆိုသည်မှာ လွန်စွာမှ ထိလွယ်ရှလွယ်၊ အထိအခိုက်မခံသောကာလ ဖြစ်သည်။ ဤကာလ တွင် လူထုအတွင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများတိုးတက်ရရှိလာပြီး၊ မည်သို့မည်ပုံ အာဏာချိန်ခွင်လျှာ ထိန်းညှိနိုင်မည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးမည့်ကာလလည်း ဖြစ်သည်။ ဤကာလတွင် စနစ်သစ်သို့အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၏ လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်ကို လူအများသိရှိနိုင်ရန်အတွက် သတင်းအချက်အလက်များပေးရာ၌ သတင်းမီဒီယာများသည်အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ တာဝန်ရှိနေသည်။ မည်သည့် အခြေအနေဖြစ်ပျက်နေသည်။ လူအဖွဲ့အစည်းရှိ ကဏ္ဍအသီးသီးရှိ ပြည်သူအများအနေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံအတူတကွပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြသည် ဆိုသည်ကို သတင်းမီဒီယာများက လူအများသိရှိအောင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံသားတဦး၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပညာပေးရန်

အတွက် ပညာပေးရေးတွင်လည်း သတင်းမီဒီယာများက အဓိကအခန်းက ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီလူအဖွဲ့အစည်းအတွင်းနေထိုင်သော နိုင်ငံသားတဦးအနေဖြင့် မည်သည့်အခွင့်အရေးများခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ မည်သည့်တာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်ရမည်ကို ပညာပေးနိုင်သည်။ ထို့အပြင် အစိုးရအဖွဲ့ သစ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံကိစ္စ၊ ထိုအစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် ပြည်သူအများက မည်ကဲ့သို့ဝင်ရောက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည်၊ အစိုးရသစ်အနေဖြင့် ပြည်သူများနှင့်ဆက်စပ်ရေးအတွက် မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်မည်ကို အသိပညာပေးရေးအတွက်တွင်လည်း သတင်းမီဒီယာများက အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍက ဆောင်ရွက်ပေးနေသည်။

ထို့အပြင် သတင်းမီဒီယာများသည် ထိုကဲ့သို့သော အကူးအပြောင်းကာလမှာပင် အစိုးရကိုစောင့်ကြည့်နေသူအဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်သေးသည်။ အစိုးရသစ်အနေဖြင့် လူများဖြစ်နိုင်သမျှ များများပါဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံယန္တယားကို မည်မျှဖွင့်ထားပေးသည်၊ မည်မျှဖွဲ့စည်းပုံကောင်းကောင်းဖွဲ့စည်းထားသည်ကို စောင့်ကြည့်ထောက်ပြပေးနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ချမှတ်ထားသော မူဝါဒအသစ်များအနေဖြင့် လူထုများအကျိုးအတွက် မှန်ကန်သောမူဝါဒများဖြစ်မဖြစ်ကို ထောက်ပြပေးနိုင်သည်။ ထို့အပြင်သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်းမှာပင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အင်အားစုအသီးသီး၏ အသံများ၊ အမြင်သဘောထားများကို လူအများကြားစေနိုင်ရန်၊ မူဝါဒများချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် ထင်ဟပ်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများ၊ အမျိုးသမီးများ၏ အသံများကြားရစေရေးအတွက်လည်း သတင်းမီဒီယာများက ထောက်ကူပေး သင့်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် အရေးအကြီးဆုံးအခြေအနေတရပ်မှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ မတူကွဲပြားသောအင်အားစုများအကြား ယုံကြည်မှုပိုမို ရရှိအောင်တည်ဆောက်ပေးရေးဖြစ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် မတူကွဲပြားသော အင်အားစုများအသီးသီးကြားတွင် သတင်းများကူးလူးဆက်ဆံရေးဖြစ်ပေါ်လာအောင်၊ ဆက်သွယ်နိုင်စေအောင်၊ ကွဲပြားမှုများကို ရင်ကြားစေ့ပေးနိုင်အောင်၊ ပြဿနာများ ပြေလည်စေအောင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။ ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်နေဆဲကာလတွင် သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် အပြုသဘောမဆောင်ပဲ ပျက်စီးရာ ပျက်စီး ကြောင်းလုပ်ရပ်များကို ဖြစ်စေခဲ့သောဆောင်ရွက်ခဲ့မှုများစွာ သာဓကရှိခဲ့ဖူးသည်။ သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် အမုန်းကိုဖြစ်စေသော

ဟောပြောချက်များကို ထုတ်လွှင့်ဖြန့်ဖြူးပေးခြင်း၊ အုပ်စုတခုနှင့် တခုအကြား ရန်တိုက်ပေးခြင်း၊ သမိုင်းရေးရာအရ ကွဲလွဲသောအချက်အလက်များကို အကြိမ်ကြိမ်ပြန်လည်ဖော်ပြ၍ အငြင်းပွါးများကို တွန်းအားပေးခြင်း၊ လူအများကို ရင်ကြားစေ့သင့်မြတ်စေရန် တိုက်တွန်းရမည့်အစား ရန်လိုတိုက်ခိုက်စေရန်မြှောက်ပေးခြင်း စသောနည်းများအားဖြင့် သတင်းမီဒီယာများက လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း သွေးကွဲစေရန်လည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြသည်။ ဤသည်ကို သတိချပ်ရန် လိုသည်။ နောက်တနည်းအားဖြင့် သတင်းမီဒီယာများက အပျက်လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နိုင်သည်မှာ အုပ်စုအချို့ကို ငြင်းပယ်ပလှပ်ထားခြင်းအားဖြင့် လူအများ၏ ဆွေးနွေးပွဲများမှ ဘေးရောက်နေစေခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် — အစဉ်အလာအရကိုကပင် ကိုယ်စားပြုတင်ပြခွင့် မရခဲ့ကြသောအင်အားစုများ၏ အသံကိုဆက်လက်၍ ငြင်းပယ်ထားရင်း၊ ထိုသူများ၏ အသံကိုလည်း သတင်းမီဒီယာများတွင် ကြားခွင့်မရစေခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာဖော်ပြရလျှင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများသော နိုင်ငံမျိုးမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အင်အားစုများဖြစ်သည်။ ဤသို့ငြင်းပယ်ခံထားရသော သူတို့၏အမြင်ကို အများသို့တင်ပြခွင့်မရသလို၊ သူတို့၏အသံကိုလည်း မကြားကြရ၊ သူတို့၏အရေးကိုလည်း မူဝါဒများချမှတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစား မခံကြရသောအခါ၊ ထိုသူများက ပြဿနာကိုအကြမ်းဖက်သောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန် ကျိုးစားလာကြသည်။ သူတို့၏အသံကို ကြားလာစေရေး၊ သူတို့၏ ဘဝကိုအသိအမှတ်ပြုခံရစေရေးအတွက် အဖျက်လုပ်ငန်းများဖြင့် တုန့်ပြန်လာတတ်ကြသည်။ တခါတရံသတင်းမီဒီယာများက ဒီမိုကရေစီကို ဆန့်ကျင်သော အင်အားစုများကို အားပေးအားမြှောက်လုပ်နေတတ်ကြသည်လည်း ရှိသည်။ ဥပမာတခုအဖြစ် ဖော်ပြရလျှင် မြန်မာနိုင်ငံဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲဖြစ်ပြီးသော ကာလနောက်ပိုင်းတွင် သော်မှ စစ်အုပ်စုကိုထောက်ခံသော အကြွင်းအကျန်အင်အားစုများက သတင်းစာများနှင့် ရေဒီယိုအသံလွှင့်ဌာနများကို ပံ့ပိုးမှုပေးကာ တက်လာသော အစိုးရသစ်မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်သောလုပ်ရပ်များ၊ ဖော်ပြထုတ်လွှင့်ချက်များကို ဆက်လက်ပြုလုပ်နေနိုင်ပါသေးသည်။

တခါတရံတွင် သတင်းစာများ၊ မီဒီယာဌာနများအနေဖြင့် ကျွမ်းကျင်မှုအရည်အသွေးနည်းပါးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သတင်းစာစောင်ရေများများတိုး၍ ရောင်းချလိုသော ရေတိုရည်ရွယ်ချက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မပြည့်စုံသော လူထုသည်းခြေကြိုက်ဖြစ်နိုင်သော ဆူလွယ်နပ်လွယ် သတင်းမျိုးသတင်းမှားများကိုထုတ်လွှင့် ဖော်ပြသည်လည်း ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဤအခြေ

အနေတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်း အတွင်း ရှုပ်ထွေးဝေဝါးမှုများ ဖြစ်ရတတ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလသည် သဘာဝအရကိုက ကောလဟာလသတင်းများအလွန်အမင်း ဖြစ်ပေါ်တတ်သောကာလ ဖြစ်ပါသည်။ မသေချာမရေရာမှုများ ပြည့်နေသောကာလ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် သတင်းမီဒီယာများမှဖော်ပြသော မပြည့်အစုံသတင်းများ၊ သွေးဆူလွယ်သော သတင်းများကြောင့် မသေချာမရေရာသော အခြေအနေကို မီးလောင်ရာလေပင့် ပိုဆိုးစေနိုင်ပါသည်။

ပြည်သူများ၏သိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး

ပြည်သူများ၏ သိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားတဦးချင်း ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးတရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို အစိုးရက ဤ သတင်းသိစေ၊ ဤသတင်းမသိစေရဟု တားဆီးပိတ်ပင်ရန်မဖြစ်နိုင်သလို အစိုးရအုပ်ချုပ်သူများအလိုကျ ပြန်လည်ရှုပ်သိမ်းရန်လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဤ အခွင့်အရေးသည် လူသားများ၏ အသက်ရှင်သန်ပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာဖော်ပြဟောပြောနိုင်ခွင့်တို့ကဲ့သို့ **"အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာချက်"** အစိတ်အပိုင်းတခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူများအနေဖြင့် သတင်းများကို ရရှိပိုင်ခွင့်ဆိုသည်မှာ အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံသားတဦး၏ အခွင့်အရေးဖြစ်သော အုပ်ချုပ်သူအစိုးရများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် အတိတ်ကာလက လုပ်ငန်းများ၊ လက်ငင်းကာလတွင် ဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းများ၊ ရှေ့တွင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်အကောင်အထည်ဖော်မည့် လုပ်ငန်းများကို သိရှိပိုင်ခွင့် ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် အစိုးရများကလည်း ပြည်သူကိုအသိပေးရန် တာဝန်ရှိသည် ဖြစ်သည်။ ယနေ့အခါကမ္ဘာတဝှမ်းရှိ ဒီမိုကရေစီအစိုးရအများစုမှာ ပြည်သူများ၏ သိရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို လေးစာအသိ အမှတ်ပြုလာကြပြီဖြစ်သည်။ ဤအခွင့်အရေးသည် ပြည်သူများအတွက် သာမကပဲ အစိုးရများဖက်ကပါ အဖိုးတန်အခွင့်အရေးတခု ဖြစ်ကြောင်း လေးစားအသိအမှတ်ပြုလာကြ ပြီဖြစ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့်ပါ ယနေ့အခါ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံပေါင်း (၄၄) နိုင်ငံတွင် **"သတင်းများလွတ်လပ်စွာရယူ ဖြန့်ဝေနိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေ"** ကိုပြဋ္ဌာန်းထားကြပြီ ဖြစ်သည်။ လူထု များ၏ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ဥပဒေများဖြင့် အကာအကွယ် ပေးထားကြပြီဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီအစိုးရများအနေဖြင့် ပြည်သူများကို သတင်းများသိရှိစေခြင်း၊ သတင်းများရယူနိုင်စေရန် စီစဉ်ထားပေးခြင်းအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုအဆင်ပြေချောမွေ့ကြောင်း တွေ့ရှိအသိအမှတ်ပြုလာကြပါသည်။ လူထုများအနေဖြင့် အစိုးရဘတ်ဂျက်ဝင်ငွေများကို မည်သို့မည်ပုံအသုံးပြုသည်ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။ မည်သည့်ခရိုင်ဒေသများသို့ မည်မျှခွဲဝေပေးထားသည်ကို သိရှိနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ထိုရံပုံငွေများကို သတ်မှတ်ထားသော ရည်ရွယ်ချက်၊ စီမံကိန်းများအတိုင်း သုံး/မသုံး၊ အကောင်အထည်ဖော်/မဖော်ကို ပြည်သူများကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သိမြင်နိုင်ကြပါသည်။ ဤအချက်များကို မသိရှိထားပါက ပြည်သူများအနေဖြင့် အစိုးရကမည်သည့်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသည်ကို စောင့်ကြည့်နေနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

ပြည်သူများအနေဖြင့် သတင်းများပို၍ ပြည့်ပြည့်စုံစုံသိရှိရခြင်းအားဖြင့် ပို၍အသိကြွယ်ဝသော ဆွေးနွေးငြင်းခုံပွဲများ၊ ပိုမိုတန်ဖိုးရှိသော အကြံများ ဆွေးနွေးနိုင်ကြမည် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ပြည်သူလူထုများအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ မရရှိထားပါက ကောင်းမွန်တန်ဖိုးရှိသော အကြံများတင်ပြဆွေးနွေးနိုင်မည် မဟုတ်သလို၊ ဆွေးနွေးပွဲများသည်လည်း မပြည့်စုံသော သတင်းအချက်များနှင့် တန့်နေလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ မိမိပုဂ္ဂိုလ်ရေးထင်မြင်ချက်များ၊ ခံစားချက်များကို ထုတ်ပြောနေသကဲ့သို့သာ ရှိပေလိမ့်မည်။ အချက်အလက်များ တပ်ဆင်ပေးမှသာ လူထုဆွေးနွေးပွဲများအနေဖြင့် ပိုမိုအားကောင်းကာ တိုးတက်လာပေလိမ့်မည်။ ပိုမိုအကြံကောင်း ဥာဏ်ကောင်းများရရှိနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ဥပမာဖော်ပြရလျှင် — သတင်းအချက်အလက်များ ပြည့်စုံသောကြောင့် လူထုများအနေဖြင့် ရံပုံငွေများကို မိမိတို့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း မည်သည့်နေရာများ၊ မည်သည့်ကိစ္စများ၌ ဦးစားပေးသုံးစွဲသင့်သည်ကို လေးလေးနက်နက် ထိန်းထိန်းသိမ်းသိမ်းဖြင့် ဆွေးနွေးလာနိုင်ကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ အနှစ်သာရအရ ပြောရလျှင် သတင်းအချက်အလက်များကြောင့် လူထုများအနေဖြင့် အာဏာခွန်အားပို၍ ရှိလာကြမည် ဖြစ်သည်။

သတင်းအချက်အလက်များသိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးရှိခြင်းအားဖြင့် ပြည်သူများ၏ အခြားသောအခွင့်အရေးများကိုလည်း ကာကွယ်ပေးရာ၌ အထောက်အကူပြုလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် ပါတ်သက်သော အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်စွာဖော်ပြပြောဆိုခွင့်နှင့် ပါတ်သက်သော အခွင့်အရေးများကိုလည်း တိုးတက်ကာကွယ်ပေးနိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ သတင်း

အချက်အလက်များ သိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးမရှိသောအခြေအနေတွင် အခြားအခွင့်အရေးများပြည့်စုံစေရန် တောင်းဆိုရေးတွင်ပင် အခက်အခဲရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် လယ်သမားအများစုမှာ အဓမ္မနေရာချွေပြောင်းခံခဲ့ကြရပြီး၊ အလားတူ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် လယ်သမားအများစုမှာ ဤမြေသည်သူတို့ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု အထောက်အထားပြရန် ခိုင်လုံသောစာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားများလည်း မရှိကြပါ။ တရားရုံးများသို့သွား၍ မြေယာကိုမိမိပိုင်ဆိုင်သည် ဟု အခိုင်အမာတင်ပြ၍ ပိုင်ရှင်အမည်သတ်မှတ်ပေးရန်တောင်းဆိုနိုင်ကြောင်း၊ ဥပဒေကြောင်းချင်းရာကို မသိရှိပါက သူတို့၏ မြေယာပိုင် ခွင့်အခွင့်အရေးကို အသုံးချနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ ထိုအတွက်ကြောင့် သတင်းအချက်အလက်များသိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ တနည်းဖော်ပြရလျှင် အခြားအခွင့်အရေးများတောင်းဆို ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော တင်ကြိုအခြေအနေတရပ်လည်း ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့ (အိုင်–အမ်–အက်ဖ်)၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (အေ–ဒီ–ဘီ) တို့အနေ ဖြင့်လည်း သတင်းအချက်အလက်များသိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို တိုးတက်စေရန် အားပေးနေကြပါသည်။ အကြောင်းမှာ လူအများသတင်း သိရှိခွင့် အခွင့်အရေးကြောင့် စီးပွါးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုမြန်မြန်ဆန်ဆန်တိုးတက်စေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများက ပြောဆိုကြသည်မှာ သတင်းဈေးကွက် အနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသောအခြေအနေတွင် ဈေးကွက်စီးပွါးရေးစနစ်လည်း ပိုမိုသက်ဝင်လာသည်။ စီးပွါးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သောလုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေကိုဖန်တီးပေးသည်ဟု ဆိုသည်။

သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်ခိုင်မာစေရန်အတွက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ

ဒီမိုကရေစီအစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်၌ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့် ခိုင်မာအားကောင်းစေရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်သောသတင်း မီဒီယာလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်နည်းလမ်းများရှိပါသည်။ အောက်ပါအကြံပြုထားသော နည်းလမ်း များသည် အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီဖြစ်ပေါ်တိုးတက်ခဲ့ကြသော အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများမှထုတ်နှုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေပြန်လည် ပြုပြင်ရေးဆွဲရာ၌ ပြည်သူများ၏သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြု၍ ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြခြင်း။
- တည်ရှိဆဲ ဥပဒေများကို ပြန်လည်စိစစ် ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်း၊ ယခင်ဖိနှိပ်အုပ်ချုပ်သော အစိုးရများလက်ထက်က ကျင့်သုံးခဲ့သော ဥပဒေများကို ပစ်ပယ်၍ သတင်းမီဒီယာများလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပြည်သူများ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို အာမခံသော ဥပဒေများ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း။
- သတင်းမီဒီယာဌာနများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်စုဖွဲ့ခြင်း။
- ဗျူရိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးယန္တယားများကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်း အုပ်ချုပ်ရေးယန္တယားများအနေဖြင့် ပိုမိုပွင့်လင်းသော လူထုများနှင့် ပိုမိုဆက်ဆံမှု ရှိသောဌာနများအဖြစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန် လိုသည်။ သတင်းများကို စနစ်တကျစုဆောင်း သိမ်းဆည်းထားပြီး၊ ပြည်သူများအနေဖြင့် သတင်းများသိရှိလိုပါက အလွယ်တကူရရှိနိုင်သော စနစ်များဆောင်ရွက်ထားရန် လိုအပ်သည်။
- တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန်လိုအပ်သည်။ ပြည်သူများ၏ သတင်းများရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို အခိုင်အမာကိုင်စွဲကာကွယ်ပေးရန်လိုအပ်သည်။ ဤအခွင့်အရေးကို တရားရုံးများတွင် စနစ်တကျကာကွယ်ပေးမှုမခံရပါက ပြည်သူများ၏ သတင်းများသိရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ မည်သည့် အဓိပ္ပါယ်မှရှိမည် မဟုတ်ပေ။
- ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ၌ လူထုအခြေပြု လူထုအသင်းအဖွဲ့များကိုလည်း အားကောင်းလာစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်။ ပြည်သူ များသတင်းများ ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို မည်သူများကလက်တွေ့ အသုံးချကြမည်နည်း။ လက်တွေ့ အသုံးချကြရာ၌ သတင်းမီဒီယာသမားများသာမဟုတ်၊ သာမာန်ပြည်သူများရော၊ လူထုအသင်းအပင်းများ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အသင်းအဖွဲ့ အဲန်–ဂျို–အို များအပြင်၊ လူထုလှုပ်ရှား မှုလုပ်ငန်းများကပါ အသုံးချကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုသူများအားလုံးက သတင်းများပိုမိုပြည့်ပြည့်စုံစုံ သိရှိနိုင် အောင် တောင်းဆိုကြလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သောသတင်းမီဒီယာများ၏အကန့်အသတ်

အများသိကြသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးခေတ်က စ၍ ဖိနှိပ်အုပ်ချုပ်သော အစိုးရအဆက်ဆက်ကြုံလာခဲ့ကြရသည်။ ထိုအတိတ် အမွေဆိုးများ ကျန်နေလိမ့်ဦးမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအတိတ်ကာလများတလျှောက်လုံးတွင် အစိုးရအုပ်ချုပ်သူများက သတင်းများလွတ်လပ်စွာ စီးဆင်းမှုကို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ခဲ့ကြပြီး၊ လွတ်လပ်စွာဖော်ပြ ပြောဆိုခွင့်ကိုလည်း ချုပ်ချယ်ခဲ့ ကြသည်။ အစိုးရအသစ်အနေဖြင့် သူတို့ကိုယ်ကိုသူတို့ ကာကွယ်နိုင်ရန် ဤအုပ်ချုပ်ရေးနည်းလမ်းများ ဥပဒေများအချို့ကို ဆက်လက်အသုံးပြုနေသေးသော အခြေအနေလည်း ကြုံရနိုင်သေးသည်။ ဤသို့ သတင်းထိန်းချုပ်သော ဥပဒေများကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးနေရခြင်းမှာ တိုင်းပြည်အခြေအနေ မတည်ငြိမ်သေးသော ကြောင့် ဖြစ်နိုင်သလို၊ ဤသတင်းကန့်သတ်သော ဥပဒေများကို ကြိုတင်ကာကွယ်မှုတရပ်အနေဖြင့် အသုံးပြုလိုသောကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အရေးကြီးသောအချက်မှာ ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင်တည်ရှိနေသော နိုင်ငံအသီးသီးရှိ ဥပဒေများက နိုင်ငံတော်တခုအနေဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေး ရန်လိုအပ်သလို နိုင်ငံတော်အစိုးရတခုအနေဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သော အခွင့်အရေးရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။ တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သော လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ ဥပဒေများကပင် နိုင်ငံတခုအတွက် အန္တရာယ်အရေးတကြီးကြုံတွေ့လာရသော အခြေအနေတွင် ဤကဲ့သို့ဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု ခွင့်ပြုထားသည်။ အခွင့်အရေးများဆိုသည်မှာ အကြွင်းမဲ့မဟုတ်။ သို့သော် ထိုသို့အစိုးရများအနေဖြင့် ကာကွယ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကိုအသုံးပြုရာ၌ နေရာတိုင်း၌ အကျယ်အပြန့် အသုံးပြုခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ ထူးခြားသော အခြေအနေတရပ်မှသာ ကန့်သတ်အသုံးပြုရေး ဖြစ်သည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပါက အစိုးရများဖက်က အာဏာအလွဲသုံးစားမှုများ ပေါ် ပေါက်လာနိုင် သေးသည်။ ဤသို့ အစိုးရများကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ကို အသုံးပြုရာ၌ ရှိအပ်သောအကန့်အသတ်များကို ဥပမာပေးဖော်ပြရလျှင် အောက်ဖော်ပြပါကဲ့သို့သော အခြေအနေများ ဖြစ်သည်။

- နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေး အကျိုးစီးပွါးကိုတိုက်ရိုက်ထိခိုက်နိုင်သော အခြေအနေမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ ဤသို့နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးစီးပွါးကို ကာကွယ်ရာ၌ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးကို တိုက်ရိုက်ခြိမ်းခြောက်ခံနေ ရသော အခြေအနေတွင်မှ ကာကွယ်အပ်သလို၊ ခြိမ်းခြောက်ခံနေရမှု မှာလည်း အထူးအရေးပေါ်အခြေအနေ ဖြစ်သင့်သည်။

- ဥပဒေအရ တရားစီရင်ရေးကိစ္စများတွင်ထိခိုက်နိုင်သောကြောင့် သတင်းအချို့ကို မထုတ်ပြန်ပေးပဲ ထိန်းသိမ်းထားခြင်း။
- လူတဦးချင်း၏ ပုဂ္ဂလိကဘဝနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာလုံခြုံရေးကို ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် သတင်းများကိုထိန်းသိမ်းထားခြင်း။
- လူအများရုန်းရင်းဆန်ခတ်ဖြစ်ရမည့် အခြေအနေမှကာကွယ်ပေးခြင်း။

သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာ၌ လိုက်နာသင့်သော အခြေခံမူများမှာ —

- အစိုးရဋ္ဌာနများနှင့် သက်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းတိုင်း၌ လူထုမှသတင်းအချက်အလက်များ ရယူသိရှိနိုင်ခွင့်ရှိသော အခြေအနေများ ဖန်တီးထားပေးရန် လိုအပ်သည်။ (သို့သော် အချို့နိုင်ငံများတွင် ခွင်းချက်များရှိနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် — ထိုင်းနိုင်ငံတွင်မူ ဘုရင်မိသားစုနှင့် သက်ဆိုင်သော သတင်းများကို (၇၅) နှစ်ကြာပြီးမှသာ လူအများသိရှိပိုင်ခွင့်ရှိသော ကန့်သတ်ချက်ရှိသည်)။ သို့သော်ဤကန့်သတ်ချက်မျိုးကို နယ်မြေကျဉ်းနိုင်သမျှ ကျဉ်းစေရမည်။
- သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူခွင့်ရှိရာ၌ အစိုးရမှတ်တမ်းများမျှသာ မဟုတ်ပဲ အစိုးရလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုသော် လည်းကောင်း၊ တရားခုံရုံးများကဲ့သို့သော ဌာနများရှိအချက်အလက်များကိုလည်း ရယူပိုင်ခွင့်ရှိ စေရမည်။ ထို့အပြင် ဌာနတခုနှင့် တခုအကြား ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်နေသောအဆင့်များတွင်လည်း သတင်းရယူခွင့် ရှိစေရမည်။
- သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိပိုင်ခွင့်ဟုဆိုရာ၌ သက်ဆိုင်ရာစာရွက်စာတမ်းများ၊ အထောက်အထားများကို မိတ္တူပွားယူနိုင်ရေးအတွက် သင့်တော်မျှတသောနှုန်းထားဖြင့် မိတ္တူကူးခွင့်ပြုခြင်းလည်း အပါအဝင် ဖြစ်စေရမည်။

သတင်းအချက်အလက်များ လွတ်လပ်စွာစီးဆင်းခွင့်ရရေးအတွက် ဥပဒေကြောင်းအရလည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ပေးရန် လိုအပ်သည်။ ဤအချက်များတွင် —

- ယခင်အစိုးရများလက်ထက်က ကျင့်သုံးခဲ့သော သတင်းစီးဆင်းမှုထိန်းချုပ်ရေးဋ္ဌာနနှင့် ယန္တယားများ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကိုဖျက်သိမ်းပစ်ရန် လိုအပ်သည်။

- အသစ်ဖြစ်သော သတင်းထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ယန္တယားများ၊ ဥပဒေများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများပြဋ္ဌာန်းပေးရန်လိုအပ်သကဲ့သို့၊ သတင်းမီဒီယာဌာနများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ သတင်းအကြောင်းချင်းရာ၊ ဖြန့်ဝေပုံ၊ သတင်းထောက်များ၏ ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာ အရည်အသွေးစသော ကိစ္စများအတွက်လည်း စနစ်တကျဥပဒေများဖြင့် ပြန်လည်ထိန်းကြောင်းပေးရန် လိုအပ်သည်။

အရေးအကြီးဆုံး ဖြေရှင်းပေးရန်လိုအပ်သည့် ပြဿနာတရပ်မှာ သတင်းမီဒီယာဌာနများကို မည်သူက ပိုင်ဆိုင်မည်နည်းဆိုသော ကိစ္စဖြစ်သည်။ ယေဘူယျအားဖြင့် သတင်းမီဒီယာဌာနများကို ပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံ (၃) မျိုးရှိနိုင်သည်။ တခုမှာ အစိုးရပိုင်ဖြစ်၍ ထိန်းချုပ်မှုရှိသော သတင်းမီဒီယာဖြစ်မည်။ အခြားတခုမှာ လူထုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်သော သတင်းမီဒီယာမျိုး ဖြစ်မည်။ အစိုးရ (သို့မဟုတ်) အစိုးရဘတ်ဂျက်ထဲမှ ရံပုံငွေကိုထောက်ပံ့ပေးသော်လည်း၊ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် မူဝါဒအရလွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိသော သတင်းမီဒီယာဌာနမျိုး ဖြစ်သည်။ တတိယအမျိုးအစားမှာ ပုဂ္ဂလိကပိုင်သတင်းမီဒီယာဌာနများ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအတော်များများတွင်မူ သတင်းမီဒီယာများပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ (၃) မျိုးစလုံးကိုပေါင်းစပ် ကျင့်သုံးကြသည်။ သို့သော်မည်သို့သော ပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံကို အလေးပေးမည်ဆိုသည်မှာ တက်လာသော အစိုးရသစ်၏ မူဝါဒများအပေါ် မူတည်သည်။ အစိုးရသစ်က ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံက မည်သို့ပင်ရှိစေ အရေးကြီးသောအချက်မှာ နိုင်ငံတော်အဆင့် (အမျိုးသားအဆင့်)၊ ဒေသအဆင့်နှင့် ရပ်ရွာအဆင့်အဆင့်အသီးသီး တိုင်း၍ သီးခြား လွတ်လပ်သော မိမိဖာသာပြဋ္ဌာန်းဆုံးဖြတ်လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော သတင်းဖြန့်ချိရေးဌာနများ ပေါင်းစုံရှိနေစေရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် သတင်းမီဒီယာဌာနများ၏ လွတ်လပ်စွာပြိုင်ဆိုင်မှုကိုခွင့်ရမည် ဖြစ်သည်။ ပြိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိခြင်းအား ဖြင့် သတင်းအကြောင်းအရာပိုင်း၌ အစိုးရမှသာထိန်းချုပ်ထားခြင်း၊ ဖြန့်ဝေမှုစနစ်၌ အစိုးရကသာ လက်ဝါးကြီးအုပ်ထိန်းချုပ်ထားခြင်းစသော အခြေအနေများကို ခွင့်မပြုတော့ပေ။ တနည်းဆိုရလျှင် အစိုးရလက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို မရှိစေရန်ဖြစ်သည်။ သတင်းမီဒီယာဌာနများအနေဖြင့် အမြင်ပေါင်းစုံကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြစေရမည် ဖြစ်သည်။

သတင်းမီဒီယာဌာနများအနေဖြင့် လူအားလုံးမဟုတ်လျှင်တောင်မှ လူအများစု ဆက်စပ်ထိတွေ့နိုင်ခွင့်ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးကြရမည် ဖြစ်သည်။

ဆိုလိုသည်မှာ သတင်းဌာနများ၏ အခြေခံအဆောက်အဦဖြစ်သော ထရန်စမစ်တာ ခေါ် ထုတ်လွှင့်စက်များ၊ သတင်းပြန်ကြားရေးဌာနများသည် လူအများထံသို့ ရောက်အောင်ဆောင်ရွက်ပေးကြရမည် ဖြစ်သည်။ လူအများထိတွေ့နိုင်ခွင့် ဆိုသောအချက်သည် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ အကြောင်းမှာ သတင်းများ လက်ခံရရှိမှုတွင် မညီမျှမှုရှိပါက၊ နောက်ပိုင်းတွင် အာဏာနှင့် ဓနအင်အားမညီမျှမှုကိုပါ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာစေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သတင်းမီဒီယာများတွင်မတူကွဲပြားသောအသံအမျိုးမျိုး အမြင်အမျိုးမျိုးကို ကြားသိရစေရေးအတွက်လုပ်ဆောင်နိုင်သောနည်းလမ်းများ

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော နိုင်ငံမျိုး၌ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်ကြသည့် အားလျော်စွာ ထိုမတူကွဲပြားသော လူမျိုးအသီးသီး၏အသံများ၊ အမြင်များကို မီဒီယာများ၌ ထင်ဟပ်ဖော်ပြရေးမှာ လွန်စွာမှ အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့ မတူကွဲပြားသော အသံများ၊ အမြင်များ၊ လူမျိုးအသီးသီး၏ မျော်လင့်ချက်များကို သတင်းမီဒီယာများ၌ မြင်တွေ့ကြားရစေရေးအတွက် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ချမှတ်၍ ထိန်းညှိဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌ အောက်ပါနည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။

- အစိုးရမှ အထောက်အပံ့များပေးခြင်း။ အစိုးရအနေဖြင့် ပုံနှိပ်စက်များ တည်ဆောက်ရန် အထောက်အပံ့များပေးခြင်း၊ လိုအပ်သောအခြေခံ အဆောက်အဦများအတွက် အထောက်အပံ့များပေးခြင်းနှင့် သတင်း မီဒီယာလုပ်ငန်းများအတွက် ငွေကြေးအထောက်အပံ့များပေးခြင်း။
- သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် အခွန်အတုတ်များ သတ်မှတ်ခြင်း။ (ဥပမာအားဖြင့်– ရုပ်မြင်သံကြား စက်ဝယ်သူထံမှ အခွန်ကောက်ခံ၍သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများသို့ ထောက်ပံ့ခြင်း။ ဤသို့ထောက်ပံ့ရာတွင်လည်း၊ သတင်းမီဒီယာဌာနကြီးများ ထက်စာလျှင်၊ လုပ်ငန်းငယ်များကို ပို၍ထောက်ပံ့ခြင်း)။
- ဖရန်ချိုက်လုပ်ငန်းများနှင့် လိုင်စင်များကို (အထူးသဖြင့် အသံလွှင့် လုပ်ငန်းများ၌) ခွဲဝေချပေးခြင်း။ ဥပမာအားဖြင့် အစိုးရမှ မူဝါဒသီးသန့် ချမှတ်၍ ဖရန်ချိုက်လုပ်ငန်းများချပေးရာ၌ တိုင်းရင်းသားများအသီးသီး ရရှိစေရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအသီးသီးမှ မျှမျှ တတရရှိစေရန်အတွက်လည်းကောင်း စနစ်တကျစီမံပေးနိုင်သည်။

ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ၎င်း၏လက်ဝေခံအဖွဲ့အစည်းများကသာ ထိန်းချုပ်ထားခြင်းမျိုး မဖြစ်သင့်ပေ။

- ကြော်ငြာလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေများဖြင့် ထိန်းချုပ်ပေးခြင်း။ နိုင်ငံအတော်များများတွင် သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများ၏ အဓိကဝင်ငွေမှာ အစိုးရလုပ်ငန်းများကို ကြော်ငြာပေးသော လုပ်ငန်းမှရသောဝင်ငွေ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့အစိုးရကြော်ငြာလုပ်ငန်းများမှ ရရှိလာမည့်ဝင်ငွေကို ဗဟိုနိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ဒေသအဆင့်၊ ရပ်ရွာအဆင့်အသီးသီးရှိ သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများ၌ မျှမျှတတ ခွဲဝေအသုံးပြုနိုင်စေရေးအတွက် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်း၍ ထိန်းညှိပေး သင့်သည်။
- အခြေခံအဆောက်အဦဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ကူညီပေးမှုများ။ ဒေသများအသီးသီးသို့ အစိုးရမှ ရုပ်မြင်သံကြားစက်များထောက်ပံ့ပေးခြင်း အားဖြင့် ပရိသတ်အရေအတွက်ကို တိုးများလာစေနိုင်သည်။ ထိုအခါ သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများတွင် ကြော်ငြာလိုသူများပို၍စိတ်ဝင်စားလာကာ ဝင်ငွေတိုးတက်ရရှိလာပြီး သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆက်လက်ရှင်သန်စေနိုင်သည်။
- အထူးအုပ်စုများ၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများအတွက် ထုတ်လွှင့်ချိန် အစီအစဉ်များ၊ အခန်းကဏ္ဍများကို သီးသန့်စီစဉ်ပေးခြင်း။
- ဥပဒေစိုးမိုးသော တရားစီရင်ရေးစနစ် (Rule of Law)။ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများအတိုင်းအာဏာတည်စေရန် ဆောင်ရွက်ရေးသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ တရားရုံးများအနေဖြင့် သတင်းမီဒီယာဌာနများ၏ သတင်းရယူပိုင်ခွင့်နှင့် သတင်းပေးပို့တင်ပြနိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရန်လိုအပ်ပြီး ပြည်သူလူထုများ၏ သတင်းရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကိုလည်း အလားတူကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည်။
- သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများအတွင်း၌လည်း မိမိဖာသာစည်းကမ်းထိန်းညှိသော လုပ်ငန်းစဉ်များရှိရန် လိုအပ်သည်။ ထိုမှသာ သတင်းစာ၊ စာနယ်ဇင်း၊ မီဒီယာသမားများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်စရာမလိုပဲ ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အလွဲသုံးစားပြုမှုကို ကာကွယ်တည့်မတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည့်သဘောမှာ သတင်းစာ၊ စာနယ်ဇင်းသမားများအနေဖြင့် ကျင့်ဝတ်သိက္ခာချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် ပညာရှင်ဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းချိုးဖောက်မှုများကို သူတို့ဖာသာထိန်းညှိပေးနိုင်မည့်

လုပ်ငန်းစဉ်များထားရှိသင့်သည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံတော်မှဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမလိုအပ်ပဲ မိမိလုပ်ငန်းကို ကောင်းမွန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည် ဖြစ်သည်။ သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းကို စောင့်ကြည့်သူများ၊ သတင်းထောက်အသင်းများ၊ တသီးပုဂ္ဂလများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း (အဲန်–ဂျီ–အို) များက ဤကဲ့သို့ထိန်းညှိပေးသော တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နိုင်ကြသည်။

အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲရလာဒ်များ၏အနှစ်ချုပ်

ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများက မြန်မာပြည်တွင်းရှိသတင်းမီဒီယာများ၏ လက်ရှိအခြေအနေမှာ စိတ်ပျက်ဖွယ်ကောင်းလောက်အောင် ကျဆင်းနေသည်ဟု သုံးသပ်ကြပြီး၊ နယ်စပ်ဒေသနှင့် ပြည်ပရှိသတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့်လည်း အားရဖွယ်မရှိသေးဟု သုံးသပ်ကြသည်။ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများက ခေတ်ပေါ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာများကို ထိထိရောက်ရောက်အသုံးပြုသင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြသည်။ သို့သော် တိုင်းရင်းသားအင်အားစုများအနေဖြင့် သတင်းမီဒီယာလောကတွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သော အရည်အသွေး (အထူးသဖြင့် အသံလွှင့် — ရုပ်မြင်ထုတ်လွှင့်မှုများတွင်) အားနည်းနေသေးသည်ဟု အသိအမှတ်ပြု ကြသည်။ နိုင်ငံရေးအရ သုံးပွင့်ဆိုင်ဆွေးနွေးပွဲ စတင်နိုင်သောကာလတွင် ဆွေးနွေးပွဲအတွင်း ဆွေးနွေးချက်များကို ပြည်သူသို့တင်ပြနိုင်ရန် နိုင်ငံပိုင်ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် အသံလွှင့်ဌာနများမှ ထုတ်လွှင့်ချိန်တခု သတ်မှတ်၍ ထုတ်လွှင့်ခွင့်ပြုရန် ကြိုတင်သဘောတူညီချက် ရယူသင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြသည်။ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ ကူးပြောင်းနိုင်သောကာလတွင် ယခင်ဖိနှိပ်သော အုပ်ချုပ်သူအစိုးရအဆက်ဆက်မှ ကျင့်သုံးခဲ့သော ဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖျက်သိမ်းသင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြသည်။ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တွင် ပြည်သူများ၏သတင်းရရှိပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်း သင့်သည်ဟု သဘောတူကြသည်။

ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများက ရပ်ရွာဆိုင်ရာ၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဆိုင်ရာ သတင်းမီဒီယာများထွန်းကားရေးအတွက် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်ဟု အလေးပေးဆွေးနွေးကြသည်။ အကယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ပြည်ထောင်စုသစ်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံမျိုးဖြင့် ဖွဲ့စည်းနိုင်မည် ဆိုပါက ပြည်နယ်အစိုးရများရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုပြည်နယ်အစိုးရများက လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်သော လူထုဝန်ဆောင်မီဒီယာ

လုပ်ငန်းများကို ထောက်ခံပံ့ပိုး သင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြသည်။ တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့်ထုတ်လွှင့်မည့် သတင်းမီဒီယာလုပ်ငန်းများအတွက် လည်း ဖရန်ချိုက်နှင့် လိုင်စင်များခွဲဝေ ချပေးသင့်သည်ဟု အမြင်ရှိကြသည်။ ဝေးကွာလှမ်းသော ဒေသများရှိပြည်သူများ မှလည်း သတင်းအချက်အလက် များရရှိနိုင်စေရန်၊ အခြေခံအဆောက်အဦများ ပံ့ပိုးသင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြ သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ သတင်းမီဒီယာများနှင့် ရပ်ရွာများရှိသတင်းမီဒီယာ လုပ်ငန်းများ၏ စီးပွါးရေးအရ ရှင်သန်နိုင်စေရေးအတွက် တိုက်ရိုက်အစိုးရ အထောက်အပံ့ဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ သို့တည်းမဟုတ် အခြားဝင်ငွေရရှိနိုင် သော အခွန်အတုတ်စနစ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကြော်ငြာများမှ ရရှိမည့် ဝင်ငွေများဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြသည်။

တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုကာလအတွင်းနှင့် နောက်ပိုင်းကာလများတွင် အတိုက်အခံလှုပ်ရှားမှုနှင့် ဆက်စပ်နေသော သတင်းမီဒီယာများ၏ အခန်းကဏ္ဍ နှင့် ပါတ်သက်၍စိုးရိမ်ပူပန်မှုကို ဖော်ပြကြသည်။ မစ္စကိုလိုနယ်လ် က ဝေဖန်ရေး ကိုလက်ခံသင့်ကြောင်း အလေးပေးဆွေးနွေးသည်။ အတိုက်အခံအဖွဲ့အစည်း များသည်ပင် ဝေဖန်ရေးလိုအပ်ကြောင်းနှင့် မိမိစည်းရုံးရေးနယ်ပယ်ရှိလူထုများ၏ တုန့်ပြန်သံကိုပြန်လည်နားထောင်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ဆွေးနွေးသည်။ ဝေဖန်မှု နှင့် မိမိတို့၏လုပ်ငန်းအောင်မြင်မှုကိုတင်ပြမှုကြားတွင် လူထုများအနေဖြင့် မျှမျှ တတသိရှိနိုင်သင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးသည်။ တကြိမ်တွင် ဒီမိုကရေစီအစိုးရ ပေါ် ပေါက်လာပါက သတင်းမီဒီယာများကို ဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ထိန်း ချုပ်မည့်အစား သူတို့ဖာသာအပြန်အလှန်ထိန်းညှိစေသော နည်းအားဖြင့် ဆောင်ရွက်စေသင့်ကြောင်း အကြံပြုသည်။ သတင်းမီဒီယာများအနေဖြင့် အချင်းချင်းစုဖွဲ့ကာ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးများပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ သတင်းကောင်စီ ဖွဲ့စည်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ သို့မှသာ သတင်းမီဒီယာသမားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အလွဲသုံးစားပြုမှုများကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်များကို နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ နိုင်ငံတော်အကျိုးစီးပွါး ဆိုင်ရာကိစ္စများအတွက် ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ရာ၌ လည်း ကောင်း၊ လူများ၏ ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာကိစ္စများကို ကာကွယ်ပေးရန် ထိန်းချုပ်ရာ၌ လည်းကောင်း ကိစ္စတခုချင်းအပေါ် အသေးစိတ်ရှိ သင့်သည်။ ဤအကြောင်း ပြချက်ကိုသုံး၍ အာဏာအလွဲသုံးစား မဖြစ်စေရန်လည်း ကာကွယ်သင့်သည်ဟု ဆွေးနွေးတင်ပြသည်။

ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက်မဟာဗျူဟာ (အရှေ့တီမောအတွေ့အကြုံ)

အီမီလီယာ ပီရက်စ်
အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၊ စီမံကိန်းနှင့်ဘ ဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန

ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက်မဟာဗျူဟာ (အရှေ့တီမောအတွေ့အကြုံ)

အီမီလီယာ ပီရက်စ်
အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၊ စီမံကိန်းနှင့်ဘ ဏ်ရေးဝန်ကြီးဌာန

တင်ပြမှုပထမပိုင်းတွင် အရှေ့တီမောနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးမရမီကာလအတွင်း ပြင်ဆင်ကြုံကို တင်ပြသည်။ ထိုနောက်ပိုင်းတွင် ဆက်၍ဖြစ်ပေါ်လာသော အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံချက် (National Development Plan) အတွက် နောက်ကွယ်တွင် လှုပ်ရှားစည်းရုံး ကြရပုံများကိုတင်ပြသည်။ အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံချက်ဆိုသည်မှာ အရှေ့တီမောနိုင်ငံအနေဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် မည်သည့်ကိစ္စရပ်များကိုဦးစားပေး ဆောင်ရွက်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းသတ်မှတ်ကြခြင်းဖြစ်ပြီး၊ လူအများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရယူကာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာသော စီမံချက်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အရှေ့တီမောအတွေ့အကြုံနှင့်ယှဉ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကြုံတွေ့ရနိုင်သော အနေအထားများအတွက် အကြံပြုသည်။ နောက်ဆုံးပိုင်းတွင် အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲများမှ ရရှိလာသောရလာဒ်အကျဉ်းချုပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖွံ့ဖြိုးမှုမဟာဗျူဟာချမှတ်နိုင်ရန်ပြင်ဆင်ကြုံလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွက်ပြင်ဆင်ကြခြင်း။

အရှေ့တီမောနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားတိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသော (၂၅) နှစ်တာကာလအတွင်း အရှေ့တီမောပြည်သူများ၏ အနာဂါတ်အတွက် ပြင်ဆင်မှုဆို၍ အထူးမရှိခဲ့ပေ။ ထိုကိစ္စမှာ လွတ်လပ်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားတိုက်ပွဲဝင်နေသူများ၏ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းတခုအဖြစ် မသတ်မှတ်ခဲ့ကြပေ။ တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှု၏ ထိပ်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့ငယ်ရှိပြီး အများစုက ပြည်ပရောက် နေကြရသည်။ လူများစုဖြစ်သော လှုပ်ရှားနေသူ အောက်ခြေထုများမှာ အရှေ့တီမောနိုင်ငံအတွင်း၌ ရှိနေကြသည်။ ဤကာလအတွင်းတွင် အရှေ့တီမောပြည်သူများအတွင်းမှ ပညာရှင်များ၊ ကျွမ်းကျင်သူများ အများအပြားပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော်လည်း ထိုသူများကို တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုအတွင်းသို့ တက်တက်ကြွကြွပါဝင်လာအောင် မသိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့ကြပေ။ ၁၉၉၈

ခုနှစ် ဖေဖြေလ ရောက်သောအခါကျမှသာ အရှေ့တီမော တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှု၏ မဟာမိတ်အသင်းချုပ်ကြီးဖြစ်သော အရှေ့တီမောခုခံရေးလှုပ်ရှားမှုအမျိုးသားကောင်စီ [1] (CNRT) ကို ဇာနားနား ဂတ်စ်မိုဏ်၏ ဦးဆောင်မှုအောက်တွင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့ချုပ်တွင် အရှေ့တီမောလွတ်လပ်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားနေသော အသင်းအဖွဲ့မှန်သမျှကို စုစည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဤအချိန်မှစ၍ ကောင်းမွန်သော အပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ်ရန် စတင်လာ နိုင်ခဲ့သည်။

၁၉၉၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလရောက်သောအခါ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဂျာကာတာမြို့တွင် အကျဉ်းကျနေသော ခေါင်းဆောင် ဇာနားနား ဂတ်စ်မိုက အရှေ့တီမောပြည်သူများသို့ အထူးသဖြင့် ပညာရှင်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများသို့ အရှေ့တီမောအနာဂါတ် ဖွံ့ဖြိုးကောင်းစားရေးအတွက် ယခုအချိန်မှစ၍ ကြံဆကြပါရန် ပန်ကြားလှာတစောင်ပြုသည်။ ဇာနားနားက ဖြစ်စေချင်သည်မှာ ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင် နေထိုင်ကြသော အရှေ့တီမောပြည်သူများစုစည်းလာပြီး၊ အရှေ့တီမောအနာဂါတ်အတွက် ဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံချက်တစောင်ကို ရေးဆွဲပေးစေလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သူ့အနေဖြင့် လွတ်မြောက်မှုအလားအလာကို မြင်နေပြီဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် နိုင်ငံတကာမှရှိနေသောစိုးရိမ်ပူပန်ချက်မှာလည်း အရှေ့တီမောနိုင်ငံလွတ်မြောက်လာပါက နိုင်ငံတခုအဖြစ်ရပ်တည်အုပ်ချုပ်နိုင်ရန် လူသားအရင်းအမြစ်လုံလောက်မှု မရှိမည် ကို စိုးရိမ်ပူပန်နေကြသည်။

အရှေ့တီမောနိုင်ငံပြင်ပတွင် ကွန်ဖရင့် (၂) ခုကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးများ၏ ရလာဒ်အဖြစ် အရှေ့တီမောအနာဂါတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ဖွံ့ဖြိုးမှုမဟာဗျူဟာအစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ ကံမကောင်း အကြောင်းမလှသည်မှာ ထိုအစည်းအဝေးနှစ်ခုလုံးအတွင်း နည်းပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအကြား ယုံကြည်မှုပြည့်ပြည့်ဝဝ မတည်ဆောက်နိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့်လည်း ထိုအစည်းအဝေးများမှထွက်ပေါ်လာသော အခြေခံပုံကြမ်း (Blue Print) ကို နိုင်ငံ၏ ရှေ့ဆောင်ရွက်ရမည့် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ ဘုံမဟာဗျူဟာအဖြစ် သတ်မှတ်လက်မခံနိုင်ခဲ့ကြပေ။ ဤသို့ဖြင့် မဟာဗျူဟာ စီမံချက်တရပ် မရှိထားသောကြောင့် နိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရရှိလာသောအခါ တိုင်းပြည်ပြည်လည်တည်ဆောက်ရေးကိစ္စများ၌ သော်လည်းကောင်း၊ အသင်းအပင်းအဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်ရေး၌ သော်လည်းကောင်း များစွာနှောင့်နှေးခဲ့ရသည်။ အကန့်အသတ်များ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အရှေ့တီမောပြည်သူတရပ်လုံးအနေဖြင့် ဤနိုင်ငံပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကိစ္စများတွင် တယောက်တမျိုး၊ အယူအဆကွဲပြားကာ မည်သူကမျှ

ဩဇာသက်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိပဲ နိုင်ငံတကာအင်အားစုများ နောက်သို့ လိုက်ခဲ့ကြရသည်။

နောက်ဆုံးကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ထားသူ အင်ဒိုနီးရှားတပ်များက ဆုတ်ခွာသွားပြီး၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက ထိန်းသိမ်းပေးရန်ဝင် ရောက်လာကြသည်။ ထို့နောက်တိုင်းပြည်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ စတင်တော့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အရှေ့တီမော လူထုခေါင်းဆောင်များကရော ပြည်သူများကပါ ဤတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် လမ်းညွှန်မှုမပေးနိုင်ခဲ့ကြပေ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အကူအညီပေးလာမည့် အကူအညီ စီးဝင်ငွေများကို စုစည်းထိန်းသိမ်းပေးရန် ဝင်လာခဲ့သည်။ ဤ တိုင်းပြည်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကိစ္စများတွင် တတ်နိုင်သမျှအရှေ့တီမောပြည်သူများ၏ သဘောထားများ ပါဝင်စေရန် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသော်လည်း အရှေ့တီမောပြည်သူလူထုများဖက်တွင် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် တတ်သိကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်အုပ်စုများအကြားတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရ၊ စုစည်းနိုင်မှုမရှိပဲ နောက်လိုက်သက်သက်သဖွယ် ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ တိုင်းပြည်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ဦးစားပေးအစီအစဉ်များချမှတ်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် စနစ်တကျမဟုတ်၊ အများသဘောတူညီချက်ဖြင့် ကြေကြေလည်လည် ချမှတ်ခြင်းမဟုတ်ပဲ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ပုံစံဖြင့်ချမှတ်ခဲ့ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပေ။ အရှေ့တီမောပြည်သူလူထုများ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် အများစုအနေဖြင့် ထိုစဉ်ကာလက ဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းများအခြေအနေကို သဘောပေါက်နားမလည်ခဲ့ကြပေ။ ထိုစဉ်က နှစ်အနည်းငယ်အကြာအထိ ဆောင်ရွက်နေခဲ့ရသောလုပ်ငန်းများမှာ အရေးပေါ်အကူအညီထောက်ပံ့မှုများပေးခြင်းနှင့် အရေးပေါ်လိုအပ်ချက်များကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းတို့သာ ဖြစ်သော်လည်း ထိုအချိန်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက်အချို့မှာ နိုင်ငံ၏ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေးကိစ္စများအထိ အကျိုးသက်ရောက်နေလိမ့်မည် ဖြစ်ကြောင်း သတိမမူမိခဲ့ကြပေ။

၂၀၀၁ ခုနှစ်ရောက်လာသောအခါ ရည်မှန်းချက်တခုအတွက် အားလုံးက စုပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်ကြရမည့် ဘုံလုပ်ငန်းစဉ်စီမံချက်တရပ် လိုအပ်ကြောင်း အများကသဘောပေါက်လာကြသည်။ အရှေ့တီမောဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂကြားဖြတ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ (United Nations Transitional Administration in East Timor- UNTAET) အကူအညီဖြင့် အရှေ့တီမောလူထုများက စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးကော်မရှင်တရပ်ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ကြ

သည်။ ထိုစီမံကိန်းရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းများတွင် လူအများပါဝင်ခွင့် ရစေရေးနှင့် အရှေ့တီမောပြည်သူများကိုယ်တိုင်ရေးဆွဲသော စီမံကိန်းဖြစ်စေရေး တို့အတွက် ကော်မရှင်ကို ကြားဖြတ်အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရမှ ကိုယ်စားလှယ် (၅) ဦး (ထို ကြားဖြတ်အစိုးရတွင် ပါဝင်သူအားလုံးမှာ အရှေ့တီမောပြည်သူများ ဖြစ်ကြ သည်) ပါဝင်၍ အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲ ဝန်ကြီးကိုယ်တိုင် ပါဝင်ခေါင်းဆောင် သည်။ ထို့အပြင် လူထုလူတန်းစားအဖွဲ့အစည်းများဖက်မှ (၅) ဦးပါဝင်သည်။ ဇာနာနား ဂတ်စ်မို က ဦးဆောင်သည်။ (ထိုအချိန်က ဇာနားနားမှာ သမတ အဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်း မခံရသေးပေ)။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အရှေ့တီမောလူထု များ ကိုယ်တိုင်ရေးဆွဲသော စီမံကိန်းပေါ်ထွက်လာစေရန်ဖြစ်ပြီး လူအများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခွင့်ရစေရန် ဖြစ်သည်။ ထိုကော်မရှင်တွင် ဖော်ပြပါသတ်မှတ် ချက်များနှင့် မကိုက်ညီသော်လည်း ထည့်သွင်းသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်များရှိလာပြန် သည်။ ၎င်းတို့မှာအလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များ ဖြစ် သည်။ အလှူရှင်များကို စီမံကိန်းရေးဆွဲရာတွင် ကနဦးအဆင့်မှပါဝင်ခွင့်ပေး ခြင်းအားဖြင့် နောက်နောင်အလှူရံပုံငွေများ ရရှိရန်သေချာစေမည် ဖြစ်သည်။ အရှေ့တီမော ပြည်သူများမှာ စီမံကိန်းရေးဆွဲနေသော်လည်း ထိုအချိန်အထိ အကောင်အထည်ဖော်ရန် မိမိဖာသာနိုင်စွမ်းသော အင်အားမရှိသေးပေ။

စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းကို လွယ်ကူလျင်မြန်စေရန် ပါဝင်ဆောင်ရွက် နေကြရသော သူများသဘောပေါက်နားလည်၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးနိုင်စေရန် မေးခွန်း (၄) ခုကို ချပေးခဲ့သည်။ ထိုမေးခွန်း (၄) ခုကို ဖြေဆိုခြင်းဖြင့် ပြဿနာများကို ချဉ်းကပ်နိုင်စေရန် ကြံဆခဲ့သည်။ ၎င်း မေးခွန်းများမှာ —

မိမိတို့မည်သည့်အဆင့်နေရာတွင်ရှိနေသနည်း။

ဤမေးခွန်းကို ဖြေဆိုရန်ထိုအချိန်က မဖြစ်နိုင်ခဲ့ကြ။ လက်ရှိတိုင်းပြည်၏ အခြေ အနေကိုအမှန်အတိုင်းနားလည်ရန် လွန်စွာခက်ခဲပါသည်။ အခြေအနေမပေး။ ဤသို့ဖြင့် လေ့ကျင့်ခန်း (၃) ခုပဏာမအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရသည်။ ပထမ အနေဖြင့် ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၁ ခုနှစ်အကြားတိုင်းပြည်အတွင်း ဖြစ်ပျက်ခဲ့ သောအခြေအနေကို ဆန်းစစ်သိရှိနိုင်ရန် လေ့လာရေးအဖွဲ့များဖွဲ့၍ ဆောင်ရွက် ကြရသည်။ ဝန်ကြီးဌာနများမှ ဝန်ထမ်းများဖြင့် ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်သော အလုပ်အဖွဲ့ (၈) ဖွဲ့ဖြင့်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြရသည်။ ထိုအလုပ်အဖွဲ့များတွင် အတွေ့

အကြံရှိသော ဝန်ထမ်းများဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းပြီး၊ အလုပ်အဖွဲ့တခုစီကို ဝန်ကြီးများကိုယ်တိုင်က ဦးဆောင်ကြသည်။ ထိုမှရလာသော ရလာဒ်များကိုစုပေါင်း၍ **"နိုင်ငံတော်၏လက်ရှိအခြေအနေ"** အမည်ဖြင့်အစီရင်ခံစာတစောင် တင်သွင်းသည်။

ဒုတိယအဆင့်အနေဖြင့် တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအနေဖြင့် ဆင်းရဲမှုဒဏ်ကို အတိုင်းအတာမည်မျှအထိခံစားနေကြရသည်ကို စစ်တမ်း ကောက်ယူသည်။ ဤစစ်တမ်းကောက်ယူရာ၌ အခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (အေ–ဒီ–ဘီ)၊ ဂျပန်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အေဂျင်စီ (ဂျေ–အိုင်–စီ–အေ)၊ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှု အစီအစဉ် (ယူ–အဲန်–ဒီ–ပီ) စသည့် အဖွဲ့အစည်း (၄) ခု၏ ပူးပေါင်းကူညီမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ် စစ်တမ်းကောက်ယူမှုမှတဆင့် အရှေ့တီမောပြည်သူများ၏ ဆင်းရဲမွဲအခြေအနေသတ်မှတ်မှုစံနှုန်းမျဉ်း (Poverty Line) ကို သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ အရှေ့တီမောပြည်သူများ၏ (၄၁) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဆင်းရဲမှုမျဉ်း၏ အောက်ဖက်တွင်နေထိုင်နေကြရကြောင်း ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ အရှေ့တီမောပြည်သူများ၏ ဆင်းရဲမှု စံသတ်မှတ်မှုမျဉ်းမှာ တနေ့လျှင်ဝင်ငွေ (၅၅ ဆင့် – ထိုင်းဘတ်ငွေ ၂၂ ဘတ်ခန့်) ဟူသောနှုန်းထားဖြင့် သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

တတိယအဆင့်အနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (ယူ–အဲန်–ဒီ–ပီ) ၏ကူညီပံ့ပိုးမှုနှင့်ဆောင်ရွက်သော အမျိုးသားလူမှုဖွံ့ဖြိုးရေး အစီရင်ခံစာ (National Human Development Report) ကိုပြုစု နိုင်ခဲ့သည်။ အရှေ့တီမောပြည်သူများ၏ လူမှုဖွံ့ဖြိုးမှုစံပြညွှန်းကိန်း (Human Development Index) ကို အလားတူဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည့် နိုင်ငံ (၁၆၁) နိုင်ငံနှင့် နှိုင်းယှဉ်တင်ပြနိုင်ခဲ့သည်။ ဤ အခြေအနေမှာ အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၏ အခြေအနေကိုကိန်းဂဏန်းများဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံတင်ပြနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အနာဂါတ်တွင် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများသတ်မှတ်ရာ၌ ဤကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကို အခြေပြုသွားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အရင်းအမြစ်များကို ခွဲဝေရာတွင်လည်း ဦးစားပေးအစီအစဉ်များ သတ်မှတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် မေးထားသောမေးခွန်းကို တိတိကျကျ ဖြေဆိုနိုင်ရန် တတ်နိုင်သမျှ ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ထိုအတွက်ကြောင့်လည်း နောက်နောင်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံရေးပယောဂ အကင်းဆုံးဖြစ်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး စီမံချက်ထွက်ပေါ်လာသောအခါ ထိုအချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍အားလုံးသဘောတူညီမှုရအောင် တိုက်တွန်းဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။

မည်သည့်နေရာသို့ရောက်အောင်သွားလိုသနည်း။

အမျိုးသားတရပ်လုံး၏ တူညီသောအမြင်တရပ်ထုတ်ယူရရှိနိုင်ရန်အတွက် တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာသို့ ဆွေးနွေးအကြံရယူမှုများ ပြုလုပ်သည်။ ထို့အပြင် ဤသို့ဆွေးနွေးအကြံရယူသောလုပ်ငန်းစဉ်အားဖြင့် လူထုအားလုံးက ဤစီမံချက်ကို သူတို့၏ကိုယ်ပိုင်စီမံချက် တခုအဖြစ် ခံယူသဘောပေါက်လာစေရေးအတွက် ဖြစ်သည်။ အစိုးရက ချမှတ်ပေးသောစီမံချက်သက်သက်ဟု ထင်မှတ်မနေစေရေးအတွက်ဖြစ်သည်။ အရှေ့တီမောရှိ ကျေးရွာအားလုံးနီးပါးဖြစ်သော ရွာပေါင်း (၅၀၀) ကျော်၌ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်သည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲများတွင် အရှေ့တီမောနိုင်ငံအနေဖြင့် သက္ကရာဇ် ၂၀၂၀ ၌မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံအဖြစ် မြင်လိုသနည်းဟူသော မေးခွန်းကို ရွာသားအားလုံးသို့ ဖြေစေသည်။ လူထုများအားလုံးအတွက် အရေးအကြီးဆုံး ဦးစားပေးလုပ်ငန်း (၃) ခုမှာ မည်သည့်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သနည်း။ ဤဦးစားပေးလုပ်ငန်းများတွင်လည်း နောက်ဆက်တွဲမေးခွန်းများ ဆက်ဖြေ စေသည်။ သူတို့၏အမြင် (မျှော်မှန်းချက်) အတိုင်း ရရှိစေရေးအတွက်ကျော်လွှားရမည့် ပြဿနာများက မည်သည့်ပြဿနာများဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသနည်း။ ဤပြဿနာများကို မည်သည့်နည်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်မည်နည်း။ ဤပြဿနာများဖြေရှင်းပေးရေးအတွက် လူထုများက မည်ကဲ့သို့ကူညီပေးနိုင်မည်နည်း။ လူထုလူတန်းစား အဖွဲ့အစည်းများက မည်သည့်အခန်းကဏ္ဍက ဝင်ရောက်ကူညီ ဖြေရှင်းပေးနိုင် သနည်း။ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များအနေဖြင့် မည်သည့်အခန်းကဏ္ဍက ကူညီဖြေရှင်းပေးကြမည်နည်း။ အစိုးရအနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ပေးနိုင် သနည်း။ စသဖြင့် မေးခွန်းများ ဖြေစေသည်။ ဤကဲ့သို့သော လူထုများနှင့်ဆွေးနွေးသောလေ့ကျင့်ခန်းများမှာ အရေးကြီးပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသားတရပ်လုံးအတွက် တူညီသောအမြင် (မျှော်မှန်းချက်) တရပ်ချမှတ်နိုင်ခဲ့ပြီး ဖွံ့ဖြိုးမှု လုပ်ငန်းများ အတွက်လည်း ဦးစားပေးအစီအစဉ်များချမှတ် နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူအများ၏ သဘောတူညီမှုရရန် ကိစ္စသည်လည်း အရေးကြီးပါ သည်။ သို့မှသာ အနာဂါတ်စီမံချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ချောမွေ့လွယ်ကူစေမည် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ဤကိစ္စများကို အပြောင်းအလဲလုပ် လိုပါက လူထုထံ ပြန်သွား၍ အကြံဉာဏ် ရယူရန်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤနည်းအား ဖြင့် ထိပ်ပိုင်းနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအတွင်း၌လည်း မလိုအပ်သော အငြင်းပွါးမှုများကို လျော့နည်းစေပြီး၊ လူထုများအတွက်လည်း ပြောရေးဆိုခွင့်ရလာစေသည်။ အရှေ့တီမောနိုင်ငံသစ်အတွက် အရေးတကြီး လုပ်ဆောင်ရန်ကိစ္စများ

အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သော ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများမှာ — မူလတန်းပညာရေး၊ အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့် ရှောက်မှုနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး (ဆယ်မြောင်းရေပေးရေး) နှင့် အခြေခံအဆောက်အဦဖြစ်သော လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးကိစ္စများ ဖြစ်ကြသည်။

မည်သို့မည်ပုံသွားကြမည်နည်း။

ဤနေရာတွင် မိမိတို့သွားလိုသော ရည်မှန်းချက်များရရှိရေးအတွက် (၅) နှစ် စီမံကိန်းများရေးဆွဲရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အဓိကကျွမ်းကျင်သူများ၏ အခန်း ကဏ္ဍရောက်လာကြသည်။ တနိုင်ငံလုံးမှ အကြံရယူရေးဆွဲစုစည်းထားသော **"သက္ကရာဇ် ၂၀၂၀ အမျိုးသားမျှော်မှန်းချက်"** နှင့် **"ကဏ္ဍအလိုက်ဦးစားပေး လုပ်ငန်းများ"** က တစုံလုံးခြုံငုံမိသော ကျောရိုးတွေးခေါ်မှုကိုပေးထားပြီး ဖြစ်ရာ ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များအနေဖြင့် မဟာဗျူဟာများနှင့် သက်ဆိုင်ရာမူဝါဒ များကို ဆက်လက်ရေးဆွဲကြသည်။ ဤရေးဆွဲထားသော မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒများက အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်လာတော့သည်။ ထိုအချိန်တွင်ပင် ပဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရမဟုတ် သော အဖွဲ့အစည်းများ (အဲန်–ဂျီ–အို) များနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသောစိတ်ပါဝင်စားသူအင်အားစုများ နှင့် အပြိုင်ဆွေးနွေးမှုများ၊ အကြံရယူမှုများလည်း ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နေသေး သည်။ ဤလုပ်ငန်းအစီအစဉ်နှင့် ဘဏ္ဍာရေးဘတ်ဂျက်ကို အမျိုးသားပါလီမာန်မ ကန့်ကွက်သူမရှိ တခဲနက်သဘောတူ ပေးသည်။ နိုင်ငံတကာမိသားစုမှလည်း ဤလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နေမှုအပေါ် အင်တိုက်အားတိုက်အားပေးကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဤအစီအစဉ်များသည် အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှ အလှူရှင်များ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီပေးရေး မိတ်ဆွေ နိုင်ငံများဆက်ဆံရာ၌ လက်ကိုင်ထားရမည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးမူတခု သဖွယ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံရပ်ခြားမှ အကူအညီပေးရေးစီမံချက်များတင်ပြ အဆိုပြုလာပါက မိမိတို့ဆွဲထားသော မဟာဗျူဟာ၏ အစိတ်အပိုင်းနှင့်ကိုက်ညီ သော စီမံချက်များကိုသာ လက်ခံသည်။ မိမိလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မည်သို့အားဖြည့် မည်ကို စဉ်းစားသောပုံစံဖြစ်လာစေခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံချက်အတိုင်း အကောင်အထည်ဖော်ရေး အတွက်လုပ်ငန်းများတွင် အခက် အခဲပြဿနာများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသေးသည်။ အကြောင်းမှာ ဤ မဟာဗျူဟာပါလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မူဝါဒများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်

ဖော်နိုင်ရေး အတွက် အသေးစိတ်လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ စီမံကိန်းများ၊ ပရောဂျက်များ ရေးဆွဲရာတွင် ကျွမ်းကျင်သူ မပြည့်မစုံမလုံမလောက်ဖြစ်နေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

မိမိတို့လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုများကိုမည်ကဲ့သို့တိုင်းတာကြမည်နည်း။

မိမိတို့လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်တိုးတက်မှုများကို တိုင်းတာကြသော လုပ်ငန်းအဆင့်မှာ ယနေ့ကာလအရှေ့တီမောတွင် ဆောင်ရွက်နေဆဲ ကိစ္စဖြစ်သည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် ကောက်ခံရရှိသောအချက်အလက် ကိန်းဂဏန်းဒေတာများအပေါ် အခြေပြု၍ သင့်တော်သော သတ်မှတ်ရည်မှန်းချက် (ပစ်မှတ်) များထား ရှိသည်။ ထိုသို့ပစ်မှတ်များထားရှိရာ၌ မိမိတို့တွင် အခက်အခဲအကန့်အသတ် ရှိနေသော ငွေအား၊ လူအား၊ နည်းပညာစသည်တို့ကို ထည့်တွက်ချင့်ချိန်ကာ နောင် (၅) နှစ်အကြာတွင် ဖြစ်စေလိုသော ရလာဒ်နှင့် ချိန်ထိုး၍ လက်တွေ့ကျ သောပစ်မှတ်ရည်မှန်းချက်များ ချမှတ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းကို မည်ကဲ့သို့ လမ်းထွင်ကြမည်နည်း။

(အရှေ့တီမော မှ) ရရှိခဲ့သောသင်ခန်းစာများနှင့် အကြံပြုချက်များ။

ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ

(အရှေ့တီမော၏ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရမှုများအနက်မှ) မိမိတို့ရရှိခဲ့သော အရေးအကြီးဆုံးသင်ခန်းစာတခုမှာ ခေါင်းဆောင်မှုအတွင်း၌ စည်းလုံးညီညွတ်မှု ရှိနေရန်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာငွေကြေးဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့ စသည်တို့မှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် လက်ခံတွေ့ဆုံသောအခါ မည်သို့မည်ပုံသဘောထားမည်၊ မည်သို့မည်ပုံလက်ခံ တွေ့ဆုံမည်ကို ခေါင်းဆောင်များအချင်းချင်းကြား၌ ကြိုတင်ညှိနှိုင်းထားခြင်းများ၊ တူညီသောသဘောထားရယူထားခြင်းများ ရှိသင့်သည်။ (အရှေ့တီမောအတွေ့အကြုံအရ) နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် မိမိတို့ကိုချဉ်းကပ်လာကြရာ၌ အခါများစွာတွင် စာရွက်စာတမ်းများသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရန် စာချုပ်များထူထဲစွာ ယူဆောင်လာတတ်ကြပြီး

၎င်းစာရွက်စာတမ်းများတွင် ရေးသားထားသောစာသားများမှာလည်း လူအများနားမလည်နိုင်သော ပညာရှင်အသုံးအနှုံးများနှင့် ရေးသားထားကြသည်။ ထို ကိစ္စများကို ဆုံးဖြတ်အကြောင်းပြန်ပေးရန်ကိစ္စများကိုလည်း အချိန်တို အတွင်း ပြန်ကြားပေးပါရန် ဇွတ်တိုက်တွန်း နှိုးဆော်တတ်ကြသည်။ အကြိမ်များစွာတွင် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များဘေး၌ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာအရ အကြံပေးနိုင်သူများမရှိကြပဲ ထိုသူများဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးရန်တိုက်တွန်းနေသော ကိစ္စရပ်များ၌ မည်သည့်အနှစ်သာရသဘောဆောင်ကြောင်း သဘောမပေါက်နိုင်ဖြစ်ကြရသည်။

လက်တွေ့အကြံပြုချက်များ

- အကယ်၍ နိုင်ငံတကာငွေကြေးဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံခွင့်ပြုရန်တောင်းခံလာပါက (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံနှစ်ခုအကြား အကျိုးတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အကူအညီကိစ္စများအတွက် ဆွေးနွေးစရာကိစ္စများအတွက် တွေ့ဆုံခွင့်တောင်းလာပါက သင်၏ဘေးနားတွင် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ အရအကြံပေးနိုင်သောသူ ယုံကြည်ရလောက်သော နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အတူသာလက်ခံတွေ့ဆုံ သင့်သည်။
- အကယ်၍ သင်ကဆုံးဖြတ်အကြောင်းပြန်ပေးရန် စာရွက်စာတမ်းများကို ရက်တိုအတွင်းသာကြိုတင်ရရှိပါက၊ (အကယ်၍ စာရွက်စာတမ်းများကလည်း သင်၏လက်ထောက်ဝန်ထမ်းများ နားလည်နိုင်မည်ဆိုပါက) သူတို့ကို ပေး၍သေချာလေ့လာ ခိုင်းစေသင့်သည်။ ပြီးနောက်တွေ့ရှိချက်များကို မိမိထံသို့ပြန်လည်တင်ပြ အကြံပြုခိုင်းစေသင့်သည်။ သင့်ထံသို့ ပြန်လည်တင်ပြသော စာတမ်းအနေဖြင့် တိုတိုသာဖြစ်သင့်သည်။ (၂ – ၃ မျက်နှာထက် မပိုစေရ)။ ဖတ်၍လေ့လာခိုင်းထားသော စာရွက်စာတမ်းများကို ခြုံငုံမိသော "အမှုဆောင်လူကြီးများဖတ်ရန် အနှစ်ချုပ်" (Executive Summary) ပုံစံမျိုးဖြစ်စေသင့်သည်။
- သင့်တွင် ဤစာရွက်စာတမ်း (စာချုပ်) များနှင့်ပါတ်သက်၍ သင်၏နည်းပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြံပေးများနှင့် ဆွေးနွေးရန် အချိန်အလုံအလောက်ရစေသင့်သည်။ ထိုနောက်မှသာ အလှူရှင်နိုင်ငံများ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံသင့်သည်။

လူသားအရင်းအမြစ်ပြဿနာ။

အရှေ့တီမောနိုင်ငံအနေဖြင့် နိုင်ငံပြင်ပတွင်နေထိုင်ကြသောသူများထဲမှ တတ်သိပညာရှင်များမည်မျှရှိသည်၊ မည်သည့်နေရာများတွင် နေထိုင်ကြသည်ကို ကြိုတင်၍ လူသားအရင်းအမြစ်စစ်တမ်းကောက်ယူမှု ပြုထားနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ တတ်သိပညာရှင်များအနေဖြင့် အခြားနိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော အခြေအနေများကို သင်ခန်းစာယူနိုင်ခဲ့ပြီး၊ အရှေ့တီမောတွင် အလားတူဖြစ်ရပ်မျိုး မဖြစ်စေရန် ကာကွယ်ဆောင်ရွက် အကြံပေးနိုင်ခဲ့ကြသည်။ သို့ပါသော်လည်း မိမိတို့အနေဖြင့် မိမိတို့၏ အတော်ဆုံးအကောင်းဆုံးပညာရှင်များကို လက်လွှတ်သွားခဲ့ရသည့် အခြေအနေများလည်း ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာမိသားစုများ အဖွဲ့အစည်းများမှ စိတ်စေတနာထက်ထက်သန်သန်ဖြင့် အရှေ့တီမောနိုင်ငံသို့ အကူအညီပေးချင်နေချိန်တွင် မိမိတို့ဒေသခံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နည်းပါးမှုများကြောင့် အကူအညီများ အပြည့်အဝလက်ခံမရယူနိုင်သော အခြေအနေလည်းရှိခဲ့သည်။ အခြေခံအကြောင်းမျိုးစုံရှိသော်လည်း အကြောင်းတခုမှာ လူများအားလုံး ကိုလခတပြေးညီ ပေးမှုဖြစ်သည်။ ထိုအတွက်ကြောင့် အချို့သော ပညာရှင်များကို ဆက်လက်ထိန်းထားနိုင်ရေး ခက်လာသည်။ ဤသို့လခ တပြေးညီပေးသောမူကြောင့် ပြည်ပသို့ရောက်နေကြသော အရှေ့တီမောတတ်သိပညာရှင်များကို မဆွဲဆောင်နိုင်တော့ပေ။ ထိုသူများမှာ တဖြေးဖြေးနှင့် မိမိနေထိုင်ရင်း နိုင်ငံများသို့ပြန်သွားကြတော့သည်။ အရှေ့တီမောနိုင်ငံအဖို့ မိမိ၏အတော် ဆုံးကျွမ်းကျင်သူများ ဆုံးရှုံးကြရသည်။ ထိုနိုင်ငံရပ်ခြားရောက် တတ်သိပညာရှင်များဖက်က ပြန်ကြည့်ပါကလည်း နိုင်ငံနှစ်ခုတွင်ခွ၍ နေထိုင်နေကြသော မိသားစုများ၏ ဝန်ကိုထိန်းသိမ်းနိုင်ရေးဆိုသည်မှာ ဤလုပ်ခမျိုးဖြင့် မဖြစ်နိုင်ကြ။ ဤတတ်သိပညာရှင်များအနေဖြင့် နိုင်ငံအတွက်အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍများဖြစ်သော အဆင့်မြင့်မန်နေဂျာများတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်ဖြည့်ဆီးပေးနိုင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ နိုင်ငံတွင်းရှိပုဂ္ဂိုလ်များ နိုင်ငံရပ်ခြားသို့ သင်တန်းများသွားနေချိန်တွင် အစားထိုးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။

အဆင့်မြင့်စီမံခန့်ခွဲရေးခေါင်းဆောင်များ အဆင့်မြင့်မန်နေဂျာများ လိုအပ်နေသော ပြဿနာသည် ယနေ့အရှေ့တီမောအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာဖြစ်သည်။ ဖြေရှင်းရန် ခေါင်းခဲနေသော ပြဿနာလည်း ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ လက်ရှိဖြေရှင်းနေမှု ပုံစံမျိုးဖြင့် ဆက်လက်တည်ငြိမ်အောင်ထိန်းသိမ်းထားရေးဆိုသည်မှာ နိုင်ငံအတွက်လွန်စွာ

ခက်ခဲသောကိစ္စ ဖြစ်သည်။ လက်ရှိဖြေရှင်းနေပုံမှာ အရှေ့တိမောပြည်သူများကို နိုင်ငံတကာသို့ စကော်လာရှစ်များ၊ ပညာတော်သင်များစေလွှတ်၍ ထိုလစ်လပ်နေသော နေရာများ၌ နိုင်ငံခြားတတ်သိပညာရှင်များဖြင့် အစားထိုးဖြေရှင်းနေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြေရှင်းပုံ ပုံစံမှာကုန်ကျစားရိတ်ကြီးမြင့်ပြီး ရေရှည်ထိန်းသိမ်းရန်လည်း ခက်ခဲလှသည်။ ဖြစ်သင့်သည်မှာ ပြည်ပရောက် မိမိနိုင်ငံသားများကို ပြန်လည်စည်းရုံးခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်သင့်သည်။ မည်သည့်နိုင်ငံရေးနောက်ခံအဖွဲ့အစည်းမှ လာလာ၊ မည်သည့်နိုင်ငံမှလာလာ စည်းရုံးသင့်သည်။ သူတို့၏ တတ်ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အရည်အချင်းကိုလိုက်၍ ခံစားခွင့်များကိုလည်း တိုးမြှင့်ပေးသင့်သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံခြားပညာရှင်များကို ပေးနေရသလောက် ကုန်ကျလိမ့်မည် မဟုတ်သည်မှာ သေချာသည်။

လက်တွေ့အကြံပြုချက်များ

- သင်၏ အထူးချွန်ဆုံးသူများကို ရွေးချယ်ပါ။ ထိုသူများကို နေရာမှန်လူမှန် ရင်းနှီးမြှုတ်နှံသည့်အနေဖြင့် နေရာချထားပါ။
- အစိုးရ၏ လူထုဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံရေးပယောဂ (စွက်ဖက်မှု) ကင်းရှင်းမှုရှိစေရန် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီနောက်ခံဖြင့် လာသည်ကိုမကြည့်ပဲ၊ အရည်အချင်းပြည့်ဝသော ကျွမ်းကျင်သူများကိုသာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စေ သင့်သည်။ ထိုသူများကို ဆုပေးဒဏ်ပေးပြုလုပ်ရာ၌လည်း အလားတူအဂတိကင်းစွာ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။
- နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် တတ်သိပညာရှင်များအကြားတွင် အပြန်အလှန်ယုံကြည်မှု ရှိသင့်သည်။ အကယ်၍ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များက မိမိလူထုထဲမှ တတ်သိပညာရှင်များကို မယုံကြည်ပဲ၊ နိုင်ငံတကာအကြံပေးများကို ပို၍ယုံကြည်နေပါက ကိုယ်ကျိုးနည်းနိုင်သည်။
- မတူကွဲပြားသော အမြင်အမျိုးမျိုးကို ထောင့်စုံအောင် နားထောင်သင့်သည်၊ တင်ပြခွင့်ပြုသင့်သည်။ မိမိ၏ နိုင်ငံရေးပါတီမှ လူများ၏ အကြံပေးချက်များဖြင့်သာ ကျဉ်းမြောင်း၍ မရောင့်ရဲစေသင့်ပေ။ ရရှိနိုင်သမျှသော အရင်းအမြစ်များအားလုံးကို အသုံးချရန်လိုသည်။
- မိမိလူထုများထဲမှ ပညာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်များကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ အဲန်–ဂျို–အိုများထဲမှ ဆွဲဆောင်သိမ်း သွင်းသွားခြင်း

မျိုးမဖြစ် အောင်ရှောင်ကျဉ်သင့်သည်။ ဒေသခံဝန်ထမ်းများကိုလည်း တန်းတူရည် တူလခပေးပါမည် ဟူသော ကြိုတင်သဘောတူညီမှုမျိုးကို နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကြိုတင်ရယူ ထားသင့်သည်။

စီမံကိန်းများရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရယူခြင်း။

မတူကွဲပြားသောအလှူရှင်နိုင်ငံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် စီမံကိန်းများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရယူခြင်းကိစ္စများအားလုံးကို အစိုးရ လက်ထဲ၌ချုပ်ကိုင်ထားနိုင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရယူခြင်း ကိစ္စများကို ကမ္ဘာဘဏ်လိုအဖွဲ့အစည်းမျိုးက လွယ်လွယ်နှင့် ကူညီဆောင်ရွက် ပေးနိုင်သည်ဟု ဆိုလာနိုင်သည်။ သို့သော်သူတို့အပေါ်မှီခို၍ ဤကိစ္စများကို လက်လွှတ် မထားသင့်ပေ။ မတူကွဲပြားသောအလှူရှင်များ၊ အဖွဲ့အစည်းအသီး သီးကို ဆက်ဆံရန်အတွက် မိမိကိုယ်ပိုင်မူများ ရှိထားသင့်သည်။ မိမိနိုင်ငံအတွက် လက်မှတ်ထိုးလိုက်ရသည့် အလှူငွေ (ဂရန့်ငွေ) များကို မိမိနိုင်ငံအတွင်းသုံးစွဲ စေရန် စနစ်တကျစီစစ်ရမည် ဖြစ်သည်။ အများစုသော အလှူငွေများမှာ နည်းပညာ ဆိုင်ရာထောက်ပံ့ကူညီ အကြံပေးမှုကိစ္စများနှင့် ကုန်သွားတတ်ကြ သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ — သူတို့အကြံပေးဝန်ထမ်းများလစာနှင့် ကုန်သွားတတ် ပြီး၊ ဝင်လာသည့်ငွေက သူတို့ကိုယ်တိုင်ပြန်သုံးသွားသည့် အခြေအနေမျိုး ဖြစ်တတ်သည်။

လက်တွေ့အကြံပြုချက်များ

- စီမံကိန်းများရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရယူခြင်းကိစ္စများ အတွက် အစိုးရအတွင်းတွင် သီးသန့်ယူနစ်တခုဖွဲ့၍ ထားရှိသင့်သည်။ သင်၏ရှိနေသော လူသားအရင်းအမြစ်များထဲမှ ဆွေးနွေးရန်အရည် အချင်းကျွမ်းကျင်သူ၊ မိမိယုံကြည်ရလောက်သူများကို ဤဌာနမျိုးတွင် တာဝန်ပေးအပ် သင့်သည်။
- နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးနှင့် ကောင်းမွန် နီးစပ်သောဆက်ဆံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားရမည်။ အလှူရှင်အဖွဲ့ အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းထားရှိပုံစနစ်နှင့် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပုံ များကို သေချာလေ့လာထားသင့်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် သင်၏လက် ထောက်များက အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများ၏သတင်းများကို သိရှိနေပြီး၊

မည်ကဲ့သို့သော စီမံချက်၊ ပရောဂျက်များကို မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းမျိုးမှ ကူညီ နိုင်ကြောင်းသင့်ကို အကြံပေးနိုင်ကြမည် ဖြစ်သည်။

- ကူညီထောက်ပံ့မှုငွေများစီးဆင်းသွားလာနေပုံနှင့် မှတ်တမ်းများ၊ နိုင်ငံအတွင်းအကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုမှတ်တမ်းများ (Database) စနစ်တကျပြုစုထားသင့်သည်။ သို့မှသာ ထောက်ပံ့မှုငွေများကို မနစ်နာရစေအောင် လိုက်လံသိမ်းဆည်း နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့မပြုစုထားပါက လုပ်ငန်းထပ်တူဖြစ်နေသည်များ၊ ငွေများအလဟသဖြစ်ရမှုများကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- လုပ်ကိုင်နေသော စီမံချက် (ပရောဂျက်) များတွင် အရည်အသွေးမြှင့်တင်ရေးသင်တန်းများ ပါဝင်စေရေးကို အလေးထားသင့်သည်။ သင်လို အပ်ချက်များကို ပေးအပ်သောအကူအညီများထဲမှ ထပ်မံ၍အသေးစိတ်ဖြည့်စွက်ကာ တောင်းဆိုနိုင်သည်။
- လုပ်ကိုင်နေသော စီမံချက် (ပရောဂျက်) များတွင် လူများများအလုပ်အကိုင်ပေးနိုင်ရေးကို အလေးထားသင့်သည်။ အချို့သော ကိစ္စများတွင် စီမံချက်များအနေနှင့် နှေးကောင်းနှေးနိုင်သည်။ သို့သော်လူများများအလုပ်ရစေသော စီမံချက်များဖြစ်စေရမည်။ စက်များနှင့် ဆောင်ရွက်ပါကလုပ်ငန်းပြီးမြန်သည် မှန်သော်လည်း၊ မိမိလူထုများ အလုပ်မရစေပါ။ သင့်အနေဖြင့် ဤအချက်များကိုတွက်ချက်၍ ချင့်ချိန်သင့်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် သင့်အပေါ် ၌သာ တည်သည်။

အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးပွဲရလာဒ်များ၏အနှစ်ချုပ်

ဆွေးနွေးနှီးနှောဖလှယ်ပွဲတက်ရောက်သူများက မေးခွန်းများမေးရာတွင် အမျိုးသားစီမံကိန်းရေးဆွဲရာတွင် လူထုများအနေဖြင့်ပါဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လာအောင် မည်ကဲ့သို့တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ခဲ့သနည်းဟု မေးကြပါသည်။ မစ္စပဲရက်စ် ကရှင်းပြရာ၌ ထိုသို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ချက်များကို လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းထဲမှ အပြုသဘောထားရှိသူများမှတဆင့် သော်လည်းကောင်း၊ သတင်းမီဒီယာများမှတဆင့် ယခုလွတ်လပ်ရေးရလာသော အချိန်၌ လူထုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးသည် မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း ပညာပေးဝါဒဖြန့်ချိခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဟု ရှင်းပြပါသည်။ ကျေးရွာအဆင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများ၌ လူထုများကို (ဥပမာအားဖြင့် — တိုင်းပြည်၏

ဆင်းရဲနေမှု အခြေအနေသုံးသပ်ချက်ကို ရှင်းပြခြင်းအားဖြင့်) လူထုများကိုလည်း လက်ရှိ အခြေအနေနှင့်ပါတ်သက်၍ နားလည်သဘောပေါက်လာအောင် ရှင်းလင်းပြ နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် လူထုများနှင့်နီးနောဆွေးနွေးပွဲမှ ရလာဒ်များကို အစီရင်ခံစာ စာအုပ်ငယ်များဖြင့် ပြန်လည်တင်ပြပေးသည်ဟု မစ္စပဲရက်စ် က ရှင်းပြသည်။

ဆွေးနွေးပွဲတက်ရောက်သူများက လူသားအရင်းအမြစ်အရေးကြီးပုံကို သဘောတူလက်ခံကြသော်လည်း နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် တတ်သိ ပညာရှင်များအကြား ပြဿနာများဖြစ်နိုင်ပုံကို ထောက်ပြကြသည်။ မစ္စပဲရက်စ် က ရှင်းပြရာ၌ အရှေ့တီမောနိုင်ငံအနေဖြင့် တတ်နိုင်စွမ်းသော မိမိလူမျိုးတတ်သိ ပညာရှင်များစွာကို သူတို့ကိုအသိအမှတ်ပြု လုပ်ခွင့်ပေးသောနေရာ အနေ အထားနှင့် သူတို့ရသော လစာနည်းသောကြောင့် ဆုံးရှုံးနစနာခဲ့ရကြောင်း ပြောပြသည်။ ပြည်ပရောက်နေသော အရှေ့တီမောနိုင်ငံသားများစွာမှာ အစ ပထမက တိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာခဲ့ကြသော်လည်း တိုင်းပြည်၌ဆက်လက်မနေပဲ ပြန်သွားကြကြောင်း ပြောပြသည်။ တတ်ကျွမ်းသော တတ်သိပညာရှင်တဦး သည် စနစ်တခုကိုထိန်းသိမ်းနိုင်သူဖြစ်သလို အယူအဆအမျိုးမျိုးကိုလည်း လက်ခံနိုင်သော ပွင့်လင်းသူဖြစ်ကြောင်း အုပ်ချုပ်သူများနှင့်သော်လည်း ကောင်း၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် သော်လည်းကောင်း ပြေလည်အောင် ဆက်ဆံ တတ်သူများဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြသည်။ ကောင်းမွန်သော တက္ကနိုခရက် ခေါ် တတ်သိပညာရှင်တဦးကို ရှာဖွေရခက်ခဲကြောင်း ရှားပါးကြောင်း ထိုအတွက် ကြောင့် ထိုသူများကို ကောင်းမွန်ထိုက်တန်စွာ လခပေးထားရန်လိုအပ်ပြီး၊ မိမိ အတွက် အလုပ်လုပ်ပေးမည့်သူများ ဖြစ်လာစေရန် စည်းရုံးသင့်ကြောင်း ရှင်းပြသည်။

NOTE:

[1] National Council of Timorese Resistance (CNRT)

နိုင်ငံတကာမှ ဟောပြောသူပညာရှင်များ။

“မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအခြားနည်းလမ်း”
အဆင့်မြင့်ခေါင်းဆောင်များအတွက်
ကျင်းပသောဆွေးနွေးနှီးနှော်ပွဲ

နိုင်ငံတကာမှ ဟောပြောသူပညာရှင်များ။
"မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအခြားနည်းလမ်း" အဆင့်မြင့်ခေါင်းဆောင်များအတွက် ကျင်းပသောဆွေးနွေးနှီးနှောပွဲ

၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ ဇန္နဝါရီ (၈) ရက်နေ့မှ (၁၂) ရက်နေ့အထိ

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီတပ်ပေါင်းစု (NDF) ၊ ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (လွတ်မြောက်နယ်မြေ) (UNLD- LA) နှင့် ဒက် ဟမ်မားရှိုးဖောင်ဒေးရှင်း (Dag Hammarskjold Foundation) တို့မှ ဦးဆောင်ကျင်းပသည်။ အမျိုးသားပြန်လည် ရင်ကြားစေ့ရေးအစီအစဉ် (NRP) မှ ပံ့ပိုးကူညီသည်။

ဝေါလ်ဒင် ဘယ်လို
Walden Bello

ဝေါလ်ဒင် ဘယ်လိုသည် ထိုင်းနိုင်ငံ ဘန်ကောက်မြို့တွင်အခြေစိုက်သော ပေါ်လစီရေးရာ သုတေသန အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည့် (Focus on the Global South) အဖွဲ့ (တောင်ကမ္ဘာခြမ်းဒေသ အထူးပြုလေ့လာရေးအဖွဲ့) ကို စတင် တည်ထောင်သူ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဖြစ်သည်။ ထိုအရင်က ကယ်လီဖိုးနီးယားပြည် နယ်၊ အုတ်ကလန်မြို့ရှိ စားရေရိကွာနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မူဝါဒဆိုင်ရာဌာန (စားရေရိကွာ ပဌမ) အမှုဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင် ခဲ့သည်။

ပရင့်စတန်တက္ကသိုလ်တွင် ပညာဆည်းပူးခဲ့ပြီး၊ ယင်းတက္ကသိုလ်မှပင် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် လူမှုရေးဗေဒဘာသာရပ်ဖြင့် ပါရဂူဘွဲ့ ရရှိခဲ့သည်။ ဘွဲ့ရပြီးနောက် ကယ်လီဖိုးနီယားတက္ကသိုလ် (ဘာကလေမြို့) ၌ စာသင်ကြား ပေးနေစဉ်၊ ထို တက္ကသိုလ်ကျောင်းရှိ အရှေ့တောင်အာရှဆိုင်ရာ လေ့လာရေး ဌာန၌ တွဲဖက်၍သုတေသီအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။

သူသည် နိုင်ငံတကာ တရားမျှတမှု နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားမှု တွင် လူသိများထင်ရှားသော ဦးဆောင်တိုက်ပွဲဝင်သူ တဦး ဖြစ်ပြီး၊ မျက်မှောက် ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာ စီပွားရေးအစီအစဉ်အခင်းအကျင်းတွင် တောင်ကမ္ဘာဖက်ခြမ်း ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများနှင့်ပါတ်သက်၍ ဦးဆောင်ဝေဖန်နေသော

လွတ်လပ်သော တသီးပုဂ္ဂလပညာရှင်တဦး ဖြစ်သည်။ သူသည် အောက်ပါ စာအုပ်များအပါအဝင် စာအုပ်ပေါင်းများစွာကို ရေးသားခဲ့သည်။

"A Siamese tragedy: Development and Disintegration in Modern Thailand"

"ထိုင်းနိုင်ငံ၏အဖြစ်ဆိုး၊ ခေတ်သစ်ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ပြိုကွဲမှု" *(Shea Cunningham)* နှင့် *(Li Kheng Poh)* တို့နှင့်အတူတွဲ၍ ရေးသားခဲ့သည်။ (၁၉၉၉ ခုနှစ်)

"Dark Victory: The United States, Structural Adjustment and Global Poverty"

"မျှော်လင့်ချက်ကင်းမဲ့သောအောင်ပွဲ — အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အခြေခံအဆောက်အအုံပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုအစီအစဉ်နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆင်းရဲမွဲတေမှု"

(Shea Cunningham) နှင့်အတူရေးသားခဲ့သည်။ (၁၉၉၄ ခုနှစ်)

"People and Power in the Pacific: The Struggle for the Post-Cold War"

"ပစ္စိဖိတ်ဒေသပြည်သူများနှင့်အာဏာ။ စစ်အေးလွန်ခေတ်အတွက် ရုန်းကန်ကြိုးပမ်းမှု" (၁၉၉၂ ခုနှစ်)

"Dragons in Distress: Asia's Miracle Economies in Crisis"

"အထိနာကြသောနဂါးများ — အာရှ၏ အံ့မခန်းစီးပွားရေးမှသည် အကျပ်အတည်းများဆီသို့"

(Stephanie Rosenfeld) နှင့်အတူတွဲ၍ ရေးသားခဲ့သည်။ (၁၉၉၂ ခုနှစ်)

"Brave New Third World ? Strategies for Survival in the Global Economy"

"သတ္တိကောင်းသော တတိယကမ္ဘာ့ — ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစီးပွားရေးအတွင်းရှင်သန်ရေးမဟာဗျူဟာများ" (၁၉၉၀ ခုနှစ်)

"Development Debacle: The World Bank in the Philippines"

"ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အိပ်မက်ပြိုကွဲပျက်စီးသွားခြင်း။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်" (၁၉၈၂ ခုနှစ်)

"Deglobalization: Ideas for a New World Economy"

"ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းကို ဆန့်ကျင်ရပ်တည်ခြင်း။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအခင်းအကျင်းသစ်အတွက် အယူအဆများ" (၂၀၀၂ ခုနှစ်)

ရှီလာ ကိုလိုနယ်
Sheila Coronel

၁၉၈၉ ခုနှစ်မှ ယခုအထိ (The Philippine Center for Investigative Journalism) အဖွဲ့အစည်းတွင် အမှုဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူး တာဝန်ယူနေသူ ဖြစ်သည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းသည် သတင်းများကို နောက်ကြောင်းခြေခြေမြစ်မြစ် စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး သတင်းပေးပို့ခြင်းကို အထူးပြုဆောင်ရွက်နေသော လွတ်လပ်သည့်အဖွဲ့အစည်းတခုဖြစ်သည်။ စီးပွါးရေးအကျိုးအမြတ်အတွက် ဆောင်ရွက်နေခြင်းမဟုတ်သည့်၊ အစုရှယ်ယာများထားရှိခြင်း မရှိသည့် အဖွဲ့တခုဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲအဖြစ် စုံစမ်းစစ်ဆေး၍ ရရှိလာသည့်သတင်းများ၊ ဆောင်းပါးများကို စစ်ဆေးကြီးကြပ်ခြင်း၊ ဈေးကွက်တွင်း အခြားသူများစိတ်ဝင်စားပါက ဝယ်ယူအသုံးချ နိုင်ရန် ဈေးကွက်တင်ပေးခြင်း၊ စာအုပ်များ၊ မှတ်တမ်းဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများကိုကြပ်မတ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ ဝန်ထမ်း (၁၆) ယောက်ကို လက်ရှိစီမံအုပ်ချုပ်နေပါသည်။ ယင်းအဖွဲ့မှ တနှစ်လျှင် လေးကြိမ်ထုတ်ဝေသော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးသတင်းမဂ္ဂဇင်း၏ စာတည်း အဖြစ်လည်းဆောင်ရွက်နေပါသည်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်မှ ယခုအထိ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ နှင့် နီပေါနိုင်ငံတို့ရှိ သတင်းစာဆရာများအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးရသည့်၊ သတင်းပေးပို့ခြင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းများကို ပေးခဲ့သည်။

၁၉၈၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်အထိ နယူယော့တိုင်းသတင်းစာနှင့် လန်ဒန်မြို့နှင့် မန်ချက်စတာမြို့ထုတ် သည်ဂါဒီယန်သတင်းစာများ၏ မနီလာမြို့သတင်း ထောက် အဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၁၉၈၆ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အထိ မနီလာ သံတော်ဆင့် (The Manila Chronicle) သတင်းစာတွင် အထူးသတင်းရေးသားသူနှင့် ဆောင်ပါးရှင်တဦး ဖြစ်သည်။ ယင်းသတင်းစာတွင် သတင်းများ၊ ဆောင်းပါးများနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏ မျက်မှောက်ရေးရာများကို ရေးသားခဲ့သည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၆ ခုနှစ်အထိ ဖိလစ်ပိုင် မြင်ကွင်းကျယ် မဂ္ဂဇင်း (Philippine Panorama Magazine) တွင် နိုင်ငံရေးကိစ္စများကို ဝေဖန်ရေးသားသူဖြစ်ခဲ့သည်။ ဖိလစ်ပိုင်၏ နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့် ပါတ်သက်သောဆောင်းပါးများစွာကိုရေးသားခဲ့သည်။

ရှဲလ်–အော်ကာ နော့ဒ်ကွစ်
Kjell-Ake Norkquist

Dr. Kjell-Ake Norkquist သည် ဆွီဒင်နိုင်ငံ အုပ်ဆာလာ တက္ကသိုလ် (Uppsala University) မှတွဲဖက်ပါမောက္ခတဦးဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သုတေသနဌာန၏ ဌာနမှူးလည်း ဖြစ်သည်။ သူ၏ သုတေသန လုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ရေရှည်အာမခံသော နယ်ခြားမျဉ်းသတ်မှတ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး ယန္တယားအဖြစ် အသုံးချခြင်း၊ ပြည်တွင်းစစ်များပြီးနောက် ကာလတွင် လူမှုရေး နှင့်နိုင်ငံရေးအရ ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးဆောင်ရွက်ခြင်းကိစ္စများနှင့် ပါတ်သက်၍ သုတေသနပြုခဲ့သည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ်ကတည်းကပင် Dr. Kjell-Ake Norkquist အနေဖြင့် အရှေ့တီမောလွတ်လပ်ရေး ရစေခဲ့သည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်ပါတ်သက်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ အစပိုင်းတွင် နှစ်ဖက်လုံးကလူများပါဝင်သော အရှေ့တီမော လေ့လာရေးအစု တခုအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ အကြံပေးတဦးအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဆန္ဒခံယူပွဲပြီး နောက်ပိုင်းနှင့် ယနေ့ကာလတွင်မူ ပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့ကြသည့် အဓိကအင်အားစု (၂) ခုဖြစ်သော CNRT/Falintil နှင့် အင်ဒိုနီးရှားကိုလိုလားသော ပြည်သူ့စစ် အုပ်စုတို့အကြား ကြားဝင်စေ့စပ်ဖြန်ဖြေပေးသူနှင့် ဆွေးနွေးတွေ့ဆုံပွဲများ ကမကထပြုစီစဉ်ပေးသူအဖြစ် တာဝန်ယူနေပါသည်။ ထို့အပြင် သူသည် ဆွီဒင် နိုင်ငံအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းရေးတွင် မည်သို့မည်ပုံကြားဝင် ဆောင်ရွက်သင့်သည်ကို အကြံပေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးအဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက် ပါသည်။ ထို့ပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သုတေသနဌာနတာဝန်ရှိသူ တဦးအနေဖြင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသေးသော အင် အားစုများအကြား ဆွေးနွေးပွဲများကို ဆက်လက်စီစဉ် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

Dr. Kjell-Ake Nordquist သည် နော်ဝေနိုင်ငံနှင့် နီးသောဒေသတခု တွင် ၁၉၅၂ ခုနှစ်က ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ Inger နှင့်လက်ထပ်ခဲ့ပြီး ကလေးနှစ် ယောက် (Anna Lina and Carl Johan) ထွန်းကားသည်။ အားလပ်သည့် အခါ အပျော်တမ်းဂီတပညာရှင်တယောက်အဖြစ် ဝါသနာအရ ဆောင်ရွက်လေ့ ရှိသည်။

အယ်မီလီယာ ပီးယားစ်
Emilia Pires

အယ်မီလီယာ ပီးယားစ် သည် အရှေ့တီမော တွင်မွေးဖွာခဲ့ပြီး မွေးချင်း (၇) ယောက်တွင် သမီးဦး ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ် ကတည်းက သြစတြေးလျနိုင်ငံ တွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ်ခိုလှုံနေထိုင်ခဲ့ရာ တိုင်းပြည်ပြန်ရောက်သည်အထိ (၂၅) နှစ်ကြာသည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် သြစတြေးလျနိုင်ငံ လာသရူပ်တက္ကသိုလ်မှ (Latrobe University) မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ (စာရင်းအင်းပညာ) ရရှိခဲ့သည်။ ထို နောက် ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် မဲလ်ဘုန်းတက္ကသိုလ်မှ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေများ ဆိုင်ရာ ဒီပလိုမာဘွဲ့ရှိသည်။ ဝိတိုရိယခရိုင်၏ လူထု ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းဌာန (အိုးအိမ်) တွင် ပြည်သူဝန်ထမ်းတဦးအဖြစ် (၁၅) နှစ် ကြာတာဝန်ထမ်းဆောင် ခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် CNRT ဥက္ကဋ္ဌ ဇာနာနာ ဂတ်စ်မို ထံပြောင်းရွှေ့ခဲ့ပြီး ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အရာရှိတဦးအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ပထမဦး ဆုံးသော အရှေ့တီမော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကြားဖြတ်အစိုးရ၏ အမျိုးသား စီမံကိန်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအေဂျင်စီ၏ အကြီးအကဲအဖြစ်၊ ထိုအချိန်၌ ကုလသမဂ္ဂ မှ တာဝန်ရှိသူ အကြီးအကဲ မစ္စတာ ဆာဂျီယို ဗီရာ ဒီမဲလိုး (၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် အီရတ်၌ကျဆုံး) ၏ ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခြင်းခံရသည်။ အယ်မီလီယာသည် ဒုတိယ အရှေ့တီမောအသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရလက်ထက်တွင်လည်း စီမံကိန်းကော်မရှင်၏ အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ထပ်မံတာဝန်ပေးခံရပြန်သည်။ အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော အမျိုးသားတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံကိန်းကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။

လောလောဆယ်တွင် အယ်မီလီယာသည် တီမောလိစ် ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အကြီးတန်းအကြံပေး အရာရှိတဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ သူမအနေဖြင့် အမျိုးသား တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်နေမှုကို ကြီးကြပ်နေရသည့် အပြင်၊ အရှေ့တီမောနိုင်ငံအား ပြည်ပမှထောက်ပံ့မှုများနှင့် ပါတ်သက်၍ စီမံခန့်ခွဲ မှုများ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေရသည်။

■ ■ ■ ■ ■

Preface

A democratic Burma - that is what we struggle for. We want democracy, we want peace, and we want human rights to be respected in our country. The most apparent hindrance to this vision is the dictatorship of the military junta. Burma has been ruled by the military for forty years. Forty years of brutal oppression and extreme poverty.

The movement working for a democratic Burma is large and diverse, but united in the struggle for democratic change. The regime will fall one day and the power will once again be in the hands of the peoples of Burma. This may take several years, but it may also happen very soon. When this day comes we have to be prepared to take this unique chance to shape a new society based on the visions and beliefs of the peoples of Burma.

At that point we will stand before a new set of challenges and new kinds of massive pressure will be put on our country. Not being prepared for this, not already having a plan for development at this point, might lead us to a situation where the majority of the population is alienated from the political process once again. Years of struggle might have been in vain. We may suddenly find ourselves in a situation where foreign companies control our natural resources, thereby controlling our exports. We may find ourselves highly indebted to international financial institutions, forced to abide by their rules and in effect handing over sovereignty to them.

Preparations have to start now. A participatory process needs to be built right away to begin the formulation of development strategies that are based on the thinking of the Burmese, our own particular desires, visions, aspirations and hopes - not on the models of northern countries and international institutions. We have the benefit of being a late-comer. We have a unique opportunity to learn from other countries' mistakes and successes, and decide on our own way from the very start.

A seed has been planted for this process to grow. This report is part of a project called Another Development for Burma which aims to highlight some of the crucial choices that we will have to make. Choices that will have a long-lasting impact on the future of our country. These are issues that are of immediate concern - as urgent as our daily struggle for democracy and change of regime.

The project has a broad base in the Burmese democracy movement and is so far organised by the National Democratic Front and the United Nationalities League for Democracy - Liberated Areas, through the National Reconciliation Program. We are grateful for the collaboration with the Dag Hammarskj?ld Foundation in this process, and would also like to thank all other friends of Burma around the world that are contributing. We hope that this report will stimulate discussions on development issues that will spread among Burmese both inside Burma and in exile.

To find our own path will not be an easy task. The post-transitional challenge may very well be as demanding as our immediate struggle to bring about the fall of the regime. To be truly democratic and to be sustainable, this process must be as inclusive as possible, incorporating people from all sectors of society. We must all take on this challenge.

David Taw
Chair, Seminar coordinating committee

Introduction

This document contains summaries of the presentations delivered at a high-level seminar for the leadership of the Burmese democracy movement. It was held in Mae Sod, Thailand, on 8-12 January 2003, and organised by the Dag Hammarskjold Foundation together with the United Nationalities League for Democracy-Liberated Areas (UNLD-LA) and the National Democratic Front (NDF) and in collaboration with the National Reconciliation Program (NRP).

The seminar was the first in a series under the title of 'Another Development for Burma'. The purpose of the seminar series is to present alternative perspectives on development and to give participants an opportunity to discuss important development issues beyond the immediate liberation struggle.

The seminar was attended by more than 30 participants, including international resource persons, Dag Hammarskj?ld Foundation staff, NRP coordinators and organising committee members. The following resource persons were invited to the seminar: Kjell-Ake Nordquist from the Department of Peace and Conflict Research at Uppsala University, Walden Bello from Focus on the Global South in Bangkok/Manila, Sheila Coronel from the Philippine Center for Investigative Journalism (PCIJ) in Manila and Emilia Pires from the Ministry of Planning and Finances of East Timor.

The seminar was structured around presentations and discussions on the nature of democratic transition, the role of the media in strengthening democracy and public participation, and globalisation and economic development. The East Timor experience during transition and the post-transitional period, especially in dealing with international institutions, was given special attention.

The seminar was facilitated and chaired by Dr Chao Tzang Yawnghwe (NRP), Teddy Buri (MPU) and David Taw (NDF).

The lectures were translated into Burmese by Dr Naing Aung, Nyo Ohn Myint and Dr Lian H Sakhong.

The presentations delivered at the seminar were: Kjell-Ake Nordquist: *Priorities in Transition and Post-Transitional Challenges;* Walden Bello: *International Institutions, Transnational Corporations and Globalisation: Future Challenges and Alternative Perspectives;* Sheila Coronel: *The Role of Media in the Struggle for Democracy, the Role of Media during Transition and the Right to Know;* Emilia Pires: *Strategies for Development: Experiences from East Timor.*

The views expressed in the presentations are those of the resource persons and participants and not necessarily the views of the Dag Hammarskjold Foundation. The summaries have been made at the Dag Hammarskjold Foundation and are based on tape recordings made during the seminar.

The Dag Hammarskjold Foundation and 'Another Development'

The Dag Hammarskjold Foundation was founded in 1961 after the death of Dag Hammarskjold, the second Secretary-General of the United Nations, preceding U Thant of Burma. For more than 30 years it has worked in the area of alternative development, with the aim of examining mainstream development patterns and of highlighting perspectives and solutions from, in particular, the South, the Third System (civil society) and marginalised groups. By bringing together people from different backgrounds, the Foundation's seminars seek to inspire alternative and innovative thinking on a broad range of issues.

The concept of 'Another Development' was formulated in the Dag Hammarskjold Report *What Now: Another Development.* This document was the main result of the 1975 Dag Hammarskjold Project on Development and International Cooperation, in which 120 leading policy-makers and scholars were involved. The report was submitted - as an independent contribution - to the Seventh Special Session of the United Nations General Assembly and published in six of the world's major languages.

'Another Development', it was concluded by those involved in the project, 'is people-centred, geared to the satisfaction of basic human needs for all - both material and, in its broadest sense, political; it is self-reliant, endogenous, ecologically sound and based on democratic, political, social and economic transformations which alone will make possible the attainment of the other goals. Another development also encompasses the search for societies overcoming discrimination of any kind - be they social, sexual, ethnic or economic. It is a participatory and pluralistic process.'

Since *What Now,* the Foundation has concentrated on attempts to develop a wide range of alternative development

strategies. These strategies have been elaborated in the Foundation's seminars on health, education, science and technology, genetic resources, biotechnology, information and communication, international monetary policy and disarmament. Much of these elaborations are reflected in the Foundation's biannual journal *Development Dialogue*, available free of charge on the web (www.dhf.uu.se).

Current focus

Currently, the Foundation is focusing its activities on three projects areas:

- The *What Next* project, which aims to take stock of the major trends in the 30 years since *What Now* and, more importantly, to contribute to the identification of new threats and challenges, the refinement and formulation of new alternative visions and the exploration of innovative strategies for change.
- A series of seminars exploring the social and environmental implications of new technologies such as nanotechnology (a first international seminar was held in 2001, followed by regional seminars during 2001-2003).
- The seminar project Another Development for Burma, jointly with the Burmese democracy movement, which aims to stimulate critical discussion on alternative development strategies for a future democratic Burma.

Summary of presentations

Priorities in Transition and Post-Transitional Challenges

Kjell-Ake Nordquist of the Department of Peace and Conflict Research at Uppsala University

Priorities in Transition and Post-Transitional Challenges

Kjell-Ake Nordquist of the Department of Peace and Conflict Research at Uppsala University

The first part of the presentation gives an overview of priorities and challenges in transitional periods in general. The second part poses some of the challenges that are common in post-transitional periods, such as the question of responsibility, war reparation and rehabilitation. The last section contains a summary of the group discussions.

Priorities in transition

Every conflict has three components. These are *conflict issues, conflict behaviours* and *conflict attitudes*. They can influence each other, for example when we have a military operation (conflict behaviour), which may influence the other components by creating hardened attitudes, thus constructing a vicious circle. In order to break the vicious circle we can act to change any of the components. For a transition to take place we need change in all three components. A transition period is defined here as the period between the first establishment of a change order, when the main actors have decided on change, and the establishment of the new order, for example a new constitution.

When we speak of priorities in transition, priorities are generally identified for three different reasons: They can be things that you do just because they are necessary and/or logical. Secondly, priorities can be normative, based on judgement or ideology. Thirdly, priorities can be based on limited resources, e.g. lack of people, limited competence, or economic constraints.

A structural view of transition dimensions

Most societies can be seen as having three structural levels: the top, the middle level and the grass roots. Each of these levels

has its leaders. The middle-level leaders are strategically placed, they represent a group that provides the basis for recruitment to the top leadership, and they have access to both the top leaders and the grass root leaders. The middle-level leaders are a natural link between the top and the grass roots. Grassroot leaders make up the group with credible access to the majority of the population, a critical function in a democratic society. All three levels are affected by a transitional process and should of course be part of it. Thus, movements such as the Burmese democracy movement need to address all three levels. It seems important that the democracy movement, being both inside and outside Burma, has connections with all levels in Burma since transition will take place at all levels of Burmese society.

Another challenge is to coordinate actions at all three levels. For the grass roots and middle levels to be inspired and optimistic about general developments they need information about top-level developments. A strategic decision for a movement is whether to choose to work from a 'bottom-up' perspective or to try to have direct access to the top level; or to work through both approaches.

When are counterparts likely to start negotiating?

In a conflict situation the concept of a *'hurting stalemate'* is used to describe a stage at which parties are likely to start negotiating. If the counterpart is facing increasing costs by maintaining the status quo and at the same time cannot change the situation to its advantage, it is a favourable time for a rational counterpart to change its behaviour from violence to negotiation.

Ending a protracted civil war: a textbook example

The most critical dimensions of societies in a transitional period are the *security* and *political* dimensions. Several aspects of transition relating to these dimensions may in theory look well ordered. The first aspect reached in transition is the *fundamental*

agreement. At the political level this means that the main political actors have agreed that there needs to be major change. The talks preceding the fundamental agreement are usually a crucial task. For these talks to bear fruit it is vital to consider who the main actors to be party to a fundamental agreement are. The rule of thumb is that anyone who could break the agreement should take part in forming the agreement. On the security level the fundamental agreement should mean that cease-fires are in place everywhere. If there is no security, people feel unsafe and might pull out of the process.

The second aspect in a transition period is the *preparation for a new government*. At the political level this usually leads to some kind of transitional governmental structure. At the security level it usually includes the recruitment and training of a new police force and army.

The third aspect of a transition period is the *establishment of a political structure:* elections and the adoption of a new constitution. On the security level it involves the establishment of new security forces, e.g. police and army.

The fourth aspect of a transition period concerns the *institutionalisation of new political structures.* Here, the political dimension involves the creation of new government agencies and institutions while the security dimension involves the professionalisation of the new security forces through training and education.

The fifth aspect of the transition is *social and political trust-building.* Politically, this requires an examination of whether or not the new structure is free of corruption, and whether or not it is treating citizens fairly and equally. On the security level it is important that the new security forces respect human rights and that the legal system is independent of the political system.

The final question for building trust in a society concerns how the past can be understood: how to interpret the *common history of suffering?*

Three challenges in the process towards transition

- Are all organisations that have an interest in change and democratic development part of the movement for change and democratic transition? Or are any of them 'free riders'? If so, how to deal with them?
- Strength in the struggle is created by the unity that comes from being together in the struggle. When a movement - in particular an umbrella movement - comes close to achieving its goal, there is a risk of disagreement about when to break up. Collectively identifying in advance what needs to be achieved before breaking up, and sticking to that, gives the movement maximum strength right up to the last moment of the struggle.
- A country needs a non-political space for self-reflection. In transition processes perspectives are easily lost and other groups' views forgotten. But some issues are of national rather than of group/ethnicity interest and should be discussed as such. A 'Forum for Dialogue' can be effective in sorting out problems before they become serious political troubles.

Post-transitional challenges

Transition in Burma is something we, who want to see change in Burma, look forward to. This is an inside perspective. From the outside, a transitional period is looked upon very cautiously as a period of uncertainty. The transition period should ideally be relatively short; it should not become the 'normal' condition. We will now look at what happens after the transition period and what major tasks a government will face then.

Normalisation

The international community will gradually de-prioritise your case. In order to avoid conflict when resources are

decreasing, one requirement is to agree on priorities as early as possible. Equally important is to develop internal strategies as well as good relations with the international community and donors in preparation for the shift towards regular aid co-operation. The new government of Burma will have to live on its own financial basis, and now is the time to test this basis. The post-transition period is also when Burma should ensure that space for it is created within the community of international institutions; this will involve deciding on its positions and creating a unique identity among the countries dealing with these institutions.

War reparation

There will be a need to deal with the modern history of Burma and its impact on society. This is not really a part of the transition process because it takes years and years, and is thus essentially a post-transition challenge. Yet, early on it is important to prepare for such challenges as:

- Bringing back refugees and internally displaced persons.
- Rebuilding the infrastructure.
- Dealing with the psychological and social stress caused by violence and the armed struggle.
- Reintegrating soldiers in society.

The former soldiers in the liberation army have usually been away from home for several years and have sacrificed much in their struggle. On a personal level they suffered greatly for this, and may lack education, job training, etc. They have a high moral standing, but at the same time they are unprepared for normal life and lack skills. If this group is not supported it will be a problem. It is easy for them to take up arms again.

The issue of responsibility

We said earlier that the three common components of conflicts are conflict issues, behaviour and attitudes. These are to be dealt with through various ways of conflict resolution,

management of security issues in all parts of society, and the building of social trust. One question related to building social trust, which will come up during and after transition, is surely 'What happened?' Who will write the history of Burma? Will there be one common history book for all the peoples of Burma or a different one for each separate state?

Maybe the most difficult question that arises is the question of responsibility. Is anyone responsible for what happened? There will be international views on responsibility, and maybe also internal views. There are several ways of dealing with the question of responsibility, social trust and reconciliation. Depending on whether a 'high' or 'low' moral focus is chosen, and a 'high' or 'low' legal focus, four different approaches can be outlined

Moral focus	*Legal focus*	
	Low	High
Low	Amnesty (e.g. Latin America)	Social pardon (e.g. Mozambique)
High	War crime tribunal (e.g. former Yugoslavia)	Truth commission (e.g. South Africa)

Amnesty: In Latin America, amnesty has often been granted. Before an outgoing government has handed over power, it has often been decided that no one can be brought to court on the grounds of alleged responsibility.

Social pardon: an approach chosen by some African countries, e.g. Mozambique. How could the children that were recruited as soldiers be reintegrated into their villages? They were brought back through a process of social pardon. A legal process was not relevant in their societies.

War-crime tribunals: an approach currently adopted in Europe in relation to the wars in former Yugoslavia. This is a legal process only, and includes no dimension of morality, social pardon or forgiveness.

Truth commission: a process similar to the one undertaken in post-apartheid South Africa. This is an attempt to combine morality and legality, the idea being: 'If you tell the truth and take responsibility you will be granted amnesty and not be brought to court'.

Which choice to make is really at the heart of each country's minds and traditions, although ideally international law should be universal and express clear opinions on responsibility. The question of responsibility has to be handled in such a way that it does not threaten the overall process. There will be a need for compromise; and what we are talking about at this stage could be described as *transitional justice.* Democracy is the fundamental issue; other aspects should not be allowed to harm the democratisation process.

Summary of group discussions

One group discussed the need to formulate a common anti-military strategy accepted by all opposition groups. There needs to be increased international pressure: efforts should focus on creating more space for political parties inside Burma to be operative. The international community needs to be convinced that the military regime is not capable of governing Burma. The military regime must be weakened through economic and diplomatic sanctions, as well as increased military activities from armed opposition groups. Lobbying at the UN should aim to elevate the Burma issue to the Security Council level. One proposal on how to create a widened space inside Burma was that the leader of the opposition could come up with specific areas for dialogue, and thus force the State Peace and Development Council to react to her specific suggestions.

The proposal of the UN Special Envoy on Burma for a 'National Convention' can be viewed as an opportunity for an offensive measure. Instead of thinking only of the former, failed National Convention, why don't we, the opposition, come up with a proposal for how to prepare for and proceed with a new Convention? It would put the ball in the right court.

On the normalisation of economic life in a democratic Burma, all groups held the view that the economy needs to be agriculture-based. In addition, ecologically sound tourism can be promoted and investment from abroad invited. Burma is still rich in natural resources, from which income for the state can be generated. Burma will probably be a recipient of bilateral aid and loans. The current taxation laws also need to be reviewed and amended. Foreign taxation experts and government officials could be invited to come and help set up the taxation system.

International Institutions, Transnational Corporations and Globalisation: Future Challenges and Alternative Perspectives

Walden Bello, Focus on the Global South,
Bangkok and Manila

International Institutions, Transnational Corporations and Globalisation: Future Challenges and Alternative Perspectives

Walden Bello, Focus on the Global South, Bangkok and Manila

The first part of the presentation concerns the global economic system and the globalised economy. The second part gives a brief description of the history and structure of the main international financial institutions - the International Monetary Fund (IMF), the World Bank and the World Trade Organization (WTO) - and of the Association of South East Asian Nations (ASEAN). The third part of the presentation outlines a possible alternative path for the development of Burma. The last part contains a summary of the group discussions.

The global economic system: main characteristics and weaknesses

The last 50 years of international politics are commonly divided into, first, the time of the Cold War, and, then, the post-war period from 1989 onwards. However, in terms of the global economy, the same period can roughly be divided into the *'pre-globalisation era',* from the late 1940s until around 1980, and the *'era of globalisation'* from 1980 up to today. A general description of the pre-globalisation era would be an era of national capitalism under the hegemony of the United States. The pre-globalisation economies of the North, or the 'developed' countries, can be seen to have the following characteristics:

- Dominance of monopoly capital.
- A strong role for state regulation in terms of governing the market.
- Social compromise between labour and capital.

In the case of developing countries, one term coined to describe these economies is *'state-assisted capitalist regimes'*. Several major characteristics can be identified:

- The dominant classes in society were the landed elite and a financial and commercial bourgeoisie, allied to northern capital.
- The economies were undertaking import-substituting industrialisation: this was production in order to fulfil domestic demand, controlling imports through high tariffs and strict quotas.
- Whatever the political colour of government, the State was very important in all dimensions of economic life, from production to exchange and distribution.

Turning to the era of globalisation, from around 1980 onwards, the main characteristics are:

- Rapid liberalisation of international trade and dismantling of protectionist walls around national industries.
- Rapid liberalisation of financial flows: lifting of barriers restricting financial flows.
- Liberalisation of flows of direct investment.
- Continuing very tight restrictions imposed on the mobility of labour.

In developing countries in particular, this liberalisation of trade, financial flows and investment took place under what were called programmes of *structural adjustment*. Structural adjustment took place both in the North and the South. In the North it was known as Reaganism/Thatcherism - dismantling the role of welfare state to move the state away from an interventionist role and to end the compromise between labour and capital to the advantage of capital. In the South structural adjustment of state-assisted capitalist regimes was made possible by the debt crisis of the early 1980s. Many of them could not

service their loans due to the excessively heavy borrowing that had taken place in the 1970s and needed access to international financial institutions for assistance with repaying the commercial creditors. The US, working through the IMF and the World Bank, demanded far-reaching reforms in these economies before they could gain access to new money. These structural adjustment reforms had three main components:

- Drastic liberalisation of trade.
- Drastic de-regulation in an effort to minimise state intervention in production, exchange and distribution.
- Moving of economic activities that previously belonged to the state sector to the private sphere, through the dismantling of state enterprises.

It was the weakest regions in the South - Africa and Latin America - that suffered most from structural adjustment. This period in Africa and Latin America was marked by economic stagnation, rapidly increasing inequality and growing proportions of the populations falling below the poverty line.

One area of the world was an exception to this process: East and Southeast Asia, the so-called 'Tiger economies'. The structures of these economies were similar to those of Latin America, characterised by state intervention and protectionism. In addition, however, the Tigers had launched an export drive, heavily subsidised by the governments. The Tigers were aggressive exporters of labour-intensive products and later also of capital-intensive manufactured goods to the Northern markets. There came a backlash on the Tigers with Northern economies imposing increasing restrictions on imports from East and Southeast Asia. The reason the Tigers managed to resist the pressure to undergo free market reforms in the 1980s was mainly due to the inflow of Japanese capital. The increased comparative value of the Japanese yen in 1985, after the US and its European partners had forced Japan into revaluation of the currency, had made it expensive for Japanese companies

to produce at home and made them turn to the relatively cheap labour available in China, Taiwan and South Korea.

In 1990 the level of Japanese investment was tapering off; at the same time in the North, due to developments during the Reagan and Thatcher era, there were large capital flows and speculative funds seeking quick and great short-term profit. Owing to the pressure exerted by these funds, as well as the US treasury and the IMF, governments in Southeast Asia de-regulated or minimised state intervention and removed regulations on the inflow of capital. Between 1994 and 1997, 100 billion dollars of speculative capital flowed into the region and into sectors such as real estate, the stock market and land. Large sums were concentrated in a very few sectors, creating over-supply, which led to the collapse of these sectors. There was an economic imbalance and investors panicked. In the summer of 1997, currency speculators took advantage of the situation in order to make huge profits: 100 billion dollars left the region, leading to economic collapse. Borrowers could not repay their loans and instead the governments had to nationalise, and take over, their loans. The governments lacked resources to do this, so the IMF came up with 'rescue packages' containing similar structural adjustment reforms as earlier imposed on Africa and Latin America. The one area of the world that had hitherto escaped structural adjustments was brought into line.

Globalisation and liberalisation are often discussed in economic language, with the claims made that left alone the market will manage the distribution of wealth to all and lead to more prosperity. It is important to realise, however, that this is really an ideological argument. Whose interests are served by the ideology?

International financial institutions: how do they function and what is their impact on the South? IMF, World Bank, WTO and ASEAN

International Monetary Fund (IMF)

The initial function of the IMF in the post-war period was to make rates of exchange between different currencies stable. This system was based on the value of gold, thus linking the value of the dollar (in effect the world's reserve currency) to a certain volume of gold. In 1972, US President Richard Nixon cut the link between the dollar and gold and inaugurated a world of freely floating currencies. The IMF lost its original function but acquired a new role. Countries importing more than the value of their export have current account deficits and have to borrow money from the outside banks or international institutions. The IMF would make sure developing countries maintained discipline over trade or currency accounts. The IMF could take up this role because of its ability to make emergency stability loans.

In the 1980s the IMF expanded its range of activities to become the main implementing agent of comprehensive structural reform, pushing for liberalisation, deregulation and comprehensive privatisation. Structural adjustment went to the very core of the way societies function, requiring fundamental micro- and macro-economic policy changes.

In the 1990s the IMF acquired yet another major function after pressure from the US government: the deregulation of capital, i.e. comprehensive capital liberalisation, capital account liberalisation and removal of restrictions on flows of capital.

World Bank

In the 1950s the World Bank was changed from a reconstruction agency for war-torn Europe into a development agency

through which resources would flow from North to South. In the World Bank the North has majority control due to a system where voting power is based on capital subscriptions to the Bank.

In the late 1960s and 1970s there was a huge expansion in the aid budget of the World Bank as it took on comprehensive projects for development. Since most of this aid was channelled through governments, right-wing, free-market proponents who came to power in the US in the 1980s began to question the World Bank - some even wanting to abolish it - because it was seen as strengthening states and creating opportunities for socialism. In the end the Bank was 'saved' by the introduction of structural adjustment programmes, which allowed it to change its role and become a force for liberalisation.

World Trade Organization (WTO)

The WTO was supposed to have been created as long ago as 1948 but did not come into being until nearly 50 years later, in 1995. In the meantime the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) was in existence but with weak powers of implementation. In the early 1980s when the US economy had become more dependent on trade and needed export markets, the idea of a stronger organisation for governing trade was revived. In an eight-year process of negotiation - called the Uruguay round - the WTO was created. Under the WTO quantitative restrictions were outlawed and had to be transformed into tariffs.

The WTO covers wide areas, including trade in agriculture and trade in services (from providing water to education services). It also goes beyond trade into so-called trade- related issues, such as:

- Trade-related investment measures (TRIMs).
- Trade-related property rights (TRIPs).

According to the TRIMs agreement it is no longer possible to set up local content quotas in the process of industrialisation. The TRIPs agreement aims to control the spread of technology (especially to countries in Asia) by enforcing strict patent rules. TRIPs is outlawing industrialisation by imitation. It is revolutionary because it restricts the natural spread of knowledge.

From the point of view of developing countries the agreement on agriculture is the most important. It is highly protectionist of European and US markets while opening up the markets of developing countries to dumping of agricultural surplus.

The WTO is supposed to be governed on a 'one country, one vote' basis. Decision-making in practice is limited to the four big powers plus another 18 countries. Only a few countries are invited to the so-called 'green room process' where the actual negotiations take place.

ASEAN

The tragedy of ASEAN is that the economic project is always subordinated by the political. It was built as an anti-communist organisation. There are underlying strategic differences within ASEAN. Some countries (Indonesia, Malaysia) have seen the creation of free trade among ASEAN members as a model for recreating the previous 'Tiger' system among ASEAN members, while others (e.g. Singapore) have seen it as a prelude to international free trade. The regional integration project of ASEAN has seen the creation of AFTA (the Asia Free Trade Area) but there is currently no real effort to make AFTA a working reality.

An equally fundamental problem is that the people do not feel part of the project. ASEAN remains the project of the political and technocratic elites and has not been democratised. While ASEAN has been wasting time, other regional projects have come into being and China has become an economic

powerhouse at the global level. The question for ASEAN countries is: are we turning into a dumping ground for China's produce? A regional economic institution such as ASEAN is needed; but without drastic reform ASEAN will remain useless.

An alternative path for Burma? What are crucial choices to make?

Burma has the advantage of being 'late' on the scene. It is important to examine the development model that has been imposed on the countries of the South for the last 25 years:

- Globalised production. Southern countries' economies are being drawn into global systems of integrated production and integrated markets.
- Neo-liberal policies - liberalisation of trade, deregulation and privatisation.
- Export orientation. Export markets rather than domestic demand drive production.
- Foreign-capital dependency. Foreign capital is seen as the strategic factor in development.
- The problem of debt. The dynamics of export-oriented neo-liberal growth have made these economies heavily indebted to the IMF, the World Bank, commercial banks and private speculative funds.
- Dependency on natural resources. Southern countries are forced to focus on the extraction of natural resources since this is an area where they are supposed to have comparative advantage.
- Labour-intensiveness. Industrialisation is focused on labour-intensive areas such as manufacturing. These economies have also become exporters of labour to regions that lack labour but are capital-rich.
- The subordination of agriculture to industry, and of rural areas to urban areas. The idea is 'industry first', leading to stagnated agriculture.

The question to pose is: do we want to recreate this structure in the future Burma? Planning must be the central activity of the authorities of a developing country. First we must decide what the objectives of economic policies should be. Equity? The preservation of community? Achieving a pattern of development that is not disruptive? Balanced development?

Planning means using the market as a tool that is controlled and subordinated to fundamental values and objectives. Economics is an intensely political process, determining who gets what, how, and why. Economics used to be called political economy. Economics today has become a highly mathematical, theoretical practice. Economic collapse occurs because, not realising the highly political nature of economics, we have put economists in charge! There are some key issues on which the political leadership must arrive at some decisions:

- The balance between market and state.
- The balance between agriculture and industry. Should agriculture be the lead industry?
- Asset and income redistribution.
- Trade policy for development and industrialisation. Should you use tariffs and quotas to promote your industry? Remember: if you do you will be in conflict with the WTO.
- Subsidiarity: making production stay at the local level when this is possible, in view of the continuing importance of decentralised production.
- Ecology and community. Putting development ahead of ecological equilibrium is short-sighted; if you do, it will destroy your development.

For Burma in particular:

- How should production take place in a federal union? What sorts of economic co-operation, technical co-operation, trade relations should be in place to ensure that some parts of the union do not develop at the expense of others?
- How will a democratic Burma relate to multilateral agencies such as the WTO, IMF and World Bank?

Summary of group discussions and questions/comments

Participants raised the question of how land and property can be integrated in the national economy. Walden Bello argued that this issue was related to that of 'ownership' in the economy. The most common systems of ownership are state ownership and management, and ownership by private corporations, transnational corporations, cooperatives and the community. All these systems can be integrated into the economy. The issue is how to organise it, how to make political decisions about the extent of the role that each system should be allowed to take, and how to legislate in this regard.

Participants asked for more information about how to balance agriculture and industry and about the characteristics of agro-based industrialisation. According to Walden Bello, the development of agriculture, land reform and income distribution are key issues. A question is how to sustain this as a stimulus for industrialisation. Creating demand will not do it alone; at some time there is a need for huge sums of investment capital. One way of acquiring capital is through foreign capital - borrowing - which will get you into debt. Another is to establish efficient taxation practices, with taxation gathering income and transforming income into investments. This looks the best solution, but you will need to tax everybody, including the rich. Asian states have generally been unable to follow effective taxation practices.

The Role of Media in the Struggle for Democracy, the Role of Media during Transition and the Right to Know

Sheila Coronel, Philippine Centre for Investigative Journalism

The Role of Media in the Struggle for Democracy, the Role of Media during Transition and the Right to Know

Sheila Coronel, Philippine Centre for Investigative Journalism

The first part of the presentations concerns the role of the media in fighting for change, with examples from other countries in South-east Asia. The second part concerns the role of the media in the post-transitional situation. The third part is about the Right to Information. Practical advice and examples of information and media legislation and media codes of conduct are given in the fourth section. The last section contains a summary of the group discussions.

The Role of Media in the Struggle for Democracy

All forms of authoritarian rule have a monopoly of power and information. Such a monopoly can be in the hands of a junta or an individual - a dictator - who decides what information citizens should be given. The fall of dictatorships starts with a fragmentation of power and information control. Increasingly there will be groups in society challenging the dictatorship's control of information. We have seen this transition both in Indonesia and in the Philippines, where the seeds of a free press were sown before the fall of dictatorships. Repressive governments hold on to information because once people have information, once it is shared, governments are in real trouble. Information allows informed discussion and debate. People know what is going on in their country and they can then debate and oppose what the government wants them to do. Information makes possible active citizen participation and inspires people to organise themselves for collective action.

There are several ways in which authoritarian regimes control information:

- Censorship and other laws restricting media freedoms and the freedom of citizens to obtain information.
- Ownership of newspapers, TV and radio stations and other information outlets.
- Restricting citizens' access to information media.
- Information ministries that keep a close watch on the media and instruct them as to what should be reported.
- Intimidation, imprisonment and murder of recalcitrant journalists, writers, artists and other citizens, and the banning of books, other publications, television and audio programmes, etc.

In Southeast Asia the press and other media have played a key role in both anti-colonial and pro-democracy struggles by:

- Exposing the excesses and abuses of ruling regimes, talking about corruption and abuses of human rights.
- Promoting alternatives to the ruling government.
- Publicising the successes of social and political movements challenging the regime, strengthening the opposition by persuading other people to join.
- Keeping members of the opposition in touch with each other and with their membership and constituencies.
- Providing outlets for the anger of citizens, especially in interactive media like websites and call-in programmes. People can also express their anger at the media.

Lessons learnt from Indonesia, the Philippines and Cambodia

- Free and democratic media do not automatically emerge during the transition just because you change regimes.
- Democratic institutions emerge much more easily if free media help inspire debate and develop public opinion.
- Independent media can only emerge and be a positive force if the community support and value the media's role. For example, in Cambodia there was little community support

for a free press. People were more concerned about survival and it mattered little to them whether the press was free or not.

The role of the media during transition

Transition periods are usually very fragile; this is the time when the balance of power that will emerge in society is decided. During this period the media plays a very important role in providing information about the transition mechanisms, what is taking place and how the various sectors of society are working together. It also plays an important role in educating the public on such issues as citizenship, asking questions about their rights and obligations as citizens of a democracy. The media is important in educating the public on the new structures of government, on new ways of participating in decision-making and new ways in which government is trying to relate to people.

The media is a watchdog of the government even at this early period, asking whether the new government is doing a good job in setting up new structures that could allow, for example, the maximum participation of citizens, and whether the new policies being implemented are the right ones? During transition the media should also already be giving various sectors of society - such as the different ethnic groups, and women - the sense that their views are represented in the public sphere. In transition it is important to build trust among groups in society. The media should help the different groups to communicate, settle their differences and be reconciled to each other.

There have been cases where the media has been a negative and destructive force, going against the project of building democracy. One way in which the media can create divisions in society is through hate speech, pitting one group against another, reinforcing historical prejudices and encouraging people to fight rather than overcome their differences.

Another way in which the media has been a destructive force is by keeping certain groups out of discussions taking place in the public sphere, e.g. continuing to exclude groups that have traditionally not been represented or allowed a voice in the media. These may be indigenous peoples, in the case of countries where there is a very strong centre. If the sentiments of these excluded groups are not heard in the media or are not taken up in the public sphere they may resort to destructive, even violent action so that they are heard. Sometimes, too, the media supports groups that are anti-democratic. For example, the remnants of the military in Burma can still supports newspapers and radio stations that aim to destabilise the new regime.

Sometimes, because of lack of professional training or the need to sell newspapers, the media provides incomplete, sensationalised or wrong information that adds to confusion in society. The transitional period is usually a time where there are so many rumours and so much uncertainty, which the media can help fuel.

The right to know and the right to information

The right to know is a right belonging to individuals, not something that governments should choose to give or withdraw as they please. It is part of the universal declaration of human rights along with, for example, the right to free speech and the right to life. Primarily, it concerns the right of citizens to be informed about the activities of government, whether those activities are in the past, in the present or being planned for the future. Increasingly, many democratic states around the world recognise the right of citizens to be informed. They see it is a valuable right not only for citizens but also for themselves. That is why there are now 44 countries that have a 'Freedom of information act' or laws guaranteeing access to information.

Democratic governments are recognising that providing access to information helps them govern well. If citizens know how the government budget is being spent and how much

should go to each district, they can see for themselves whether public funds are indeed being used for the purposes for which they were intended. Unless people know they cannot watch what government is doing.

Information also allows for intelligent discussion and debate. If people don't have the facts the level of 'discussion' will consist mainly of ill-informed attacks and the exchange of biased views. If people are armed with facts, public discussion can be more intelligent. There can be sober debate about what, for example, should be the priorities of a society. In this sense information empowers citizens.

The right to information also helps protect other rights, such as land rights or the right to free expression. Without the right to information, enforcement of other rights is difficult. To take the example of land rights: there are many displaced farmers in the Philippines and, as in Burma, many of these don't possess the papers enabling them to prove that a particular piece of land is theirs. Unless they know that there are laws, that they can take their case to the courts, and that there are other ways in which they can assert their right to their land, they cannot act on their rights. So the right to information is often a precondition to the exercising of other rights.

Several multilateral institutions, including the World Bank, the IMF and the Asian Development Bank, are promoting the right to information on the grounds of economic efficiency. They claim businesses work better in a free market if there is also a free market of information.

Mechanisms to ensure access to information

There are several ways of ensuring access to information and promoting a free press in the democratic regime to be established. The examples given below are based on experiences from other countries in Southeast Asia that have undergone a democratic transition:

- Reforming the constitution so that it allows for the recognition of the right to information.
- Reforming the existing laws, discarding the repressive laws of the former regime and making new laws guaranteeing a free press and the right to information.
- Reforming the structure and organisation of the media.
- Reforming the bureaucracy so that it becomes more open and collects and organises information so that it is easily accessible and eventually made available to citizens.
- Reforming the courts to ensure they uphold the right to information. The right itself is nothing if you cannot seek protection for that right in the courts.
- Reforms aimed at empowering civil society. Who will exercise the right to information? It is not just the media but also ordinary citizens, community groups, NGOs and social movements that will have to demand information.

Limitations on the freedom of the media

Burma has a legacy of repressive laws, including laws to restrict flows of information and freedom of speech, dating back to the colonial era. It will be tempting for a new government to retain some of these laws - tempting because the situation will probably not be stable and a new government may want to retain some of them as a protective measure. It is important to know that legislation all over the world recognises the right of the state to protect itself, and the rights of individuals. Existing liberal legislation allows for the former as long as a threat to the state is imminent. Rights are not absolute. The only guideline is that the limitations on individual rights need to be very specific rather than broad so that they are not abused. Examples of such limitations are:

- Protection of legitimate national security interests. This is valid if the security of the state is threatened and the threat is imminent.
- Withholding information if it may affect law-enforcement activities.

- Protection of privacy and individual reputation.
- Prevention of public disorder.

Guidelines for access to information legislation

- Information access should be applied to all public institutions. Most countries have exceptions; for example, in Thailand there is a 75-year ban on information about the royal family. But these exceptions should be kept narrow.
- Access should be not just to government records but also to government proceedings and to institutions such as the courts. There should be access to information on institutional processes.
- Access to information also means there should be reasonable costs involved - for example, when people need to make photocopies of relevant material.

Legal reforms needed to ensure the free flow of information

- To dismantle mechanisms of information control of the previous government.
- To enact a new regulatory framework, laws or mechanisms, to regulate ownership, content, distribution, and the professional activity of journalists.

One of the most important issues to be settled is: who will own the media?

There are three general types of media ownership: state owned and controlled media, public service media (funded from government or government revenues, but independent from the government) and privately owned media. In many countries there is a mix of all types. But which type will be dominant is up to the new government to decide. Whatever the ownership pattern the ideal is to have multiple autonomous and independent media outlets at national, regional and local levels. There should be a competitive media, meaning no

monopolies in content or distribution, and certainly not a government monopoly. The media should express a range of views.

The media should be made accessible to the majority of people, if not to all. This means, for example, building an infrastructure of transmitters so that radio and TV can reach all. This is very important since disparities in power and wealth can be compounded if there is also disparity in information access.

Ways of guaranteeing a diversity of voices in media

In a country like Burma, where there are many nationalities, it is very important that the various peoples are well represented in the media. There are several ways to regulate media to ensure that a diversity of voices is heard and views expressed:

- Subsidies, providing printing presses, building infrastructure and financial subsidies.
- Special taxes to support the media. For example, taxes on TV ownership in order to provide support for diversity and small media companies.
- Dividing franchises and licenses, especially in broadcasting. You can have a policy where franchises are distributed among various nationalities and communities so that the central government and their allies don't control all.
- Regulate advertising. In many countries government advertisements constitute a major source of revenue for the media. There can be a law to ensure that advertising is evenly distributed among national, regional and local media.
- Infrastructural support, providing TV sets to communities to increase the audience and make media more viable for advertisers.
- Provision of airtime or space for designated groups such as ethnic minorities and women.
- Rule of law: to make sure that laws enacted are also

enforced. You need courts to protect the media's right to obtain and report information and citizens' access to information.

- Within the media there should be self-regulatory mechanisms so that journalistic abuses can be corrected without limiting journalistic freedoms. The idea is that journalists themselves have mechanisms to correct ethical lapses or unprofessional conduct without the state interfering. Here, media watchdogs, journalist associations, individuals and even NGOs can play a role.

Summary of group discussions

Participants viewed the current situation of the Burmese media as dismal inside the country but rather satisfactory on the outside, along the border. They ruled out the use of new information technology while acknowledging a need to improve the competence of minority groups, as well as generally in the field of audio-visual media. In the beginning of the tripartite dialogue there should be an agreement on how the state media can provide airtime for discussion on the dialogue process. Once there is democratic rule, the restrictive laws and decrees of the former regime should be repealed. The right to information should be clearly inscribed in the new constitution.

Participants stressed the importance of promoting local, regional and ethnic language media. When a federal state structure is in place, individual state governments should support independent public service media. Franchises and licenses should be distributed to ethnic language media. Infrastructure support is needed to ensure that even remote areas have access to the media. The economic viability of local and regional media should be enhanced, either directly through subsidies, or through taxation and advertising revenues.

Concerns were raised about the role of the media linked to the opposition, both during the struggle for democracy and afterwards. Sheila Coronel stressed the importance of

allowing criticism: the opposition organisations need criticism and feedback from their constituents. There should be a balance between criticism and the reporting of achievements. Once a democratic regime is in place, a solution based on self-regulation is advisable, rather than laws and regulations. The media itself should draw up codes of conduct and institute press councils, to minimise abuses of media freedom. The limitations on media freedom aimed at protecting, for example, national security interests, privacy or individual reputations need to be very specific so that they are not misused.

Strategies for Development: Experiences from East Timor

Emilia Pires, Ministry of Planning and Finances of East Timor

Strategies for Development: Experiences from East Timor

Emilia Pires, Ministry of Planning and Finances of East Timor

The first part of the presentation concerns the preparations before East Timor gained independence. It is followed by a description of the process behind the National Development Plan, a plan establishing the East Timorese priorities in development that was evolved through a participatory process. The third section offers some recommendations for Burma based on the East Timor experience. The last section is a summary of the group discussions.

The process of establishing a development strategy

Preparing for transition

During the 25 years of struggling for independence, preparing East Timorese people for the future was not among the priorities of the independence movement. At the top of the movement there was a small political group, especially in the diaspora; below was a large group of grassroots followers, particularly inside East Timor. Although there was a growing number of technical and professional East Timorese during this period, they were not actively brought into the resistance movement. Only in April 1998, when the umbrella organisation, the National Council of Timorese Resistance (CNRT), was formed under the leadership of Xanana Gusmao, were all the different groups promoting the independence of East Timor brought together. It was at this point that concrete changes for the better started to take place.

In October 1998, Xanana Gusmao, imprisoned in Jakarta, appealed to all East Timorese people, particularly the intellectuals and professionals, to start thinking about the future development

of East Timor. Xanana wanted this group of people from all over the world to come together and prepare a development plan for the country, should it become independent. There was also international concern that East Timor might not have sufficient human resources to ensure its viability as an independent nation.

Two conferences were organised outside East Timor, which produced a strategic plan for the future development of the country. Unfortunately, neither of the two processes managed to build the necessary trust required between the political and technical groups to ensure that the former accepted the blueprint as a common strategic document for the country. Without such a strategic plan, the influence of the East Timorese people as a whole, on the country's reconstruction process and establishment of institutions once independence was granted, would be limited.

Once the Indonesians left the country and the international community took over, the reconstruction process began without strong guidance from the East Timorese. The World Bank came in to organise the inflow of aid. Although efforts were made to ensure the participation of the East Timorese in all these processes, the lack of organisation and coordination between the political and technical groups on the side of the East Timorese ensured that we were mostly followers. Development priorities were decided, but not in a systematically consensual and coordinated fashion. Many of the East Timorese, particularly the politicians, failed to understand that even though the first few years were mainly concerned with addressing emergency and reconstruction issues, decisions were made that set the direction for the future development of the country.

By 2001 it was clear that a plan was needed to ensure that everyone was working towards the same goals. Together with the United Nations Transitional Administration in East Timor (UNTAET) the East Timorese established a 'Planning

Commission'. To ensure everyone's participation and Timorese ownership, the commission was composed of five people from the transitional government (which was an all-Timorese government) led by the Chief Minister himself, and five people from civil society led by Xanana Gusmao (at that time not yet President). The intention was to make the process East Timorese and all-inclusive. There was also a need to bring in the other players, such as donors and the private sector, who did not fit in the above categories. Ensuring the donors' involvement right from the start increased the chances of the Plan being financed, given that East Timor was not yet in a position to finance it from its own limited resources.

In order to make the planning process easier, so that everyone could understand and participate, only four questions were asked:

Where are we?

To address this question, which was to enable us to understand the current conditions of the country, we undertook three exercises. Firstly, an evaluation of what had happened during the period between 1999 and 2001 was conducted by eight inter-ministerial working groups, made up of senior public servants and each led by a Minister. The results of this evaluation were then reported in a document called 'The State of the Nation'.

Secondly, a nation-wide poverty assessment was carried out through a joint survey with support from four development partners: the World Bank (WB), the Asian Development Bank (ADB), the Japan International Cooperation Agency (JICA) and the United Nations Development Programme (UNDP). Through this process we were able to determine East Timor's 'poverty line' at an estimated 0.55 USD per day - which meant that 41% of our people lived in poverty.

Thirdly, a National Human Development Report with UNDP's support was undertaken, giving an opportunity to

compare East Timor's Human Development Index with 161 other countries that had undertaken a similar exercise. It was the first time that data was gathered to give the real picture of the situation in East Timor. Future allocation of resources would be prioritised on the basis of these data. We tried to be as objective as possible with the questions asked in the survey so as to ensure a depoliticised process, thus creating possibilities of consensus on the plan.

Where do we want to go?

A countrywide consultation process was undertaken to formulate a common vision and to ensure that everyone felt that the process belonged to all, not just the government. Workshops were organised in all of the 500 villages in East Timor and the villagers were asked:

- What kind of East Timor did they want to see in 2020?
- What were their three top priorities?

On each of the identified priorities the villagers were asked follow-up questions such as:

- What problems needed to be overcome for them to achieve their vision?
- How could these problems be solved?
- What could they do themselves to help solve them?
- What could civil society do?
- What could the private sector do?
- What could the government do?

This exercise was important not only because we were going to formulate the national vision for the country but development priorities were also going to be set. It needed everyone's agreement so as to ensure smoother implementation of future programmes. To change them one would need to go back to the people. In this way, arguments among the top leadership would be minimised as the people had already spoken. In East Timor the priorities determined were primary education, basic health care, agriculture (irrigation) and infrastructure.

How do we get there?

This question was mainly addressed by having the technical people working on a five-year plan through which our goals would be reached. The 2020 national vision and sector priorities established through the countrywide consultation gave the broad framework for the technical people to draw up strategies and policies, which became a part of the National Development Plan. There were also parallel consultations with the private sector, NGOs, political parties and other interested groups. The Plan and the Budget were adopted by consensus by the National Parliament. The international community also gave its full support.

The Plan now works as the main coordinating tool that the government uses in its contacts with donors and other development partners. Only proposals for projects that support the strategies contained in the Plan are accepted. However, there are still a number of issues to be dealt with in our efforts to implement the Plan. We do not have enough human resources - people who are able to translate the strategies and policies into concrete proposals for programmes and projects.

How do we measure our progress?

The process of measuring progress is going on right now in East Timor. We are working on setting up the appropriate targets based on the data collected and taking into consideration what we want to achieve in the five-year period within the technical and financial constraints.

How to pursue an alternative development agenda: lessons learnt and recommendations

The negotiation process

One very important lesson we learnt was that it is very important for the leadership to be united. They must at least have

some preliminary discussions among themselves and reach some consensus before deciding to receive representatives from the International Financial Institutions (IFIs) such as the World Bank, the ADB and the IMF. We observed often how we were approached on numerous occasions with huge documents, all written in a language we could not understand, and asked to make decisions within a very limited time. Very often the leadership had no technical advice and therefore no clue as to what they were being asked to decide upon.

Practical recommendations:

- If you are asked to receive a representative of any of the IFIs, or bilateral donors, you must always be accompanied by your relevant technical staff and legal people.
- Ask to be given the relevant documentation a few days in advance, in a language that your people understand, to allow them to study it and advise you on its contents. The documents should always be brief. Ideally what comes to you should really be no longer than two or three pages. It should be an executive summary of the main document.
- Ensure you have sufficient time to discuss the document with your technical people before discussing it with the representatives of the donor community.

Human resources

The East Timorese made a human resource survey to find all their technical persons living outside East Timor. These technical people were aware of what had happened in other countries and so they worked towards ensuring that similar things would not happen in East Timor. Nonetheless, we still failed to ensure we kept our best people. We faced situations of lack of local capacity to deal with a generous international community, which for a number of reasons - including that of sustainability - felt that everyone should be paid at the same level. Obviously this did not attract the Timorese in the diaspora and gradually we

lost most of our talented people who returned to their host countries because they were not able to sustain themselves and their families in two different countries. These technical people could have played a critical role as senior managers while others were sent abroad for training.

The lack of senior managers is now a very clearly identified problem within the administration, which it is trying to address. Nonetheless, the current way we are addressing the problem will not be sustainable for the country. What we are doing is sending some East Timorese on scholarships to be trained outside the country and meanwhile we fill in the positions where we lack human resources with foreign technical assistance. It is a very expensive method. What we really should do is try to recruit our own people, from whatever political party or coming from whatever country. In recognition of their skills and professionalism, we should reward them accordingly, which would still never be as much as what a foreign expert would charge.

Practical recommendations:

- Identify your best people and invest in them.
- Ensure the public sector is depoliticised and served by the best of professionals, no matter which political party they come from. Reward them accordingly.
- There should be trust between technical people and politicians. There is a high risk that politicians will trust the international experts more.
- Ensure different perspectives are represented. Don't confine yourself to the people from your own political parties. Use all available resources.
- To avoid educated locals being absorbed by the international institutions and NGOs, make an agreement with international organisations to set the same wages for all local staff.

Planning and coordination

It is crucial that planning and coordination between the different donors are in the hands of the government. Coordination can easily be done by, for example, the World Bank - but don't rely on them to do this! Develop your own policy in dealing with different donors and institutions. It is a big challenge to assure that grants are actually spent in the country. Usually much is spent on technical assistance, meaning pay for their consultants - and then the money goes out of the country.

Practical recommendations:

- Establish a unit within government for planning and coordination. Choose your best human resources - people with excellent negotiation skills and whom you trust to work there.
- Maintain good and close relations with all donors and ensure good knowledge of donors' systems and procedures. In this way your people will be able to get information from the donors and recommend which donors to turn to for different projects.
- Develop a good database to track and capture the aid flow and output in the country. Otherwise there will be duplications.
- Ensure capacity-building in projects. Make explicit demands for what you want to be part of the projects.
- Ensure job creation in projects. Sometimes a project can be done slowly but in a labour-intensive way, sometime fast with big machinery. You need to balance this. The decision is yours.

Summary of group discussions

Participants asked questions regarding how the citizens were persuaded to join in national planning. Emilia Pires explained that in East Timor they had gone through the positive elements in society and used the media to communicate the importance

of participating now when the country had gained independence. In the consultations at the village workshops, for example, results from the poverty assessment study were presented so that all would understand the current situation. The results of the consultation have been fed back to the people through booklets among other means.

Participants acknowledged the importance of recruiting good human resources but also saw the potential conflict between politicians and the technical people. Emilia Pires explained that East Timor had lost many of its capable technical staff due to the conditions they were asked to work under and the pay they were offered. Many expatriates did not stay, even if at first they had tried to come back. A good technical person is someone who is able to balance the system, is open to all ideas and can communicate both with the politicians and the administrators. A good technocrat should not be visible. These people are rather scarce and therefore you need to pay them well to keep them working for you.

International Resource Persons

Walden Bello

Walden Bello is the founding director of Focus on the Global South, a policy research institute based in Bangkok, Thailand. Prior to that, he was executive director of the Institute for Food and Development Policy (Food First) in Oakland, California.

Educated at Princeton University, where he did his doctorate in sociology in 1975, he subsequently taught at University of California, Berkeley, where he was a research associate with the Center for South East Asian Studies.

A renowned campaigner for international justice and development and one of the leading independent critics in the South of current global economic arrangements, he is the author of numerous books, including:

Development Debacle: The World Bank in the Philippines (1982)

Brave New Third World? Strategies for Survival in the Global Economy (1990)

Dragons in Distress: Asia's Miracle Economies in Crisis (with Stephanie Rosenfeld) (1991)

People and Power in the Pacific: The Struggle for the Post-Cold War Order (1992)

Dark Victory: The United States, Structural Adjustment and Global Poverty (with Shea Cunningham) (1994)

A Siamese Tragedy: Development and Disintegration in Modern Thailand (with Shea Cunningham and Li Kheng Poh) (1999)

Deglobalization: Ideas for a New World Economy (2002).

Sheila Coronel

From 1989 to the present, Executive Director of the Philippine Center for Investigative Journalism (PCIJ), an independent, nonprofit agency that specialises in investigative reporting. As head of the agency, supervises journalists doing investigative reports, edits and markets their articles, oversees book and documentary projects, and administers a staff of 16 people. Also acts as editor of a quarterly investigative reporting magazine published by the Center.

From 1995 to the present, conducted training on investigative reporting for journalists in Thailand, Indonesia and Nepal.

From 1987 to 1995, Manila correspondent of The New York Times and The Guardian of London and Manchester.

From 1986 to 1988, special reports writer and columnist, The Manila Chronicle. Wrote reports, features and analyses on current Philippine affairs.

From 1982 to 1986, political affairs writer, Philippine Panorama Magazine. Wrote magazine articles on Philippine politics and society.

Kjell-Ake Nordquist

Kjell-Ake Nordquist is Associate Professor and Head of the Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University, Sweden. His research has dealt with conditions for durable boundary agreements, autonomy as a conflict-solving mechanism and social and political reconciliation after civil wars.

Since 1997 Kjell-Ake Nordquist has been involved in the process towards independence for East Timor, first as an expert on autonomy and conflict resolution for a bi-partisan East Timorese study group, and since the referendum 1999 and until today, as a mediator/facilitator between the two main groups in the conflict, i.e. originally CNRT/Falintil and pro-Indonesian/militia groups, respectively. He has also served as an adviser to Swedish mediators in international conflicts, and arranged a number of seminars between groups in ongoing armed conflicts through the Department of Peace and Conflict Research.

Emilia Pires

Emilia Pires, born in East Timor and the oldest of a family of seven, was a refugee in Australia for 25 years - from 1975 to 2000. Graduated from Latrobe University with a Bachelor of Arts degree in Statistics in 1983, and completed in 1994 a Graduate Diploma in Government Law at the University of Melbourne, Australia. Worked for over 15 years as Victorian Public servant for the Human Services Department (Housing). Then moved on to work for Xanana Gusmao, as his development officer in 1999. In 2000 Emilia Pires was nominated by Sergio Vieira de Mello as the Head of the National Planning and Development Agency of the first Transition Government of East Timor, under the United Nations. During the 2nd Transition Government of East Timor, she became the Secretary of the Planning Commission and was responsible for the first National Development Plan for East Timor. At the time of the seminar she worked as Senior Advisor to the Ministry of Planning and Finances of the Democratic Republic of Timor-Leste. Her responsibilities included the monitoring of the implementation of the National Development Plan and the Management of External Assistance to East Timor. She has since left East Timor to study at the London School of Economics, where she intends to document and analyse her experiences from East Timor further.